199
ABANT STRIP MAGA

Stripwinkel Adhemar
Kammerstraat 25, 9000 Gent

HET BESLOTEN LAND

STRIPS-COMICS-COOL MEDIA

Parijsstraat 16 Leuven
016-225840
info@hbl.be
www.hbl.be

Stripwinkel TISTJEN DOP
www.tistjendop.be

Patersstraat 96 - 2300 Turnhout
0475.379968 - info@tistjendop.be

Ruime keuze in Engelstalige strips:
graphic novels, klassiekers, manga, humor
en underground.

De Striepclub

www.striepclub.be
Regelmatige updates met een stripveiling, promoties, acties, activiteiten, speciale uitgaven, posters en prentkaarten, enkel te verkrijgen in of via De Striepclub.

TWEEWEKELIJKSE STRIPVEILING!

Schrijf je in op onze wekelijkse nieuwsbrief via info@striepclub.be

De Striep Brugge, Katelijnestraat 42, 8000 Brugge
De Striep Oostende, Paulusstraat 36, 8400 Oostende

STRIPWINKEL WONDERLAND

Wonderland productions
Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

Gilbert Declercq
'50 jaar kunstenaarschap'
STRIPPAKKET
sept. 2012

BS
BRABANT STRIP MAGAZINE

nr 199 (1) van 01/03/2014

Gratis voor leden van Brabant Strip vzw, vereniging van stripliefhebbers van 9 tot 99, en van de Reclamestripclub.
Wordt niet los verkocht.

Bestuur
Joeri Delamane, Etienne Hauwaerts, Yves Kerremans, Jean Smits

Werkgroep
Joppe Broeckhoven, Marc de Lint, Kurt Morissens, Philippe Mouvet, Hendrik Neyts, Jozef Peeters, Roger Philippot, Yves Pieters, Bertrand Van Herp, Johan Van Ransbeeck, Peter Vermaele, Patrick Vranken

Redactie en medewerkers
Gert Bussens, Karin Ceulemans, Yves Declerck, DannY De LaeT, Felix Dekeye, Léon den Hartog, Jeroen Denters, Willem Gay, Willy Geets, Wim Huygens, Jean-Pierre Legein, Jan Magito, Chris Mouton, Robin Schouten, David Steenhuyse, Marc Van Lint, Ine en Martin van Meenen, Tom Vermeeren, Stephen Windross

Eindredactie
Kurt Morissens

Layout
Jeroen Denters

Cover
Enrico Marini

Auteursrechten
Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Copyright van afbeeldingen of foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen.
Alle Kuifjeafbeeldingen:
copyright Hergé/Moulinsart 2014

Lidgeld
Lidgeld 2013 B & NL: 28 euro
Rest van de wereld: op aanvraag
(B): 001-2980926-95
BIC GEBABEBB
IBAN BE76 0012 9809 2695
(NL): Giro 7616528
(altijd deze naam gebruiken:
Brabant Strip vzw)

Verantwoordelijke uitgever
Brabant Strip vzw, Dewandelaerstraat 8, 1930 Nossegem

NIEUW E-MAILADRES
brabant.strip@gmail.com

www.brabantstrip.be

Oplage
1.400 exemplaren

Feest!

Het moet een feestelijk jaar worden voor onze vereniging. Het 200ste Brabant Strip Magazine volgt dit nummer op, het steeds tjokvol van tekentalent uitpuilende P@per mag dan weer binnenkort trots met het 25ste nummer zwaaien en in de Collectie Fenix mogen we het 100ste album verwelkomen **(intekenen kan tot 31 maart, lees er alles over op pagina 69)**. We zullen onze feesthoed amper moeten afzetten in 2014. Belachelijk snel te herkennen zullen we zijn met zo'n hoed op maar dat nemen we er graag bij. Uiteindelijk mogen alle medewerkers – van vroeger tot nu – toch wel even een traantje wegpinken bij zoveel mijlpalen in een jaar. Mijlpalen die door vele schouders werden gedragen en waarvan ik alvast blij ben dat ik mijn steentje mocht bijdragen. Net zoals u misschien wel blij bent dat er eindelijk een nieuw magazine in uw brievenbus is neergeploft. Een feest voor het oog van de stripliefhebber waarin we aandacht hebben voor oude en nieuwe strips en ook spijtig genoeg afscheid moeten nemen van lieve stripmensen als Anita Schauwvlieghe en Philippe Delaby. Het bewijst maar eens dat het leven niet alleen uit feesten bestaat.

Een feestelijke lezing wens ik u toe,

Uw feesthoeddragende hoofdredacteur

Kurt Morissens

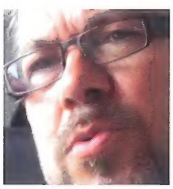

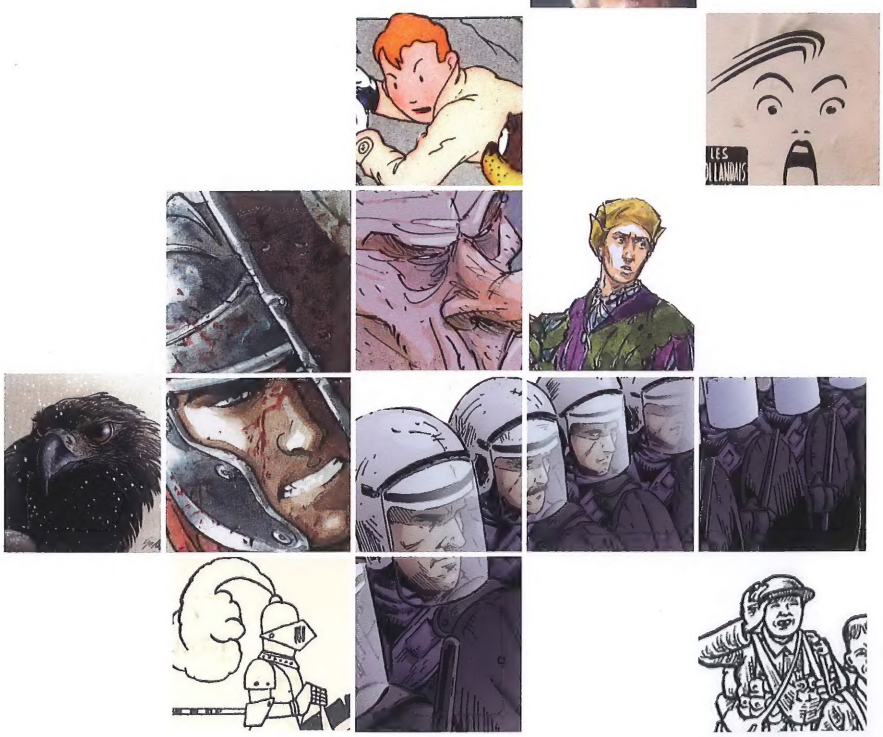

Inhoud

4 In de schijnwerper
6 Marini
12 Koffieklets
14 IM Delaby
19 Angoulême
22 Algera
37 Striplijst
41 Franquin
44 Uitgelezen
50 Sokal
56 Scheepsjournaal
58 Teng
64 WO I in strip
66 Nero
68 Dédicasse
69 BS Nieuws
72 Ratal
79 BS Agenda

Whoot

Happy birthday Popeye!

Op 17 januari 1929 maakte Popeye zijn eerste optreden in de strip *Thimble Theatre* van E.C. Segar. De spinazie etende matroos met zijn immense onderarmen en bekende pijp zou niet alleen het meest populaire personage uit de strip worden – tot grote verrassing van zijn schepper Segar en zijn uitgever – maar ook een van de grootste sterren in het wereldwijde stripuniversum.

YOU'LL FIND THE SCUM OF THE EARTH RIGHT HERE IN THIS PORT- SO WE'VE GOT TO BE CAREFUL IN PICKING OUR CREW
HEY THERE! ARE YOU A SAILOR?
JA THINK I'M A COWBOY?
O.K. YOU'RE HIRED

De strip *Thimble Theatre* – waarin Elzie Crisler Segar de avonturen neerpende van Olijfje (Olive Oyl) en haar vriend Harold Hamgravy – was al 10 jaar oud toen de bekende matroos zijn debuut maakte. Al snel werd hij heel populair bij de lezers van de strip, zodanig populair zelfs dat hij uiteindelijk tot hoofdpersonage werd gebombardeerd. In de jaren 1970 werd de titel van de strip dan ook veranderd in *Popeye*. De stijgende populariteit van Popeye leverde hem niet alleen een reekstitel op, ook Olijfje had haar oog laten vallen op de bonkige matroos.

Niet slecht voor een personage dat helemaal niet op de wereld was gezet met de bedoeling uiteindelijk een eigen reeks te hebben. Al wat hij moest doen was Olijfje, haar vriend Harold en haar broer Castor naar Dice Island varen. Op de vraag van Castor of hij een matroos was, antwoordde de toen nog naamloze zeeman met de vraag: "D'ja think I'm a cowboy?". Wie aan Popeye denkt, zal daar ook meteen spinazie bij plaatsen. De kracht van Popeye versterkte wanneer hij de groene bladgroente at. Hij was echter niet altijd een spinaziefanaticus. In de eerste verhalen van de *Thimble Theatre*-strip haalde hij zijn kracht door over de veren van Bernice the Whiffle Hen te aaien.

85 jaar later is Popeye uitgegroeid tot een icoon, die voor eeuwig zal gehaat worden door talloze kinderen die spinazie moesten eten van hun ouders om zo sterk te worden als hem. (KM)

Illustratie: Stedho

MARINI SUCCESVOL OP SOLOTOER

Enrico Marini is op zijn 45ste een gevestigde waarde binnen de stripwereld. Hij debuteerde met *Olivier Varèse* in 1990 en nadien volgde het ene succes na het andere met het westerntweeluik *De Ster van de Woestijn*, het futuristische *Gipsy*, de vampierenthriller *Aasgieren*, het magistrale *De Schorpioen* en zijn sandalenepos *De Adelaars van Rome*. Voor deze laatste reeks zorgde hij zowel voor het scenario als voor de tekeningen. Eind vorig jaar verscheen het vierde deel in deze reeks. Het ideale moment om Marini te ontmoeten.

DOOR **TOM VERMEEREN** EN **GERT BUSSENS**

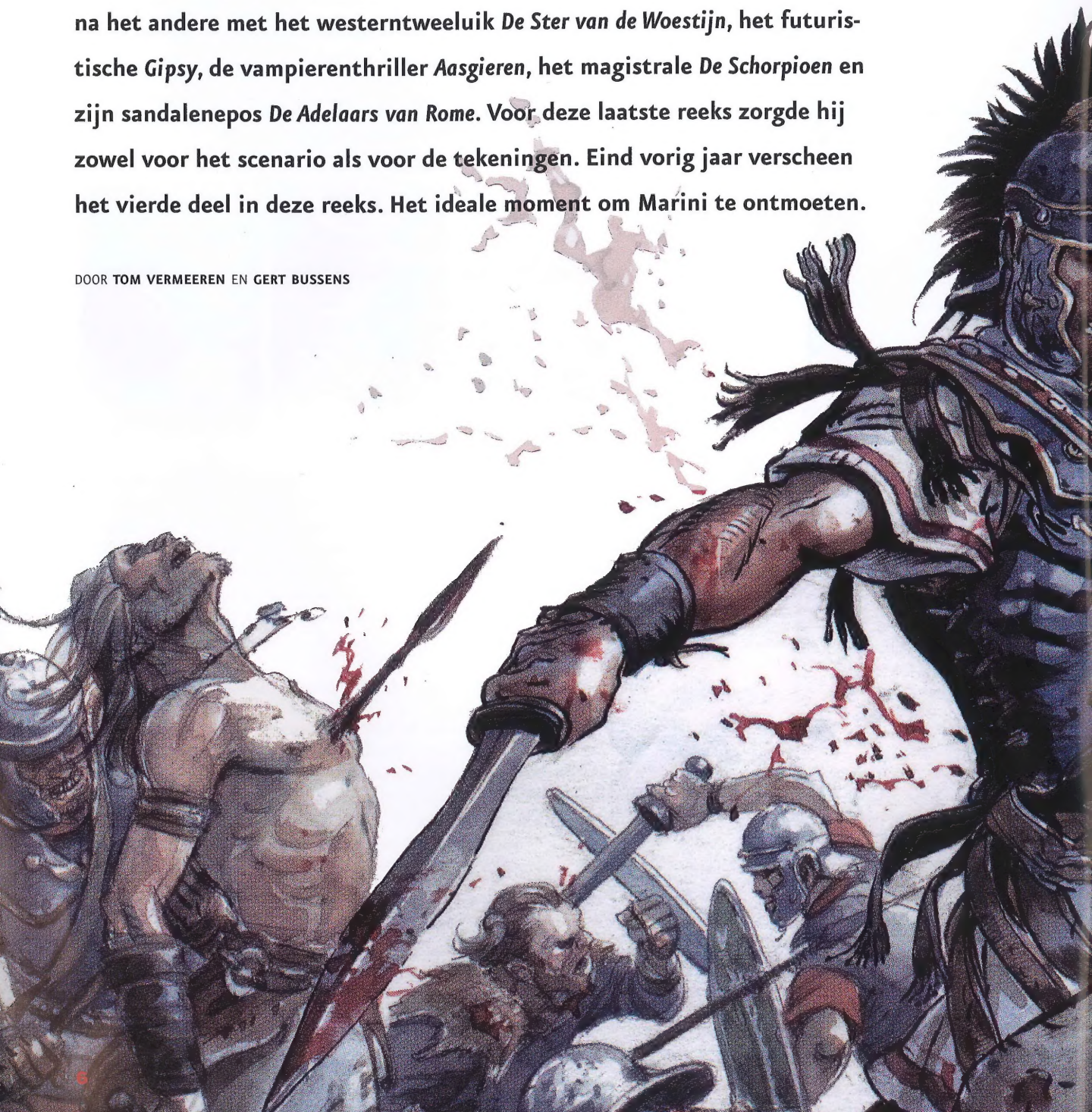

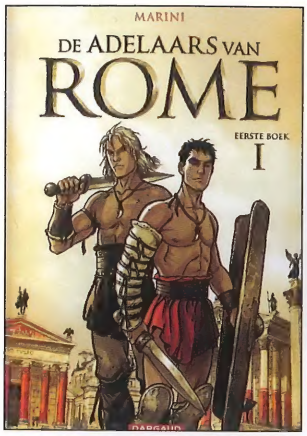

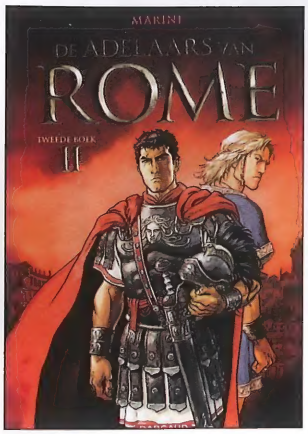

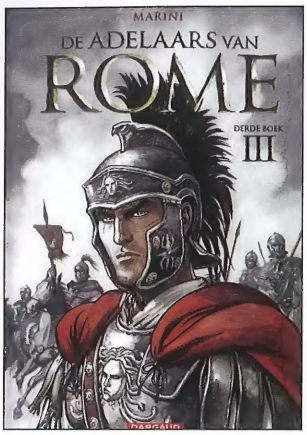

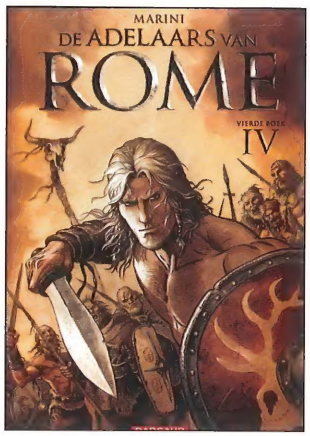

Hoe is het idee ontstaan om solo te gaan voor *De Adelaars van Rome*?
Vreemd genoeg zijn het de scenaristen, waarmee ik eerder samengewerkt heb, die me in die richting hebben geduwd. Ik kan het heel goed vinden met hen maar bij een samenwerking moet je je plooien naar hun visie en verhaal. Je kan als tekenaar wel suggesties doen maar meestal komt het erop neer dat je je aanpast of minstens tot een compromis komt. Ik wilde graag eens volledig vrij zijn om alles zelf te doen. Daarenboven wilde ik al lang een verhaal over het klassieke Rome vertellen. Minstens even belangrijk was het thema van de vriendschap, dat ik centraal wilde stellen. Een onderwerp dat geen enkele van mijn scenaristen al had uitgewerkt voor mij. Niet ver van waar ik woon, is er een archeologische site, Augusta Raurica, die dateert uit de tijd van keizer Augustus. Aanvankelijk was het een Romeins militair kamp dat later tot een kleine stad is uitgegroeid. Er bevindt zich een museum en elk jaar vinden er historische re-enactings plaats. Iedereen loopt er verkleed rond, beroepsgladiatoren houden er schijngevechten. Een boeiend spektakel. Ik heb er een historicus leren kennen, die me nu nog altijd helpt bij het creëren van het historisch kader van mijn verhaal.

"DE HBO-REEKS ROME WAS VOOR MIJ DE AANLEIDING OM MIJN PLANNEN VOOR DE ADELAARS VAN ROME CONCREET TE MAKEN."

Stond het van bij het begin vast dat de twee hoofdpersonages, Marcus en Ermanamer, doorheen de albums ouder zouden worden?
Absoluut. Zoals ik net zei wilde ik vooral een verhaal over vriendschap vertellen. Een vriendschap die ontstaat in de kinderjaren en doorheen de jaren evolueert met alle ups en downs. Ik ontdekte het vertrekpunt voor mijn verhaal toen ik het verhaal las van de barbaar Arminius, een Romeins burgerofficier die rebelleert en het Romeinse leger in een hinderlaag lokte waar het massaal is afgeslacht. Vriendschap, liefde, rassenvermenging en conflictsituaties... ik kon echt een heel dramatisch verhaal aan deze gebeurtenis verbinden. Vanuit die situatie kon ik toch een historisch verhaal vertellen waarin gebeurtenissen plaatsvinden die de geschiedenis van Europa hebben bepaald. Door de nederlaag in het Teutoburgerwoud in het jaar 9 na Christus hebben de Romeinen zich nooit in Germanië kunnen vestigen zoals hen dat wel gelukt was in Gallië. Indien dit niet gebeurd was, zou het Europa van vandaag er wellicht anders hebben uitgezien.

Voor deze reeks ben je tegelijk tekenaar en scenarist. Heb je hulp gevraagd aan andere scenaristen om je bij te staan?
Ik heb geen tips gevraagd. In het begin had ik zelfs wat schrik om mijn scenario aan anderen te laten lezen. Ik wilde testen of ik alles ook alleen tot een goed einde kon brengen. Het was een droom van mij om zelf personages te ontwikkelen. Ik liep al een tijdje rond met het idee voor *De Adelaars van Rome* maar liet het project rustig rijpen. Alleen als ik zelf het gevoel had dat het goed zat, wilde ik er mee naar buiten komen. Ik heb meermaals de synopsis herschreven.

Is het niet moeilijk om te switchen van de ene reeks naar de andere reeks?
Best wel. Zeker voor een tekenaar. Je moet goed beseffen dat ik als tekenaar gemiddeld anderhalf jaar aan één album werk. Dat betekent dus dat je maandenlang in die bepaalde sfeer ondergedompeld zit. Dat is soms best frustrerend, hoor. Voor scenaristen is dat probleem minder groot. Je kan makkelijker loskomen van je ene verhaal om dan naar het volgende over te gaan. Een scenarist zit dan ook nooit meer dan één jaar aan één en hetzelfde verhaal te schrijven.

Kan je beschrijven hoe je te werk gaat bij het maken van een album van *De Adelaars van Rome*?
Sinds het derde album heb ik een techniek gevonden die me echt bevalt. Ik durf zeker niet te beweren dat ik de perfectie bereikt heb. Dat kan je als tekenaar trouwens nooit. Ik werk altijd met een directe inkleuring. Uiteraard begin ik met de potloodtekening, vervolgens inkt ik de pagina om tenslotte met het inkleuren te eindigen. Daarna maak ik een scan in hoge resolutie van de pagina. Die scan laat me toe om via de computer enkele kleine digitale aanpassingen te doen. Zo kan ik makkelijk kleine vlekjes verwijderen. Toch let ik erop dat ik de computer niet als middel op zich gebruik. Ik wil de techniek van de directe inkleuring behouden zodat ook de lezers voelen en zien dat er nog op een ambachtelijke manier is gewerkt.

Hoe fanatiek ben je in het opzoeken van documentatie?
Ik ben geen historicus maar mag zeggen dat ik doorheen de jaren een grondige kennis van het Romeinse rijk heb verzameld. Ik slaag erin om bepaalde 'gaten' in de geschiedenis te vinden en die via mijn fantasie op te vullen. Daarom koos ik ook voor de periode van keizer Augustus. De republiek is gevallen en het keizerrijk schiet uit de startblokken. De conflicten aan de grens met de oprukkende Germaanse stammen nemen toe. Ik heb heel veel boeken gekocht over de Oudheid. Deze collectie heeft me stukken van mensen gekost. Ik ben dan ook blij dat *De Adelaars van Rome* een succes geworden is. Zo kan ik de gemaakte kosten beginnen recupereren *(brede lach)*. Maar je mag nog zoveel info opzoeken, toch zijn het vooral teksten die je vindt. Er is heel weinig beeldmateriaal beschikbaar. Over de periode die ik in beeld breng, zijn maar twee echt goede getuigenissen bewaard gebleven. Dus echt veel referenties had ik niet. Toch probeer ik geloofwaardig te blijven. Ik ben niet zo fanatiek dat ik alle knoopjes of ornamenten van gebouwen ga tellen en elk minutieus detail ga natekenen. Ik krijg hulp van geschoolde historici die een oogje in het zeil houden wat het historische decor betreft. Het grootste probleem voor mij was hoe ik de Germanen zou tekenen. Over hen is nog veel minder informatie beschikbaar dan over de Romeinse legioenen en hun leefgewoonten. Hoe wild en barbaars mocht ik ze tekenen? Geen makkelijke vraag. Ik vond het jammer dat in de Hollywoodfilm *Gladiator* enkel Germanen getoond worden in de beginscène. In de rest van de film zie je bijna geen Germanen meer. Een gemiste kans, vind ik. Met *De Adelaars van Rome* wilde ik dat anders doen. Ik wil vooral normale verhalen vertellen met personages van vlees en bloed. Geen pure helden. Het historische kader moet wel kloppen maar het hoeft niet altijd zo spectaculair te zijn. De legioenen die ik teken zijn wellicht qua aantallen niet zo groot als ze in werkelijkheid waren. De gebouwen die ik teken, zullen er in het echt wellicht toch wel wat anders hebben uitgezien. Maar de sfeer moet juist zitten. Ik wil een soort stripversie van *Gladiator* brengen maar met minder historische fouten en meer focus op de karakters van rijke maar ook gewone Romeinen. Begrijp me niet verkeerd, ik vond *Gladiator* een heel goede film. Qua spektakel niet te overtreffen maar de sfeer van de HBO-reeks *Rome* vond ik dan weer stukken beter. Het is eigenlijk die tv-reeks die voor mij de aanleiding was om mijn plannen voor *De Adelaars van Rome* concreet te maken. *Rome* brengt minder spektakel maar toont het échte Rome. Het is grauwer, perverser, gevoelsmatig zoveel sterker qua opbouw.

Historisch correcte erotische graffiti in De Adelaars van Rome

Voel je jezelf al wat beter in je vel na het schrijven van vier albums?
Toch wel, ja. Als ik terugdenk aan het begin van het project, dan durf ik nu wel te zeggen dat ik vrij naïef aan *De Adelaars van Rome* begonnen ben. Ik was toen een groentje in het scenaristenvak. Heel onschuldig begon ik aan mijn eerste soloproject. Lezers zijn gelukkig minder kritisch bij het lezen en beoordelen van een eerste deel uit een nieuwe reeks. Ik vond het vooral belangrijk dat ik uit mijn eigen fouten leerde en dat ik bij elk nieuw deel sterker in mijn schoenen zou staan. Foutjes maken bij het begin van een reeks, wordt nog vaak door de vingers gezien. Maar dat mag niet blijven duren.

Was Dargaud je eerste keuze om *De Adelaars van Rome* te laten uitgeven?
Zeker. Ik voelde me al een tijd een echte Dargaud-man. Zij hebben altijd achter mij gestaan. En ik was dan ook overtuigd dat ik mijn soloproject aan hen als eerste moest aanbieden. Toch was ik er niet helemaal gerust in. Ik was immers enkel met een uitgeschreven synopsis naar Dargaud getrokken. Ik had bewust nog geen pagina's getekend. Ik wilde dat ze zouden beslissen op basis van mijn scenario. Ze konden zich dus voor hun beslissing niet laten leiden door mijn tekeningen. Het is altijd afwachten hoe een uitgever reageert. Zeker de dag van vandaag waar er een overaanbod van tekenaars en scenaristen is. Gelukkig waren ze bij Dargaud onmiddellijk enthousiast en kon ik aan mijn project beginnen.

Voel je je ondertussen meer tekenaar of toch al meer scenarist?
Ik voel me nog altijd het best in mijn vel als tekenaar. Wat telt voor mij is het vertellen van verhalen. Of dat nu is door middel van tekst of door middel van tekeningen, dat maakt in principe niet zoveel voor mij uit. Puur illustraties maken is minder mijn ding. Door de opvolging van tekeningen een verhaal brengen, daar leef ik voor *(knipoog en stralende glimlach)*! Ik ben altijd geïnteresseerd geweest in verhalen. Verhalen uit het verleden boeiden mij als kind al. Ik ben nostalgisch ingesteld. Niet alleen de Klassieke Oudheid interesseert me. De hele geschiedenis van de mens vind ik interessant. Robin Hood, groots opgezette historische epossen als *Ben Hur* en *Spartacus* vond ik heerlijk. Sciencefiction is minder mijn ding. Verhalen uit het verleden heb ik altijd leuker gevonden dan in een verre toekomst te gaan rondneuzen.

Het eerste deel van *De Adelaars van Rome* is opgedragen aan je overleden moeder. Heeft zij je doorbraak in de stripwereld nog meegemaakt?
Gelukkig wel. Ze is overleden in 2006. Dus zij heeft wel mogen meemaken dat *De Schorpioen* een succes is geworden. Mijn vader leeft nog altijd. Toch waren mijn ouders niet echt enthousiast toen ik hen vertelde dat ik professioneel striptekenaar wilde worden. Maar in de laatste maanden voor haar dood, besefte ze wel dat ik de goede weg had gekozen. Ze was heel fier op mij. Al haar twijfel over mijn beroepskeuze was verdwenen. In deel twee heb ik een verwijzing naar mijn overleden moeder verwerkt. Marcus speelt en zingt het liedje 'De kus van de herfst'.

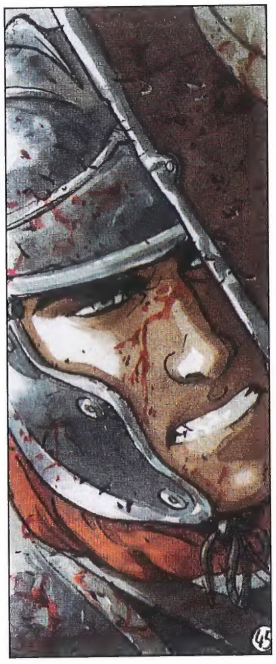

"IK VOEL ME NOG ALTIJD HET BEST IN MIJN VEL ALS TEKENAAR."

Ik wilde Marcus bewust als romanticus en artiest in beeld brengen. Hij is meer dan een krijger zonder medelijden. Hij componeerde zelf dit liedje om de affectie voor zijn overleden moeder te tonen. Romeinen waren dan ook veel meer dan krijgers alleen. Het waren ook sluwe politici, geniale veldheren en bureaucraten. Ze hielden van kunst en filosofie. Dat heb ik in *De Adelaars van Rome* ook willen tonen. Mijn ouders zijn Italiaanse immigranten zonder enige affiniteit met strips. Mijn oma daarentegen las wel al eens een *fumetti* (oorspronkelijke Italiaanse strips over superhelden en op dun papier, nvdr.). Meestal sloeg ze een kruisteken

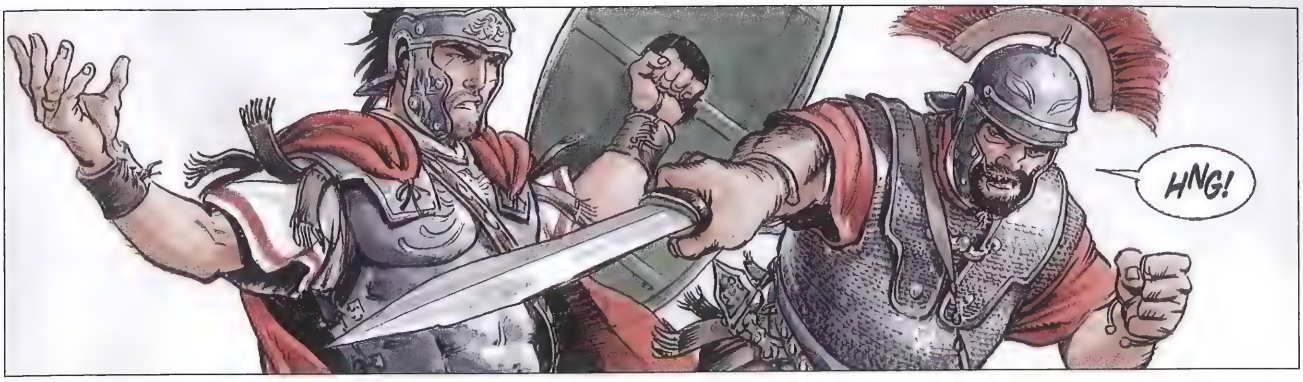

voor ze begon te lezen *(schaterlach)*. Ik geraakte in de ban van de strips op 14-jarige leeftijd. Ik las toen *Asterix*, *Kuifje* en allerlei superheldenstrips. Later smulde ik van de albums van *Michel Vaillant* en *Comanche*. Al mijn zakgeld ging op naar het kopen van strips. Ik was vrij snel verliefd op de job van striptekenaar. Op mijn 17de ging ik naar de academie van Bazel. Ik kwam nadien in de publicitaire wereld terecht en kreeg vrij snel de kans om op scenario van Thierry Smolderen de avonturen van *Olivier Varèse* te tekenen. Studeren en tegelijk al strips maken, was niet evident. Het was een heel drukke periode. De kans om mij onmiddellijk in de stripwereld te lanceren, heb ik niet willen laten schieten. Die drukke periode heeft me geleerd om heel gedisciplineerd te werken. Ik heb mezelf daardoor een vrij hoog werktempo opgelegd van bij het begin. Voordeel is dat ik vandaag geen tien uur meer moet werken om alle deadlines te halen. Ik heb geleerd om snel maar toch efficiënt te werken.

Vind je dat striptekenaar worden een roeping is?
Voor een deel wel. Talent moet er zijn maar veel belangrijker is de passie die je voor je job hebt. Als je gepassioneerd met je dagelijkse job bezig bent, dan is niets je te veel. Het is algemeen geweten en aanvaard dat je als arbeider keihard moet werken. Maar ook voor creatievere jobs moet er keihard en met passie en inzet gewerkt worden om er te geraken. Als je je job graag doet, tel je je werkuren niet. Dat vind ik heel belangrijk. Ik ben blij dat ik kan leven van mijn hobby en mijn grootste passie. Ik ben tevreden dat mijn verhalen geapprecieerd worden. Maar toch heb ik liever dat ze mijn tekenwerk tonen in plaats van mijn hoofd in een boekje te zetten. Het is voor mijn tekeningen dat ik bekend wil zijn, niet voor mijn uiterlijk.

Wat zijn je toekomstprojecten? Een nieuw deel van *De Schorpioen*? Een terugkeer naar *Gipsy*?
Een nieuwe *Schorpioen* komt er sowieso. Maar over een nieuw album van *Gipsy* is nog niets beslist. Er liggen al enkele jaren twee scenario's voor nieuwe albums van *Gipsy* klaar. Maar het einde van de verhalen bevalt me nog niet. Toch heb ik altijd een zwak gehad voor de personages van *Gipsy* en vraag ik me af of ik nog met dezelfde passie van toen een nieuwe *Gipsy* zou kunnen maken. Het was een western met vrachtwagens. Soms vind ik het echt gek als ik terugkijk naar mijn pagina's van *Gipsy*. De personages bevallen me nog altijd maar het universum waarin alles zich afspeelt, ligt me ondertussen al heel wat minder. Dus weet ik echt niet of een terugkeer naar *Gispy* er nog in zit.

Uitkijken naar een nieuwe *De Schorpioen* dus!

DICK BOS WORDT VERFILMD

De Nederlandse stripheld Dick Bos, gecreëerd door Alfred Mazure (1914-1974), krijgt een nieuw leven op het grote scherm. In de jaren 1940 en 1950 verschenen meer dan 70 avonturen van de detective en de strip maakte deel uit van de jeugd van de Nederlandse filmproducent Burny Bos, die nu aan de slag gaat met de stripheld van Mazure. Hij was ook mijn superheld toen ik jong was", vertelt Bos. "Ik genoot van de dappere detective met zijn kwieke zelfverdedigingstechnieken." Wanneer de film uiteindelijk in de bioscopen gaat draaien is nog niet bekend. (WG)

HILFE MICH RHONDA

Help me Rhonda, de laatste strip van Hans van Oudenaarden, is vanaf februari te lezen in het Duitse Zack Magazine. Na een Franstalige versie zal er dus binnenkort waarschijnlijk ook een Duits album van Rhonda in de winkel liggen. Van Oudenaarden is inmiddels druk met de productie van het tweede deel van Rhonda. Als alles loopt naar verwachting zal dat verhaal in het najaar in de *Eppo* verschijnen.

P. HANS FRANKFURTHER PRIJS VOOR **ROB VAN BAVEL...**

De P. Hans Frankfurtherprijs, die jaarlijks wordt uitgereikt aan een persoon of personen die zich in de afgelopen jaren op bijzondere wijze heeft/hebben ingezet voor het medium strip, gaat dit jaar naar Rob van Bavel, de man die de Nederlandse strip nieuw leven heeft ingeblazen door het tweewekelijkse stripblad *Eppo* uit te geven. "Zonder zijn blad, *Eppo*, was de conventionele strip er een stuk slechter aan toe geweest", aldus het juryrapport. "Uitgever en hoofdredacteur Rob van Bavel is er met zijn kleine maar toegewijde redactie in geslaagd om een doorlopend podium te creëren voor komische one shots en spannende vervolgstrips voor een groot publiek. Dat hij dat heeft bereikt, is te danken aan zijn doorzettingsvermogen, zijn visie en, laten we eerlijk zijn, zijn koppigheid."

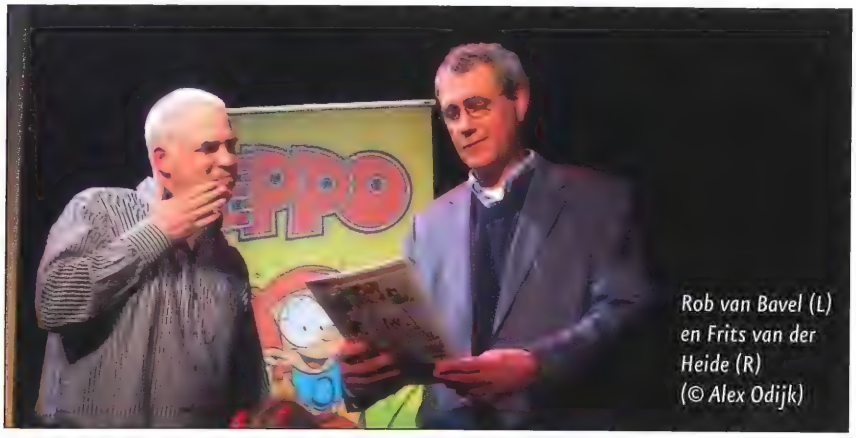

Rob van Bavel (L) en Frits van der Heide (R) (© Alex Odijk)

...BULLETJE EN BOONESTAAK SCHAAL VOOR **FRITS VAN DER HEIDE**

De Bulletje en Boonestaak Schaal, de prijs die bestemd is voor personen die mee aan de wieg stonden van het Nederlands beeldverhaal, gaat dit jaar naar Frits van der Heide (1942). Van der Heide werd hoofdredacteur van *Eppo* in 1975, dat net was samengesmolten uit de stripbladen *Pep* en *Sjors*. Samen met Martin Lodewijk maakte Van der Heide van het blad een succes en stond hij aan de wieg van een groot aantal nieuwe strips en was hij ook verantwoordelijk voor allerlei vernieuwingen en ontwikkelingen binnen de stripbladenwereld. In 1981 stopte Van der Heide bij Eppo en ging hij voor het Amsterdamse agentschap Art Connection werken. Daar stond Frits van der Heide wederom aan de wieg van een nieuw stripblad, *Titanic*. "Maar het plan bleek moeilijker te realiseren dan verwacht", zo leert het persbericht ons. "*Titanic* ging over naar een andere uitgever en van der Heide besloot in 1985 om te gaan freelancen. En dat doet hij tot op de dag van vandaag. Samen met zijn vrouw Constance heeft hij de afgelopen dertig jaar de productie gedaan van vele honderden buitenlandse striptitels, waaronder de albums van *Asterix*, die hij vertaalt en waarvoor hij veel waardering krijgt." (KM)

BLAKE EN MORTIMER 23: EEN SPIONAGEVERHAAL IN 1944

Nu Theo Van den Boogaard ook een tekenaar van *Blake en Mortimer* lijkt te worden, is er in de toekomst van alles mogelijk voor volgende albums in de reeks. Maar dat het volgende, eind 2014 te verschijnen album, *Le Bâton de Plutarque*, het werk is van André Juillard en Yves Sente staat vast. Die "bâton" is in feite een stok of staf (ook scytale genoemd) waaromheen een strook perkament, leer of papier is gewikkeld. Wie eenzelfde voorwerp bezat, kon er een versleutelde boodschap die op de stok werd geschreven mee ontcijferen. Het is het oudste militaire systeem om gecodeerde boodschappen over te brengen. Het ziet er trouwens naar uit dat Étienne Schréder zijn medewerking aan de reeks voortzet want hij zou nu ook Juillard assisteren voor dit album. Dat deed hij tevoren voor Antoine Aubin, René Sterne, Chantal De Spiegeleer en Ted Benoit. Het verhaal situeert zich in 1944, voordat het verhaal *Het Geheim van de Zwaardvis* begon, en het wordt een spionageverhaal in volle oorlogsperiode met Olrik erbij. Yves Sente kwam er tijdens het herlezen van *Het Geheim van de Zwaardvis* achter dat Blake, Mortimer en Olrik elkaar al kenden vóór het eerste verhaal van Edgar P. Jacobs. We zullen ook te weten komen waarom de twee helden samenleven in Park Lane. (DS)

ANITA SCHAUWVLIEGHE (1958-2014)

Anita Schauwvlieghe, medewerkster van Studio Vandersteen en later Standaard Uitgeverij, is op zaterdag 4 januari 2014 overleden. Ze werd 55 jaar oud.

Na haar opleiding aan het Sint-Maria-Instituut begon de 18-jarige Anita Schauwvlieghe (15 januari 1958) te werken bij Studio Vandersteen. Eerst mocht ze zich op het letteren van de lopende series storten maar later werd ze meer en meer ook bij de inkting en inkleuring van de strips ingeschakeld. Zo werkte ze mee aan Vandersteens bekendste reeks *Suske en Wiske* maar ook aan o.a. *Schanulleke*, *Bessy*, *Dag en Heidi* (van Jeff Broeckx), *Jerom* en *De Rode Ridder*. Voor die laatste reeks werd haar handschrift gebruikt als de basis van de elektronische letters. Later werkte ze ook mee aan o.a. *Jump* van Charel Cambré. Schauwvlieghe heeft ook tal van covers ingekleurd uit onze Fenix Collectie.

Twee jaar geleden werd er kanker bij haar vastgesteld. Ze werd net geen 56 jaar. (KM)

FRANÇOIS CAVANNA (1923-2014)

François Cavanna, tekenaar, schrijver, journalist en oprichter van *Hara-Kiri* en *Charlie Hebdo* is op 90-jarige leeftijd overleden. *Le Nouvel Observateur* maakte het nieuws wereldkundig. In 1960 startte Cavanna, samen met Georges Bernier, het maandelijks tijdschrift *Hara-Kiri*. Cavanna hekelde zijn ganse bestaan de hypocrisie die alom welig tierde en vond dat humor "un coup de poing dans la gueulle" betekende, daarbij illustrerend dat domheid en arrogantie een uppercut verdienden. Nadat zijn kleindochter stierf aan een overdosis, bond de grootvader een strijd aan tegen drugs en promootte hij een wereldwijde reglementering. In zijn boek *Lune de miel*, dat in 2010 verscheen bij Gallimard, getuigde hij van een andere strijd: die tegen Parkinson, een ziekte die het hem moeilijk maakte om nog te schrijven. Op 29 januari overleed hij aan een longinfectie. (WG)

IN MEMORIAM: PHILIPP

Vriendelijk, goedlachs, genereus, bescheiden, behulpzaam en barstensveel tekentalent. Het zijn stuk voor stuk eigenschappen die van toepassing waren op de Belgische striptekenaar Philippe Delaby. Hij overleed totaal onverwacht op 29 januari op 53-jarige leeftijd.

DOOR GERT BUSSENS EN TOM VERMEEREN

Philippe Delaby groeide op korte tijd uit tot een van onze allerbeste realistische striptekenaars. Na zijn studies aan de kunstacademie van Doornik rolde hij in de stripwereld door het behalen van de eerste prijs bij een wedstrijd van het weekblad *Kuifje*. Vanaf het prille begin bracht Philippe de geschiedenis in beeld. Op scenario van Yves Duval tekende hij tal van waargebeurde kortverhalen. Zijn eerste volwaardige album verscheen in 1993 bij Lombard onder de titel *Bran*. Tussen 1994 en 1996 tekende hij drie albums van de middeleeuwse thriller *De Poolster* op scenario van Luc Dellisse. Zijn grote doorbraak kwam er toen hij in zee ging met scenarist Jean Dufaux. Samen maakten ze negen albums van het sandalenepos *Murena* over het woelige bestuur van de Romeinse keizer Nero. Later tekende hij ook de tweede cyclus van de fantasyreeks *De Klaagzang van de Verloren Gewesten*. Op het moment van zijn plotse overlijden was Philippe bezig met het afronden van het vierde en laatste album van deze cyclus...

Het was met een gevoel van ongeloof dat we dit verschrikkelijke nieuws vernamen. Zo jong nog, hij had nog een heel leven voor zich. Een leven om volop te genieten van zijn grote liefde Valérie en zijn oogappel Mathéo, om nog veel te reizen, nog veel voetbalmatchen van Mathéo aan de zijlijn mee te beleven. Een leven ook om gezellig thuis in zijn eigen privébioscoop nog talloze films te bekijken. En uiteraard een leven om nog heel veel te tekenen en te schilderen. Veel van zijn fans keken nu al uit naar wat hij in de toekomst nog allemaal op papier zou zetten. Wat het geheime toekomstproject met goeie vriend en scenarist Jean Dufaux was, zullen we nu wellicht nooit te weten komen.

We leerden Philippe kennen toen we in september 2010 voor het eerst bij hem langsgingen voor een overzichtsinterview (zie *BSM* 182). Van zodra de deur open ging voelden we wat een warm mens Philippe was. Een immens talent, maar met beide voeten op de grond. Hij is altijd bescheiden gebleven. Het ijs was onmiddellijk gebroken met een bulderlach. Een moment om nooit meer te vergeten. Philippe had een heel groot hart, dat was meteen duidelijk. En net dat hart is hem fataal geworden...

Na dit interview wilde Philippe heel graag starten met een nieuwe gewoonte. Hij wilde elk jaar ergens in Vlaanderen komen signeren. Er groeide een wederzijds vertrouwen en we werden de vaste aanspreekpersonen voor winkeliers of organisatoren van stripfestivals in Vlaanderen die Philippe graag wilden uitnodigen voor een signeersessie.

In augustus 2012 hadden we een tweede interview met Philippe over zijn interpretatie van *De Klaagzang van de Verloren Gewesten* en het negende album van *Murena* (zie BSM 192). Toen konden we niet vermoeden dat dit zijn laatste volledig afgewerkte album zou worden...

Het ga je goed daarboven, Philippe. We zullen je als mens nooit meer vergeten en gelukkig zijn er de talrijke strippagina's die voor eeuwig zullen getuigen wat een uitzonderlijk tekentalent je was.

Op dinsdag 4 februari, postte de weduwe van Philippe Delaby op Facebook bovenstaande foto van de laatste prent waar de tekenaar aan werkte

E DELABY (1961 - 2014)

SHOPACOMIC

Luc Morjaeu heeft een nieuwe website geopend voor creatieve geesten. Als je tekent, schildert, airbrusht, illustraties maakt, collages, pop-art … kortom, als je interessant grafisch werk maakt en je wil dat graag tonen aan de buitenwereld dan kan je een ruim publiek bereiken via SHOPACOMIC.com! Je kan je werk tentoonstellen en ook verkopen. Uiteraard ook interessant voor u als toekomstige koper want ondertussen staat er ook al werk tussen van o.a. Charel Cambré, Luc Cromheecke, Bruno De Roover, Paul Teng en uiteraard Luc Morjaeu. (WG)

CARBEAU GAAT DOOR

Het Nederlandse *AutoWeek* stopt na twee verhalen met de voorpublicatie van de reeks *Carbeau* door Eric Heuvel (*De Ontdekking*, *January Jones*,…) en autojournalist Noël Ummels. Het eerste verhaal verscheen inmiddels als album bij Don Lawrence Collection. Niet getreurd echter want de uitgeverij gaat gewoon zelf door met de voor- en albumpublicatie. Het tweede verhaal, *Shelby Cobra Dragonsnake*, start binnenkort in *Eppo* gevolgd door het derde verhaal dat nu speciaal voor het stripblad is gemaakt. (DS)

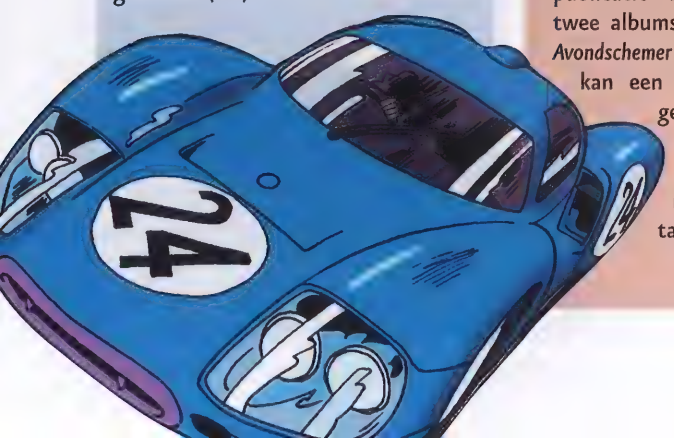

HERLANCERING DE ARGONAUTJES

Volgens de Nederlandse distributeur Van Ditmar heeft uitgeverij Rijperman het plan opgevat om de komische stripreeks *De Argonautjes* opnieuw in album uit te geven. De eerste twee moeten klaar zijn tegen het stripfestival van Haarlem op 31 mei en 1 juni. *De Argonautjes* is een creatie van Dick Matena en Lo Hartog van Banda voor *Pep*. In het stripweekblad verschenen tussen 1968 en 1974 twaalf avonturen die in aantal pagina's varieerden. Dick Matena schreef avontuur 10 en 11, het laatste verhaal was het werk van Jan van Haasteren en Patty Klein en verscheen nooit in album. Uitgeverij Favoriet had dit verhaal al aangekondigd voor hun eigen collectie met alle strips van Jan van Haasteren. Bij Oberon verschenen van *De Argonautjes* vijf albums in zwart-wit en één in kleur. (DS)

FRANSE VERTALING AMORAS BIJ ZWITSERSE UITGEVERIJ

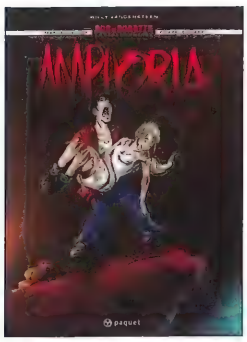

Al vroeg na het verschijnen van *Amoras 1* door Charel Cambré en Marc Legendre zagen we vragen opduiken op Franse fora en websites of dit ook in het Frans zal verschijnen. Iemand vergeleek Cambrés tekenstijl zelfs met *Peter Pan* door Régis Loisel. Zelf in het Frans uitgeven, was geen optie voor Standaard Uitgeverij. En nu gaat de Zwitserse uitgeverij Paquet ermee lopen. Paquet is onder meer de uitgever van heel wat luchtvaartreeksen waaronder die van Romain Hugault de populairste zijn.

Onder de reeksnaam *Amphoria* kunnen Franstaligen in maart kennis maken met *Amoras*. De lancering gaat tegelijk gepaard met een herlancering van de beste klassieke *Suske en Wiske*-verhalen door Willy Vandersteen onder de noemer *Patrimoine*. In die collectie zullen alvast *Het Eiland Amoras*, *De Vliegende Aap* en *De Sprietatoom* verschijnen. Dat zal plaatsvinden in april. Ook nog in die maand start Paquet met een selectie van de beste verhalen van het huidige auteursteam, te beginnen met *De Kwakende Queen*. (DS)

SILVESTER VERVOLGT DONJON EN KOBIJN

Nadat Uitgeverij L te kennen gaf niet langer de reeks *Donjon* en alle nevenreeksen te willen vertalen, was het afwachten welke uitgever dat in hun plaats wilde doen. Nu ook de hoofdauteurs Lewis Trondheim en Joann Sfar het universum van *Donjon* uit hun winterslaap hebben gehaald met de op stapel staande publicatie van de laatste twee albums, zijnde *Donjon Avondschemer* deel 110 en 111, kan een vertaaluitgever gerust voor een vervolg en voltooiing van de reeksen in vertaling gaan.

Silvester neemt de handschoen op… en laat er geen gras over groeien. Eind april verschijnen vooreerst *Donjon Monsters 5* (getekend door Jean-Emmanuel Vermot-Desroches) en *Donjon Avondschemer 106* (getekend door Obion). Het formaat zal gelijk zijn als de voorgaan de albums in je collectie. In september volgen *Donjon Monsters 6* en *Donjon Ochtendgloren -84*. (DS)

FRANSTALIG FANBLAD OVER SUSKE EN WISKE

Wat begon als een Franstalige blog over Suske en Wiske (BobetBobette.com) is uitgegroeid in een gratis te downloaden fanblad dat deze maand boven de doopvont werd gehouden. Via http://www.scribd.com/doc/195098090/LE-PETIT-MONDE-REVUE-1-pdf#download kan je het eerste nummer van *Le Petit Monde de Willy Vandersteen* doorbladeren of als pdf downloaden. Het online-magazine besteedt ruime aandacht aan Willy Vandersteens bekendste creatie *Suske en Wiske*, maar ook aan zijn overige werk. Er zijn albumstudies, dossiers over onder meer Vandersteens jaren bij *Kuifje*, een hoekje voor verzamelaars, een presentatie van *Robert en Bertrand* en er is ook aandacht voor de spin-off *Amoras*. De bedoeling is dat er jaarlijks twee onlinenummers van *Le Petit Monde de Willy Vandersteen* verschijnen. (DS)

LITTLE NEMO VAN FRANK PÉ GESTART

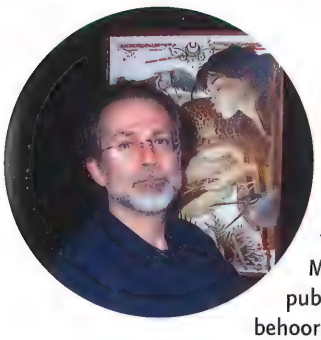

Sinds de krantenstripreeks *Little Nemo* van Winsor McCay tot het publieke domein behoort, mag gelijk wie ermee aanvangen wat hij of zij wil. Frank Pé (*Ragebol*, *Zoo*) nam die kans te baat om zijn eigen interpretatie van het fantasierijke jongetje Nemo uit te werken. Deze week verschijnt bij Toth *Wake Up!*, het eerste deel van een driedelige luxereeks die kortverhalen op één of twee pagina's bundelen.

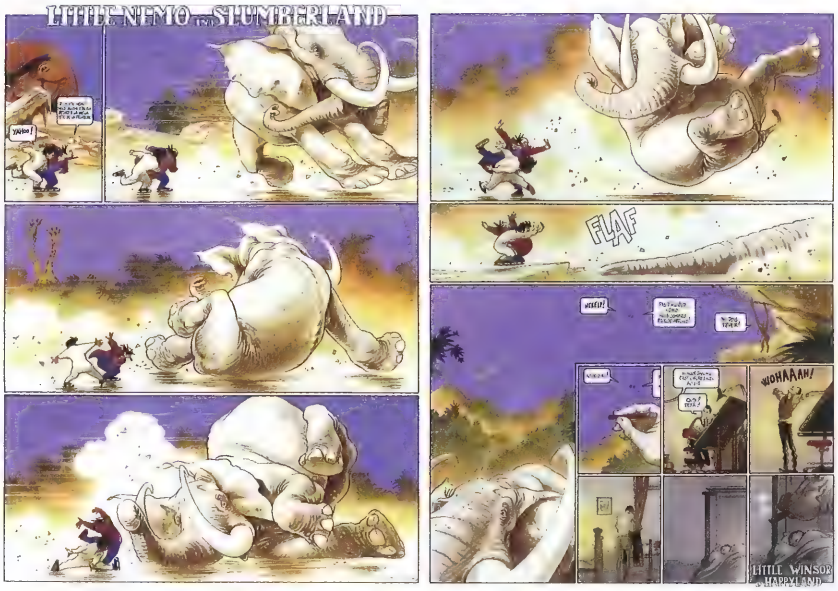

De op amper 450 Franstalige en 250 Engelstalige exemplaren genummerde, gesigneerde luxe-uitgave op groot formaat (ongeveer het formaat van een krantenpagina) bestaat uit twintig strippagina's, aangevuld met schetsen en voorstudies. In het voorwoord herinnert bewonderaar François Schuiten de lezer aan de pioniersrol die Winsor McCay vervulde. Het kost je 99 euro. Maar als je geduld hebt, wacht dan op de normale editie die er binnen een paar jaar moet komen. In de volgende twee jaar moeten er nog eens twee gelijksoortige luxealbums verschijnen. Pas dan kan heeft Frank genoeg strippagina's om ze aan een andere, grote uitgever aan te bieden voor een reguliere albumuitgave. Eigenlijk gelden deze luxealbums als teasers voor het werkelijke stripalbum.

Frank noemt Winsor McCay de Mœbius van zijn tijd. Elke strippagina in de krant bracht Nemo in een droomwereld waar alles mogelijk was, zowel inhoudelijk als vormelijk. En elke pagina werd afgesloten met Nemo die wakker schiet of uit zijn bed tuimelde. In Franks versie gaat het niet alleen over Nemo, maar ook over McCay – als kind of als volwassene – wiens dromen we meebeleven, dromen die in het eerste deel te maken hebben met dieren. De volgende delen hebben boeken en dinosaurussen (deel 2) en het paleis van de prinses en haar ontmoeting met Nemo (deel 3) als hoofdthema's. (DS)

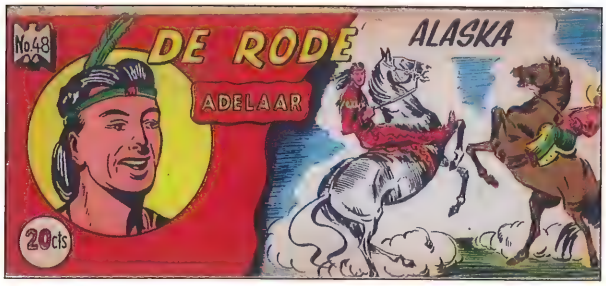

HERUITGAVE 'LILLIPUT'-ALBUMS DOOR UITGEVERIJ BOUMAAR

In de jaren vijftig en de vroege jaren zestig van de vorige eeuw verschenen er bij uitgeverij Walter Lehning talloze series beeldromans welke onder de naam 'lilliputuitgaven' geschiedenis zouden maken. Het waren kleine oblonguitgaven in zwart-wit, dan wel veelal gekleurde deeltjes in comicformaat van series als *Akim*, *Jezab*, *De Rode Adelaar*, *Jan Stavast*, *Robbie* en *Fulgor* om er slechts enkelen te noemen. De deeltjes die wekelijks verschenen kenden een hoog soapgehalte en waren wisselend van kwaliteit. Eén ding stond vast: de jeugd was er dol op!

In de loop der jaren zijn er honderdduizenden van verkocht. Werden de deeltjes aanvankelijk door Italiaanse striptekenaars getekend, tegen het einde van de jaren vijftig namen Duitse illustratoren het voortouw om organisatorische redenen en om de series te continueren.

Doordat de Nederlandse regering een anti-stripbeleid ging hanteren waren volwassenen, waaronder vele pedagogen, minder enthousiast en zouden veel stripseries, zowel de 'goede' als de 'slechte', het loodje leggen. Voor de lilliputuitgaven viel het doek rond 1962-1963. In Duitsland, waar veel series eveneens verschenen, ging men nog een aantal jaren door met dit soort uitgaven. Het zullen dan ook met name de ouderen zijn, die met nostalgische gevoelens terugdenken aan hun jeugd waarin deze pulpstrips zeer geliefd waren. Uitgeverij Boumaar – sinds kort gezeteld in Kerkrade – heeft het plan opgevat alle series van Walter Lehning in haar fonds op te nemen. Vooreerst staan maar liefst dertig banden gepland welke kwartaalgewijs zullen worden uitgegeven. Stripjournalist Koos Schulte schrijft voor de diverse series de inleidingen van de delen om de stripverhalen in hun tijd te plaatsen, en ook achtergrondinformatie te verstrekken over de tekenaars en hun bemoeienis met de serie(s).

GALA VAN STRIPBOEK GOOIT MET PRIJZEN

Museum Meermanno in Den Haag was zaterdag 25 januari het decor voor de eerste editie van Het Gala van het Stripboek. Een avond met dans, muziek van de soulformatie Soular, hapjes en drankjes en heel veel (Nederlandse) sterren uit de stripwereld. En zoals voor een gala gebruikelijk is, werden er ook prijzen uitgereikt.

Een nieuwe tweejaarlijkse prijs voor iemand die zich heeft ingezet voor de promotie van de strip, ging naar stripjournalist Rob van Eijck. Hij mocht deze prijs niet alleen ontvangen, maar de prijs is ook naar hem genoemd. Van Eijck stond aan de wieg van de stripjournalistiek in Nederland. Als één van de eerste schreef hij op een serieuze en journalistieke toon over strips als kunst- en cultuuruiting en daarmee heeft hij min of meer een standaard gezet.

Marissa Delbressine kreeg de prijs voor Aanstormend striptalent. Zij was al enige jaren actief in de manga- en animatiewereld en had daar inmiddels haar sporen mee verdiend. Het afgelopen jaar verraste zij echter vriend en vijand met de klassieke avonturenstrip *Ward* op scenario van 'oude rot' Willem Ritstier.

Voor ruim vijftig jaar vakmanschap ontving stripmaker Dick Matena dan weer de titel Levend Erfgoeddrager. Matena begon zijn carrière in 1960 als zeventienjarige jongen onder de vleugels van Marten Toonder in zijn studio. Gaandeweg ontwikkelde hij zijn eigen handschrift en begon hij steeds meer zijn stempel te drukken op de moderne strip in Nederland. Tijdens de gloriedagen van het stripblad *Pep* tekende hij op scenario van Lo Hartog van Banda ondermeer *De Argonautjes* en *Grote Pyr*. Vanaf de tweede helft van de jaren zeventig ging hij voor een volwassener publiek tekenen met strips als *Amen* en *De Prediker*. Matena was vervolgens één van de eerste in Nederland die grote literaire werken ging verstrippen (onder andere *De Avonden* van Gerard Reve en *Kort Amerikaans* van Jan Wolkers) en daarmee heeft hij de link gelegd van strip naar literatuur.

Deze rubriek kwam tot stand met de hulp van Willem Gay, Etienne Hauwaert, Jean Smits, Gert Bussens, Tom Vermeeren, Kurt Morissens en David Steenhuyse (stripspeciaalzaak.be)

Terugblik Angoulême 2014

Het jaarlijkse stripfestival van Angoulême is en blijft het belangrijkste evenement rond het beeldverhaal in Europa. De uitgereikte stripprijzen op het Franse stripfestival worden onthaald door de wereldwijde pers als 'de Oscars van de strip' en winnende stripauteurs zijn door het dolle heen bij het winnen van de prijs. Terecht, want Frankrijk blijft (nog steeds op de voet gevolgd door België, zo chauvinistisch zijn we wel) hét stripland bij uitstek. Dat merk je wel als je het vierdaagse festival bezoekt. Brabant Strip Magazine deed dat dan ook met veel enthousiasme en blikt terug op een mooie editie waarin ook Nederland een hoofdrol opeist.

GRAND PRIX-WINNAAR BILL WATTERSON

Het hardst werd uitgekeken naar wie de 41ste Grand Prix-winnaar wordt. Na een eerste ronde kwamen de Japanner Katsuhiro Otomo (*Akira*), de Britse scenarist Alan Moore en de Amerikaanse bedenker van *Calvin and Hobbes* Bill Watterson, uit de bus. Watterson werd uiteindelijk door de jury van voormalige Grand Prix-winnaars opgenomen in hun kringetje.

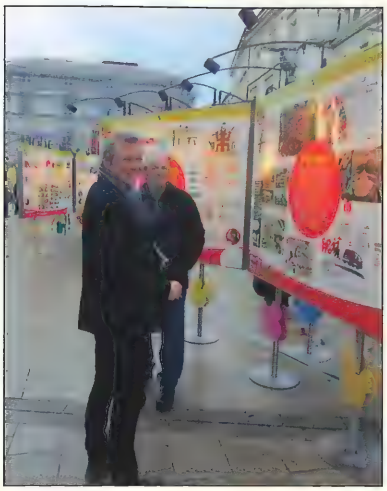

80 jaar Weekblad Mickey

BS-voorzitter Etienne Hauwaerts en hoofdredacteur Kurt Morissens inspecteren de buitententoonstelling rond het 80-jarige bestaan van het weekblad *Mickey*, de oudste publicatie van Disney in Frankrijk. Vanaf het begin is de Mickey belangrijk geweest voor het verspreiden van het Franse en Europese stripverhaal. En de expo werd goedgekeurd (de wijn en het eten overigens ook).

VEEL VOLK

Dit is ook Angoulême: volk, véél volk. De strip leeft nog steeds. Toch zeker in Angoulême!

HUP HOLLAND HUP!

Niet dat er nooit Nederlandse auteurs aanwezig waren in Angoulême maar door de bekroning vorig jaar van de Nederlandse cartoonist Willem, pseudoniem voor Bernhard Holtrop, is hun aanwezigheid spectaculair gestegen. Het Nederlandse Letterrenfonds heeft de gelegenheid te baat genomen om in te zetten op de Nederlandse strip en stuurt een delegatie van een twintigtal auteurs naar het grootste stripfestival van Europa, die daar het originele concept van een mobiele en steeds veranderende affichetentoonstelling in de praktijk mogen omzetten. En het mag gezegd, het is gelukt.

In de kelders van het Espace Franquin hebben de Nederlandse auteurs onder leiding van Gert Jan Pos een grote ruimte tot hun beschikking. Een ruimte die de eerste dag blijkbaar best wel druk werd bezocht. Traditiegetrouw is er in Angoulême de eerste dagen massaal veel schoolbezoek, waarvan verwacht wordt dat ze eerder een onverschillige kijk hebben op al het poppetjes-op-papier-gedoe. Maar het zeefdrukprocédé heeft op een zeer vreemde manier een hoog entertainmentsgehalte. De valies waarop de zeefdruk is geplaatst geeft het geheel een zweem mee van Guust Flater. Niet slecht als je net op die gezegende plaats zit te werken.

En dat is ook wat er gedaan werd. Werken. Zwoegen zelfs en dat in een soort van gewijde stilte. De auteurs die in aparte lokalen hun affiche ontwerpen, deden dat geconcentreerd. De spreekwoordelijke vlieg – zij was er echter niet – kon je haar ding horen doen. De resultaten zijn overigens knap te noemen. De actualiteit van de dag, of de iets meer voorbijzijnde nieuwsfeiten en uiteraard de voor de hand liggende striplink: het sierde allemaal de affiches die vervolgens door een heuse plakploeg in de bruisende stripstad werd verspreid. Neen, de Nederlandse stripauteurs zaten daar goed en vielen zo hard op dat ze volgend jaar (hopelijk) gewoonweg worden uitgenodigd.

En die affiches? Die worden niet verkocht. Dat zou het idee van de promotie van het Nederlandse Beeldverhaal voorbij gaan maar zette aan de andere kant veel mensen aan om de affiches van de verschillende plakplaatsen af te pulken (we willen hier geen namen noemen maar ene Jean S. werd toch betrapt en juist niet de cel ingesmeten). Een compliment eigenlijk, al leeft de hoop bij menig mens dat de affiches zullen worden gebundeld want pareltjes zaten er meer dan een keer in.

De avonturen van de Nederlandse stripauteurs in Angoulême kan je nog steeds op de website http://www.labedeestdanslarue.com/ bekijken.

Angoulême 41

DE PRIJZEN

ALBUM: COME PRIMA (Alfred)
JEUGDSTRIP: LES CARNETS DE CÉRISE 2 (Chamblain en Neyret)
SPECIALE PRIJS VAN DE JURY: LA PROPRIÉTÉ (Modan)
ALTERNATIEVE PUBLICATIE: HÉCATOMBE
PATRIMOINE: COWBOY HENK (Herr Seele en Kamagurka)

ALFRED
Come Prima

POPULAIRE TARDI-EXPO

In het jaar dat we met zijn allen 100 jaar Eerste Wereldoorlog herdenken, mag een expo rond dé WOI-stripmeester Jacques Tardi niet ontbreken. De talrijke bezoekers - het was de enige expo waar af en toe écht wel lange rijen mensen stonden aan te schuiven – kregen honderden (!) originele pagina's voorgeschoteld uit de stripklassiekers Loopgravenoorlog en De Grote Slachting. Dat sommige mensen de gelegenheid te baat namen om de strips integraal te lezen via deze expo maakte de wachtrij ook langer. Maar deze ergernis geheel terzijde was de expo indrukwekkend te noemen. De tentoonstelling eindigde met een kerkhof. Een luguber maar sterk beeld.

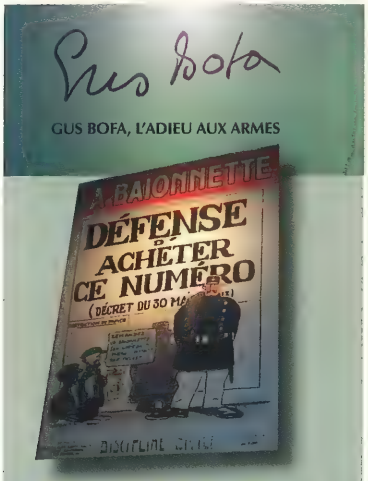

VERRASSEND

In hetzelfde gebouw als de Tardi-expo liep ook de (veel minder bezochte) expo rond de Franse tekenaar Gus Bofa (1883 -1968), die gehandicapt van het WOI-front terugkwam. Zijn tekenwerk – veelal over WOI maar ook ander werk werd getoond) – was verrassend fris te noemen. Een naam om te ontdekken.

MAFALDA, EEN JONG MEISJE VAN 50 JAAR

Op 29 september 1964 verschijnt in het weekblad *Primera Plana* van Buenos Aires voor het eerst een klein en beetje gedrongen meisje met opvallende zwarte haren. Ze lijkt een beetje naïef, maar kan met haar woorden vlijmscherp uit de hoek komen. Mafalda heet ze en ze viert dit jaar haar 50ste verjaardag. Uitgeverij Glénat profiteert er van om een integrale uit te brengen over de creatie van de Argentijn Quino en op het Internationale Stripfestival in Angoulême werd het jubileum in de kijker gezet met een mooie expo.

Niet alleen Mafalda heeft redenen om te feesten, ook haar geestelijke vader, Joaquin Salvador Lavado, of kortweg Quino, viert meteen ook zijn 60-jarige carrière, die door Mafalda een internationaal karakter kreeg. Wie diep in de tweedehandsbakken kijkt, zal overigens wel een aantal Nederlandstalige exemplaren van de strip terugvinden. Zo internationaal dus. *Mafalda* spreekt aan: haar filosofische kant op het leven doet al snel denken aan *Peanuts* van Charles M. Schulz en later zelfs *Calvin & Hobbes*. Alleen is haar commentaar veel bijtender, best wel cru bij momenten. De discussies en mijmeringen over het milieu, de ecologische problemen, het feminisme, de onzekere politieke situatie in Argentinië en ja, zelfs over The Beatles, gaan veelvuldig door in het appartement. Ook de schoolbanken zijn de ideale plaats om de toenmalige dictatuur op de humoristische korrel te nemen.

Lang heeft de strip niet bestaan. Nog geen 9 jaar. In juni 1973 besluit Quino om met *Mafalda* te stoppen en zich toe te leggen op ander (humoristisch) werk. De expo en de mooie integrale (momenteel alleen Franstalig) geven goesting om *Mafalda* te (her)ontdekken.

SERIE: FUZZ & PLUCK (Stearn)
REVELATIE: MON AMI DAHMER (Backderf)
en LE LIVRE DE LÉVIATHAN (Blegvad)
POLAR: MA RÉVÉRENCE (Rodguen en Lupano)
PUBLIEKSPRIJS: MAUVAIS GENRE (Cruchaudet)

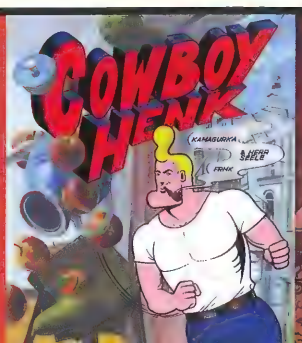

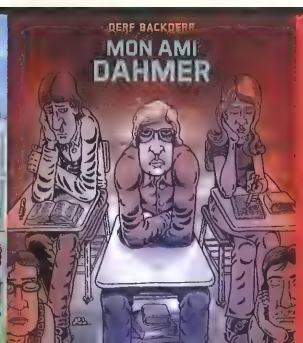

DE PLANNEN VAN

2014 wordt een druk stripjaar voor de Nederlandse scenarist Sytse S. Algera. Naast een derde album van zijn bekende reeks *De Vries*, die hij maakt in samenwerking met de Vlaamse striptekenaar Patrick Van Oppen en die voorgepubliceerd wordt in het tweewekelijkse stripblad *Eppo*, heeft Algera nog meer pijlen op zijn boog. Een overzicht van Algera's plannen voor 2014 (en verder in de toekomst) met enkele exclusieve pagina's gunt de ambitieuze Nederlander de lezers van *Brabant Strip Magazine* graag.

DOOR **KURT MORISSENS**

CELL 1 – SAMENWERKING MET PRZEMYSLAW KLOSIN

In zomer/herfst 2014 verschijnt het eerste deel van *Cell* bij Dark Dragon Books. Daarin raakt een Marokkaanse jongen tegen wil en dank betrokken bij een terreurcel, die in Nederland aanslagen wil plegen. Volgens Sytse Algera is het een verhaal dat anders is dan vele andere strips. "Vooreerst is de hoofdpersoon geen blanke man maar een Marokkaan, die tegen wil en dank ergens bij betrokken raakt. Dan is er de onvermijdelijke herkenbare politicus, die een smerig spelletje speelt, wat corrupte politiemensen, herkenbare locaties zoals we die al bij *De Vries* zagen en een aantal fantastische actiescènes", zo legt hij uit. *Cell* is een opzichzelfstaand verhaal maar de scenarist hoopt dat er nog twee delen bijkomen. Het is meteen ook het debuutalbum van tekenaar Przemyslaw Klosin.

SYTSE S. ALGERA

DE VERLOREN VERHALEN VAN LEMURIA 1 - SAMENWERKING MET APRIYADI KUSBIANTORO

In mei verschijnt het eerste album van *De Verloren Verhalen van Lemuria*. Algera werkt hiervoor samen met Apriyadi Kusbiantoro. "*Lemuria* is een van mijn droomprojecten", steekt de Nederlandse stripscenarist van wal. "Mijn eerste stripalbum was *Trigië nr 5*. Een stripalbum dat ik helemaal stukgelezen heb en waardoor ik een enorme fan ben geworden van het werk van Don Lawrence. Toen ik kennis maakte met Apri en we spraken over onze voorbeelden, kwamen we beiden uit op Don Lawrence. Het werk van Apri was mooi maar haalde het nog niet bij dat van de 'Grote Meester'. We besloten te proberen samen zijn niveau op te krikken. Alhoewel hij veel talent heeft, zijn er nog werkpunten, zoals iedereen er heeft. We merkten bij het maken van het kortverhaal *Close Call* voor *P@per*, dat de samenwerking ons beviel en hebben toen bekeken wat voor boek we samen konden maken. Hij had als tekenaar wel ervaring, maar geen portfolio. Zo ontstond de idee om een album als portfolio te maken en misschien een uitgever te vinden die het uit wilde geven. Dat werd dus Dark Dragon Books."

De Verloren Verhalen van Lemuria is een sciencefiction/fantasy verhaal over twee mensen die op zoek zijn naar hun verleden en tijdens deze tocht een aantal mooie avonturen beleven. "Ik was blij dat het verhaal zo mooi liep als we bedacht hadden en ben erg benieuwd hoe de lezers het gaan vinden", aldus een enthousiaste Algera. "De eerste reacties zijn erg positief, vooral door het geweldige schilderwerk van Apri. We werkten hard om elke pagina waaraan we werkten beter te maken dan de vorige en zijn tevreden over het resultaat. Natuurlijk zijn er pagina's die we mooier vinden maar dat is het leerproces waarin we nog zitten. We begeven ons in de richting van de stijl van Don Lawrence maar zijn er ons van bewust dat we nog lang niet zijn niveau halen. Veel mensen vergeten wel eens dat Don al twintig jaar strips achter de rug had voordat hij aan *Trigië* begon en meer dan dertig jaar toen hij met *Storm* begon."

"We hopen echter dat de lezers hier begrip voor kunnen opbrengen en ons hier wat tijd voor geven. Het schilderwerk van Apri is geweldig, maar we zien beiden dat er nog veel aan geschaafd en ontwikkeld moet worden. Een vriend uit de Verenigde Staten, die ook strips maakt, vertelde mij ooit dat het wel 10.000 tekeningen duurt voordat je tekeningen mooi zijn, en misschien wel 20.000 tekeningen voordat de pagina's echt goed zijn. Een mooie analogie die mij altijd is bijgebleven en die ik ook blijf vertellen aan de tekenaars waar ik mee werk."

Het tweede deel van Lemuria verschijnt eind 2014. "Het is een serie met een onbepaald aantal delen, dat is iets waar lezers hun stem in kunnen laten blijken. We hebben met Dark Dragon Books afgesproken dat we eerst een, mogelijk twee, albums uitbrengen bij hen en we dan bekijken of alle partijen gelukkig zijn met het resultaat. In deze tijd is voorzichtigheid van beide kanten niet verkeerd."

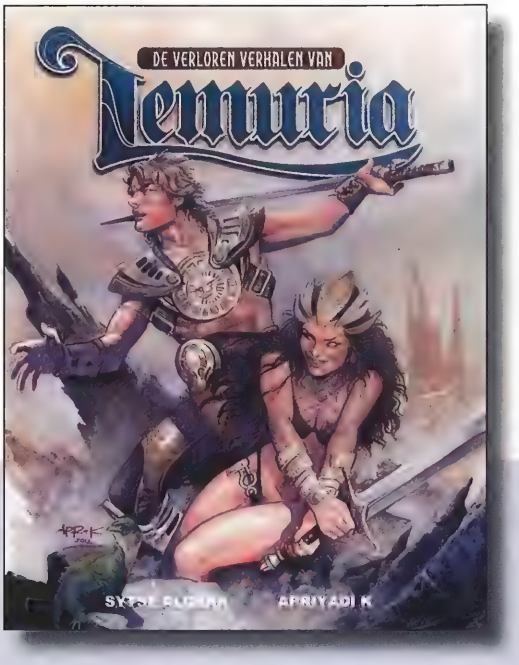

DE VRIES 3 – SAMENWERKING MET PATRICK VAN OPPEN

Samen met Patrick van Oppen is Sytse Algera druk bezig met het derde verhaal van *De Vries*, dat binnenkort in *Eppo* wordt voorgepubliceerd. "Er zijn zelfs al voorzichtige plannen voor een vierde verhaal dus gelukkig loopt dat mooi", kijkt de scenarist vooruit. "In het derde deel zien we de obsessie voor een goed verhaal botsen met problemen voor de dochter van de Vries. Zij had in het eerste album een gewelddadige confrontatie met gangsters en heeft zelfs iemand gedood. Zoiets doet iets met je en helemaal als je een pubermeisje bent. Daarnaast zit er een geweldige achtervolging in die Patrick nu aan het tekenen is en gebeurtenissen die we nog maar zelden in strips gezien hebben. Het verhaal is levensecht en gebaseerd op ervaringen die ik bij de politie heb opgedaan. Daarmee zeg ik niet dat het verhaal echt gebeurd is, maar een groot aantal elementen uit de serie komt uit de praktijk en dat is wat volgens mij de serie net dat stukje extra geeft."

DE STRATEN VAN MADROC VERBERGEN VEEL GEHEIMEN
VERGEET NIET OM OOK DE PAARDEN TE VOEDEREN LUI WICHT!
JA DAAG EN WAT DOE JE ZELF?
SHKFEX
WIEJG DAARY
DHIEG

EENMAAL IN DE VEILIGE LUCHT VERVALDERT DE PROOI IN EEN ONVERGEEFLIJKE TOEDEKOMER
MISSCHIEN WAS HET DAT GEZEGD WAT DE SCHEPEN HEEFT VERNIETIGD
WAAR KOMT DIE STORM IJSEDIG VANDAAN?
HOUD JE VAST RUGG, HET WORDT NOG ERGER...
SWOOOSH

24/7

Herre en Marleen zijn twee jonge agenten die net begonnen zijn aan het politiebureau Buitenhof. Na een aantal gewone diensten, hebben ze nu een dag IBT in het nieuwe IBT centrum. Tijdens een avondje stappen is de Iphone van Herre gestolen.

DEN HAAG 09.10 UUR...

MUSIC STORE

POLITIE

POLITIE! LAAT VALLEN DAT WAPEN ANDERS WORDT ER GESCHOTEN!

BANG BANG

BANG

VUURSTEUN... IK MOET HERLADEN!

STOP!

© Sjors S. Hoes & Marcel van Driem

AFLEVERING 5

GOED GEDAAN JONGENS, STOP MAAR EVEN... GROEP, KOMEN JULLIE ER EVEN BIJSTAAN..?

EN...HOE VONDEN JULLIE HET GAAN..? HERRE?

IBT DOCENT

NOU WEL GOED, WE COMMUNICEERDEN GOED EN LIEPEN NIET IN ELKAARS VUURLIJN.

DAT WAS LEUK, NET ECHT DIE OEFENING.

JA, IK VIND DEZE MANIER VAN IBT* VEEL LEUKER DAN OP SCHOOL.

WAT HEBBEN WE HIERNA?

AANHOUDEN IN GROEPSVERBAND. IK GA EVEN WAT PAKKEN. IK BEN ZO TERUG.

* INTEGRALE BEROEPSVAARDIGHEIDS TRAINING

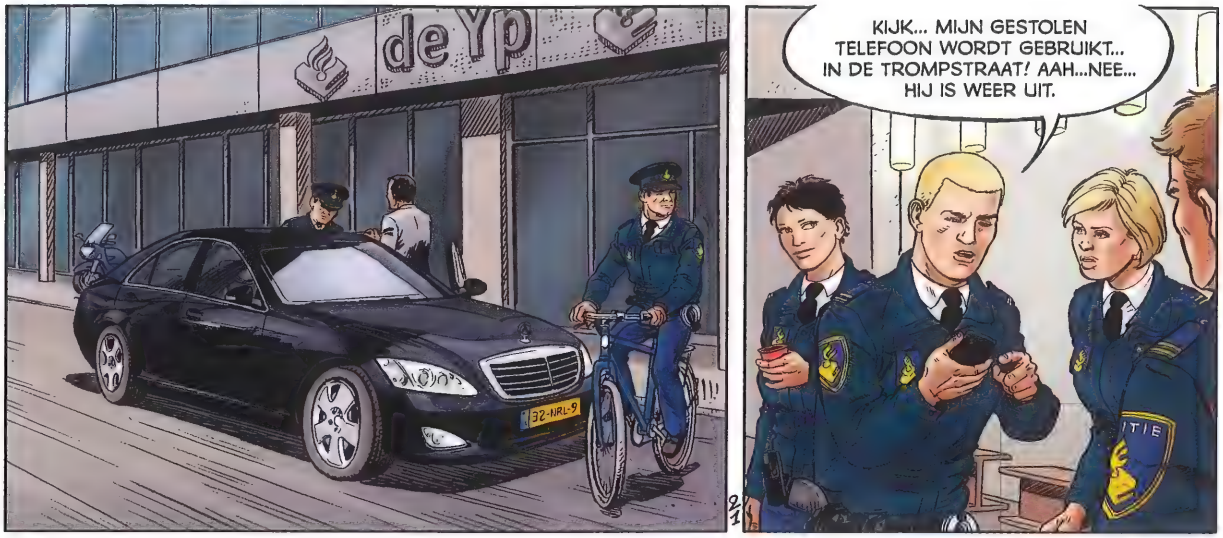

wordt vervolgd

24/7 – SAMENWERKING MET PATRICK VAN OPPEN

Met Patrick Van Oppen maakt Algera ook 24/7, een strip voor de Nationale Politie in Nederland. "De strip 24/7 volgt het proces van reorganisatie waar de politie midden in zit. We hebben losse hoofdstukken van vier pagina's met afgeronde zaken en voor de continuïteit zijn er een tweetal gebeurtenissen die als een rode draad door de verhalen heen lopen. Zaken als integriteit, beroepstraining, de problemen en gevaren van politiewerk komen er allemaal in voor. Daarnaast zijn er losse verhalen gemaakt voor bijzondere projecten, zoals bijvoorbeeld een kort verhaal voor een nieuwe release van het bedrijfsprocessensysteem BVH. We hebben net gehoord dat we ook het komende jaar weer een 11-tal hoofdstukken mogen maken. Ik ben ervan overtuigd dat er een album gaat komen maar wanneer is moeilijk te voorspellen."

OH, GOEDEMORGEN MENEER.
HOI, WIJ KOMEN MEE IBT-EN.
U IBT? MAAR JULLIE ZITTEN TOCH ALLEEN MAAR ACHTER EEN BUREAU?
KIJK, DAT BEDOEL IK NOU. DE MENSEN ZIJN NIET MEER GEWEND DAT LEIDINGGEVENDEN OOK HUN HANDEN VUIL MAKEN.
WIJ VINDEN DAT EEN GOED VOORBEELD BELANGRIJK IS. DUS OOK WIJ KRIJGEN IBT TRAINING. HET IS DE BEDOELING DAT ALLE OPERATIONELE LEIDINGGEVENDEN WEER OP STRAAT KOMEN.
NOU, ONZE CHEF HEB IK NOG NOOIT OP STRAAT GEZIEN. DUS VEEL SUCCES DAARMEE.
WE ZITTEN NU IN EEN PERIODE MET VEEL VERANDERINGEN. DUS WE KUNNEN ALLES NIET IN ÉÉN KEER VOOR ELKAAR KRIJGEN. MAAR DIT IS WEL DE LIJN VAN DE TOEKOMST DIE WE SAMEN MOETEN INVULLEN. GOED VOORBEELD DOET GOED VOLGEN.
GERARD, JIJ MAG MET HERRE EN MARLEEN DE EERSTE AANHOUDING DOEN. WIE WIL ER VERDACHTE ZIJN?
IBT
POLITIE

POLITIE! JE BENT AANGEHOUDEN!
IK HEB CONTROLE, BOEI JIJ?
JA, IK GA HEM BOEIEN... MENEER HEEFT U NOG SCHERPE VOORWERPEN BIJ U?
NEE, IK HEB NIETS BIJ ME.
KRRR
KLIK

MAYBELLE – IN SAMENWERKING MET ED VAN DER LINDEN

Met Ed van der Linden gooit Sytse het over een andere boeg. De strip gaat over de mooie hupse dame Maybelle. "Dit project is heel concreet maar zoals met alle projecten is het voor de tekenaar wennen om een lopend verhaal te maken", vertelt de ambitieuze Sytse. "Maybelle is een geweldig personage wat Ed bedacht heeft en toen ik de eerste platen zag, ben ik bij hem langs gegaan om te kijken of we samen een echt verhaal konden maken. Ik heb dat in het verleden met meerdere tekenaars gedaan maar heb ervaren dat niet elke samenwerking eindigt in een compleet verhaal of album. Ik heb bijvoorbeeld IJsbrand Oost geholpen met zijn eerste verhaal toen hij vastzat, maar tijdens het proces hadden we niet de klik die er bij een team hoort te zijn. Dus nadat we het verhaal terug op het goede spoor hadden gekregen, heeft hij het boek zelf afgemaakt. Bij Ed heb ik een kort verhaal geschreven, maar kwam hij tot de conclusie dat het tekenen van een verhaal toch iets anders is dan een gagpagina te maken. Hij had geen goed gevoel over het resultaat van de eerste pagina's en in overleg hebben we besloten het verhaal even te laten rusten. Hij heeft toen veel verschillende studies van de personages gemaakt zodat hij de karakters nog beter in de vingers kreeg en nu is hij weer bezig met het eerste korte verhaal.

NOG MEER PROJECTEN?

Waar de man zijn energie haalt, is ons een groot raadsel maar of al de vernoemde projecten nog niet genoeg zijn, staat er nog heel wat op stapel. "Ik ben ook bezig met tekenaar Jean Claude Ngumire, alweer een tekenaar die nog niets gepubliceerd heeft. Voor hem heb ik een verhaal over een speciale eenheid in Afghanistan geschreven, die na een aanval van de Taliban te voet haar weg naar de thuisbasis moet vinden. Ze verdwalen en vinden een oude dolk met een mystiek geheim en worden al snel niet alleen door de Taliban op de hielen gezeten, maar ook door een sekte die al eeuwenlang op zoek is naar deze dolk. Tijdens hun vlucht komen ze steeds dieper in de bergen terecht en vinden daar een stad die door de tijd vergeten is. We hebben het verhaal en de eerste pagina's af en het ziet er geweldig uit. Jean Claude heeft een totaal andere stijl dan de andere tekenaars waar ik mee werk en de pagina's zinderen van energie. Ik zit nu in het proces om het bij uitgeverijen aan te bieden in Nederland en daarna ga ik ermee naar de uitgeverijen waar ik al contact mee heb in het buitenland."

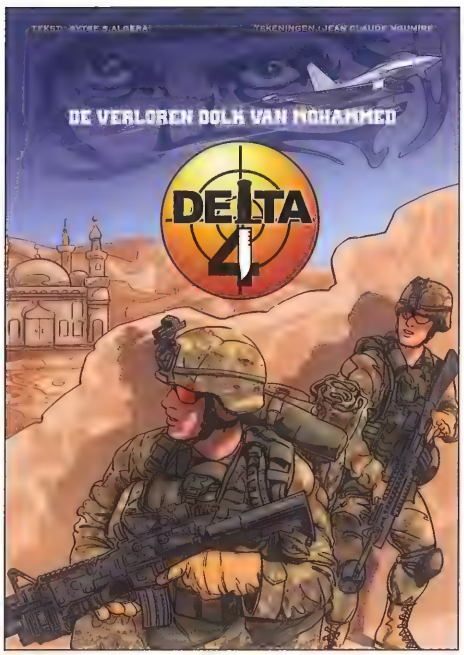

AFGHANISTAN, DE MAHMOUD PROVINCIE...
IK ZAL BLIJ ZIJN ALS IK WEER THUIS BEN UIT DEZE ZANDBAK, EEN JAAR WAS LANG GENOEG!
IK ZAL MOETEN KIEZEN TUSSEN ANNOCHT VOOR MIJN MEISJE EN EEN HEERLIJK LANGE DOUCHE
HOEZO KIEZEN?
KIJK UIT! KOPVODDENWAGEN OP 3H200 UUR..
MANNEN, HOUDT DE WAPEN GEREED!
EENHEID ALERT! WE HEBBEN BEZOEK..!
ROAR
ALWEER LOOS ALARM. IK ZAL BLIJ ZIJN ALS ...

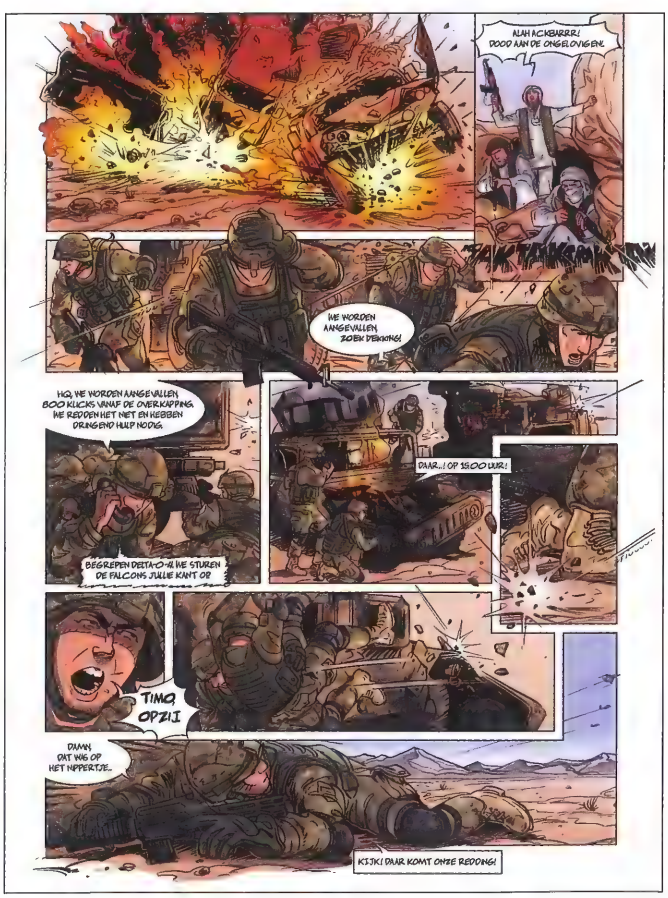
ARGH ACKBARRR! DOOD AAN DE ONGELOVIGEN!
WE WORDEN AANGEVALLEN, ZOEK DEKKING!
HQ, WE WORDEN AANGEVALLEN DOOR KLUCKS VANAF DE OVERKAPPING. WE REDDEN HET NIET EN HEBBEN DRINGEND HULP NODIG.
DAAR..! OP 1500 UUR!
BEGREPEN DELTA-2! WE STUREN DE FALCONS JULLIE KANT OP
TIMO OPZIJ
DAMN, DAT WAS OP HET HIPPERTJE..
KIJK! DAAR KOMT ONZE REDDING!

"Onlangs ben ik ook gestart met Gerrit Willemse, een gamedesigner, aan een nieuwe scifi-strip onder de titel *IK*. Een verhaal over een man die wakker wordt en niets meer weet. Hij komt er al snel achter dat de plaats waar hij zich bevindt geen gewone plaats is en zal al zijn kracht, inventiviteit en vooral doorzettingsvermogen moeten gebruiken om te overleven. De stijl van Gerrit is totaal anders dan de tekenaars waar ik al mee samenwerk en de tekeningen, die ik gedeeld heb met een aantal mensen, werden erg positief ontvangen. Mijn kennismaking met Gerrit is wel bijzonder want die komt voort uit mijn dagen als agent in de straten van 's-Gravenhage. Mijn ploegchef in de jaren negentig – toen ik van de politieschool kwam – was John Willemse, de vader van Gerrit.

Omdat ik ook toen al met strips bezig was, vertelde John vele verhalen over zijn zoon die graag tekende en dit ook zeer verdienstelijk deed. John heeft mij veel van het politievak geleerd en ik heb hem ook gebruikt als mentor van de twee hoofdpersonen in de strip 24/7. Erg mooi dat ik nu samen met zijn zoon een strip maak en ik op mijn beurt Gerrit mee kan nemen in de mooie wereld van het stripverhaal."

"Naast *IK*, heb ik ook een gesprek gehad met een Amerikaanse uitgever om iets te doen met het personage Turok, maar mijn ervaringen met Amerikanen tot op heden leert me dat men veel zegt maar dat het tijden duurt voordat er echt iets concreets uit komt. De promopagina die we gemaakt hebben, alweer met Apriyadi, kan ik hier wel vast laten zien want die is te mooi om niet met de lezers te delen." (Zie pagina 31 rechts bovenaan.)

"Zoals je merkt, zit er – naast de projecten die al lopen – nog veel meer aan te komen. Ik ben even benieuwd als jullie welke mooie projecten ik in de toekomst nog op mijn weg zal tegenkomen. Ik ben benaderd door verschillende tekenaars om samen projecten op te zetten, dus vervelen hoef ik mij de komende tijd nog niet." Neemt Algera nog af en toe eens de tijd om te ademen, vroegen we ons af. "Een dag heeft 24 uur en ik slaap meestal een uur of zes per nacht dus dat gaat goed komen", lacht de bezige bij. "Naast mijn gezin, mijn werk en de series die nu begonnen zijn, lees ik erg veel. Zo'n twee boeken per week en kijk ik veel films, series en lees natuurlijk veel strips. In vergelijking met het werk dat tekenaars hebben aan een verhaal kom ik als schrijver er vaak goed mee weg, dus ik klaag niet over tijdsgebrek. Dit jaar staan voor mij enkele stripbeurzen in het buitenland op het programma, zoals de London Super Comic Con, de Londen Film en Comic beurs, het stripfestival in Erlangen, De Stripdagen Haarlem, de

GO AWAY! OFF!
KRIEEEE!
WE'RE TOO LATE... THEY ARE DEAD! THE CAVE PEOPLE'S SPEARS FOUND THEM FIRST!
WHAT WERE THEY DOING HERE?
THEY WERE FROM OUR TRIBE! WHY I EVEN RECOGNIZE THEM
THE DRIED BUFFALO MEAT PROBABLY MEANS THAT THEY WERE OFF ON A LONG HUNTING TRIP!
SOMEHOW, THEY WANDERED INTO LOST VALLEY!

San Diego Comic Con en natuurlijk het Stripfestival Breda op 11 en 12 oktober. Ik ga dus een leuk jaar tegemoet."
En alleen doet hij het ook niet. Naast de familiale steun kan hij ook rekenen op de hulp van Ger Apeldoorn. "Ik maak al mijn strips met Ger Apeldoorn als redacteur. Volgens mij is een redacteur een van de belangrijkste pijlers bij het vertellen van verhalen. Bij mij in ieder geval wel. Hij helpt de vaart erin houden, haalt inconsistenties eruit, verbetert dialogen, zorgt ervoor dat ik als schrijver steeds scherp blijf op gebeurtenissen, personen, dialogen, haalt herhalingen of niet logische zaken uit mijn verhalen en komt met oplossingen als ik ergens vastloop. Het valt mij op dat maar weinig mensen hier iets over zeggen terwijl dit toch een enorm belangrijke taak is die volgens mij zwaar onderschat wordt. Daarom Ger bedankt!"

KLAPPER

"Als klapper wil ik graag de volgende vier pagina's delen met jullie blad die wij als pitch naar de uitgever van Storm hebben gestuurd. Dit is iets wat veel schrijvers en tekenaars doen om te laten zien wat ze met bestaande series willen en kunnen doen. Een soort open sollicitatie als het ware. We weten inmiddels dat de uitgever het erg mooi vond en hopen dat wij als team in de toekomst een bijdrage mogen leveren aan het Storm-universum. Deze pagina's zullen hoogstwaarschijnlijk niet gebruikt worden, maar zijn wel te mooi om niet met jullie te delen. Blijf ons volgen in 2014 en de volgende jaren en ontdek met ons wat de toekomst brengt voor deze serie."

Exclusief voor Brabant Strip Magazine vier pagina's uit het Storm verhaal DE MAAN VAN AZURION door Sytse Algera en Apri Kusbiantoro

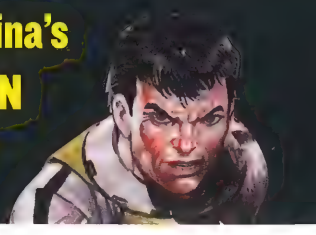

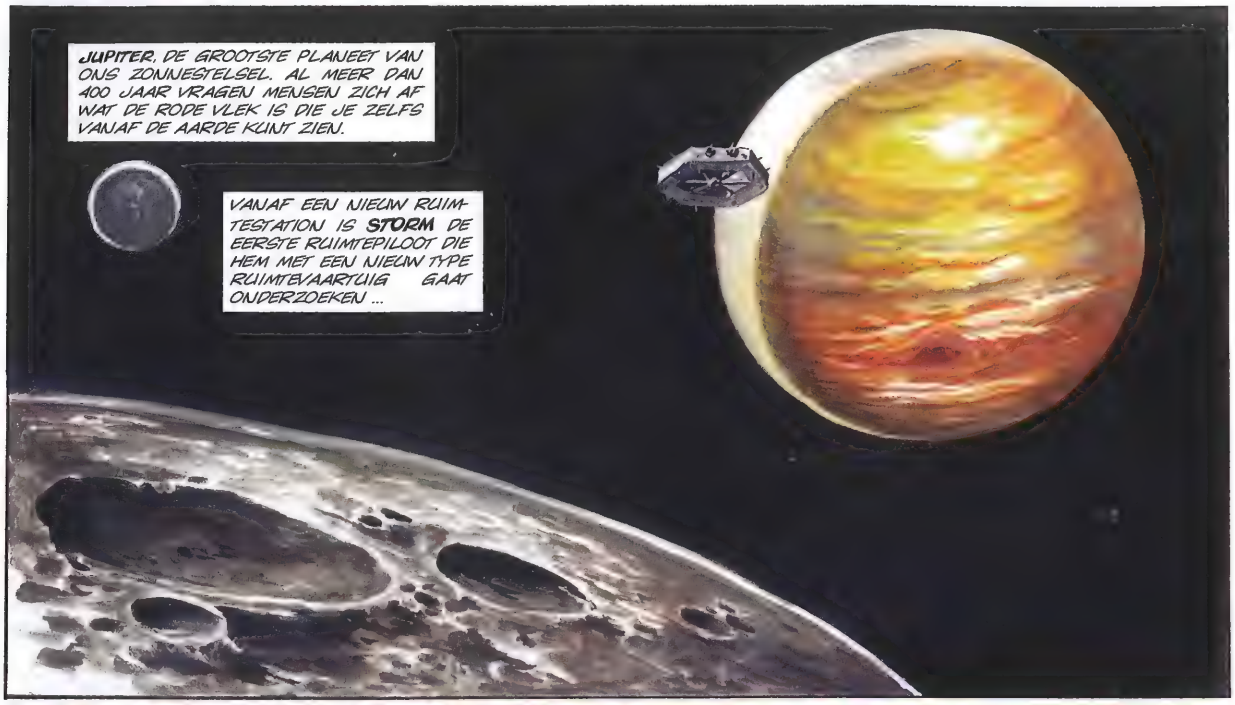
JUPITER, DE GROOTSTE PLANEET VAN ONS ZONNESTELSEL. AL MEER DAN 400 JAAR VRAGEN MENSEN ZICH AF WAT DE RODE VLEK IS DIE JE ZELFS VANAF DE AARDE KUNT ZIEN.
VANAF EEN NIEUW RUIMTESTATION IS STORM DE EERSTE RUIMTEPILOOT DIE HEM MET EEN NIEUW TYPE RUIMTEVAARTUIG GAAT ONDERZOEKEN ...

ALLE SYSTEMEN HEBBEN GROEN LICHT, IK BEGIN DE PROCEDURE ...

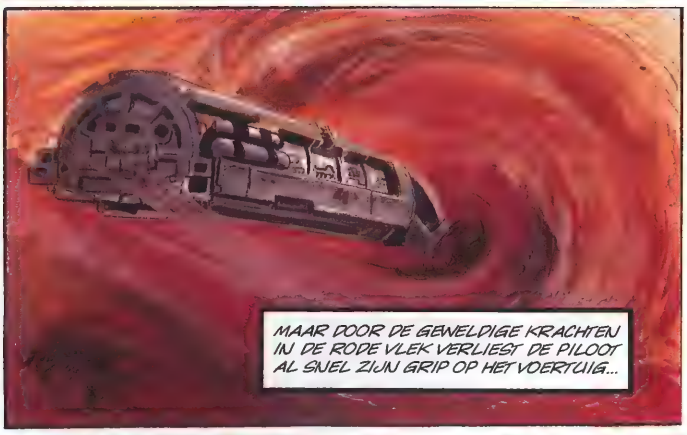
MAAR DOOR DE GEWELDIGE KRACHTEN IN DE RODE VLEK VERLIEST DE PILOOT AL SNEL ZIJN GRIP OP HET VOERTUIG...

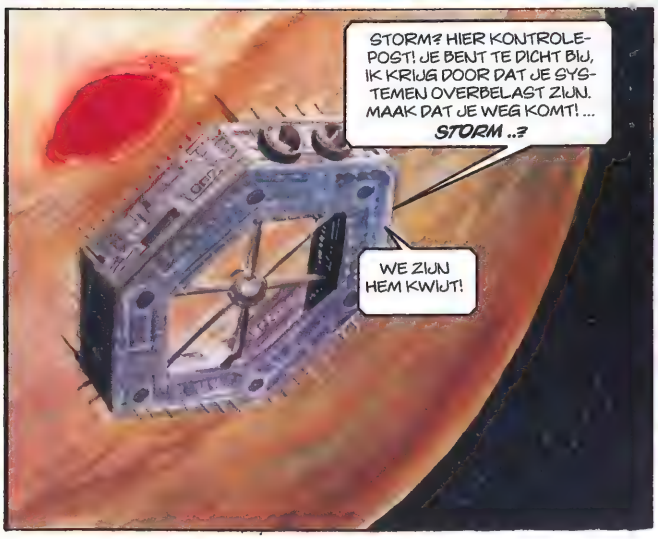
STORM? HIER KONTROLE-POST! JE BENT TE DICHT BIJ, IK KRIJG DOOR DAT JE SYS-TEMEN OVERBELAST ZIJN. MAAK DAT JE WEG KOMT! ... STORM ..?
WE ZIJN HEM KWIJT!

HEBBEN WE GEEN ANDERE SCHEPEN DIE KUNNEN HELPEN?
HIJ ZIT PRECIES IN HET CENTRUM VAN DE RODE VLEK. HIJ HEEFT GEEN SCHIJN VAN KANS!

DE MAAN VAN AZURION

TEKST : SYTSE S.ALGERA **TEKENINGEN** : APRI KUSBIANTORO

WE ZULLEN EENS ZIEN OF MIJN ERVARING ALS GEVECHTSPILOOT HELPT. LANCEER DRIE SONDES OP MIJN COMMANDO...3...2...1..
NU!
Gevaar! Dalings coëfficiënt te hoog, kans op succesvolle landing 23%

HET NEERSTORTENDE SCHIP TREKT ONMIDDELIJK DE AANDACHT ALS HET DOOR DE ATMOSFEER VLIEGT
...GEVAAR...GEVAAR...GEVAAR...
KRAKA-BOOM
IK BEN STORM. IK KOM VAN DE AARDE EN HEB JULLIE HULP NODIG.
MAAR EEN GOEDE LANDING BETEKENT NOG GEEN VEILIGHEID

Tex Willer is terug!

En dat zal hij weten: of hij even wil voorkomen dat de Amerikaanse Burgeroorlog weer oplaait. Want het lijkt erop dat een bende zuidelijken daar de middelen voor bij elkaar rooft...

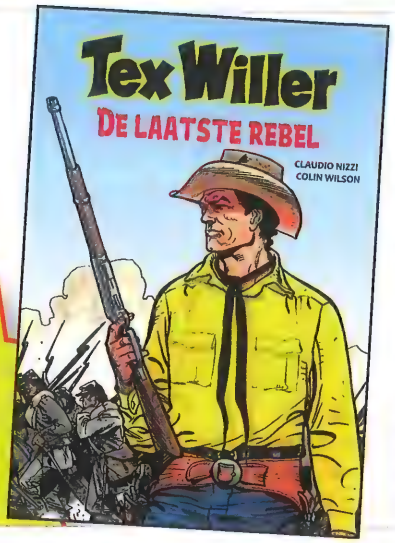

artwork van
COLIN WILSON
(o.m. Blueberry)

UITGEVERIJ ÉDITIONS HUM!
WWW.UITGEVERIJHUM.NL

SUSKE EN WISKE FANCLUBDAG

© 2014 Standaard Uitgeverij

SPECIAL GUESTS:
Luc Morjaeu & Peter Van Gucht

- 100 meter beurs
- Tentoonstelling *Vandersteen leeft!*
- Taxatie van uw oude albums
- Grote veiling & Kinderveiling
- Suske en Wiske Kindermuseum
- Optreden *Zoek & De Reizigers*
- Luxe uitgave *Het Vervloekte Venster*

En nog veel meer...!

ZONDAG 6 APRIL 2014
NBC Congrescentrum, Blokhoeve 1, Nieuwegein

WWW.FAMEUZEFANCLUB.NL

Hier had uw advertentie kunnen staan!

Voor meer info mail naar
brabant.strip@gmail.com

Bul Super
Stripboekhandel
- sinds 1976-
Breestraat 20, Delft

Nieuw in de winkel:
Een zeer uitgebreid assortiment van antiquarische en uitverkochte titels in zeer goede staat

voor de normale prijs van €7,50!

Voor het verdere aanbod:
Zie www.bulsuper.nl

VERSCHENEN IN...

JANUARI

ARBORIS

- Héloïse van Montfort 1: De Vijf Boogschutters (Alfonso Font + Richard Marazano) (HC + SC)

BALLON COMICS

- Assassin's Creed 5: El Cakr (Djilali Defali + Eric Corbeyran) (HC + SC)
- Jommeke 61: De Hoed van Napoleon (Jef Nys) (herdruk met nieuwe coverlay-out)
- Jommeke 64: De Kristallen Grot (Jef Nys) (herdruk met nieuwe coverlay-out)
- Jommeke 67: De Slaapkop (Jef Nys) (herdruk met nieuwe coverlay-out)
- Jommeke 86: De Lustige Slurvers (Jef Nys) (herdruk met nieuwe coverlay-out)
- Jommeke 125: Drie in een Slag (Jef Nys) (herdruk met nieuwe coverlay-out)
- Jommeke 200: Stefanie Stekkebeen (Jef Nys) (herdruk met nieuwe coverlay-out)
- Jommeke 212: De Limonadelelies (Jef Nys) (herdruk met nieuwe coverlay-out)
- Jommeke 213: Zeven Sterren (Jef Nys) (herdruk met nieuwe coverlay-out)
- Jommeke 215: De Kimono van Yamamatsu (Jef Nys) (herdruk met nieuwe coverlay-out)

BONTE

- Eridu 3: De Aftocht (Waldo Van Gheluwe)
- De Ever & De Roos 2: De Heilige Ezel (Kurt Cassauwers + Ross Cappaert)

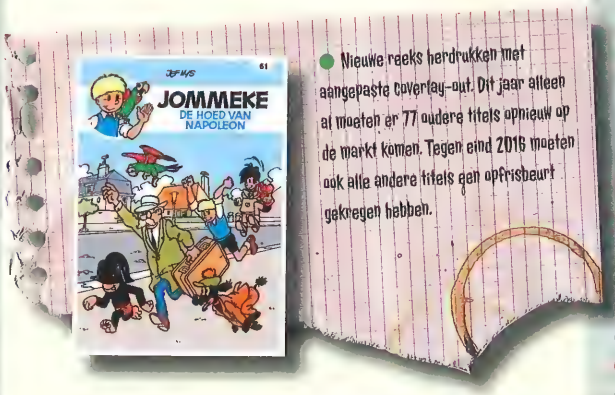
JOMMEKE
DE HOED VAN NAPOLEON
Nieuwe reeks herdrukken met aangepaste coverlay-out. Dit jaar alleen al moeten er 77 oudere titels opnieuw op de markt komen. Tegen eind 2015 moeten ook alle andere titels een opfrisbeurt gekregen hebben.

Aangenaam weerzien

Ik leerde het universum van Ravian en Laureline pas vrij laat kennen. Maar ik was meteen verkocht. Tekenaar Mézières en scenarist Christin brengen een soort sciencefiction waar ik dol op ben. De reeks ontpopte zich snel tot een baanbrekend epos in het genre. De avonturen kregen zelfs mythische proporties toen filmmakers zich gingen inspireren op personages en decors uit de reeks. Ik betreurde het dan ook dat vier jaar geleden de stekker definitief uit de reeks getrokken werd. Zeg nooit nooit want jawel de tijd- en ruimteagenten Ravian en Laureline komen dit jaar terug met een soort hommage-album. De auteurs kijken samen met hun helden terug op een aantal keerpunten uit het epos. De toekomst of mogelijke toekomstbeelden worden op een verrassende en vaak zelfs humoristische manier verteld. Dit verhaal is dan ook een soort ode met negen kortverhalen voorafgegaan door prachtig geschilderde dubbelpagina's van de hand van de ondertussen 76-jarige Mézières. Een blij weerzien dus voor de fans van het eerste uur en hopelijk ook een ontdekking voor nieuwe lezers. (TV)

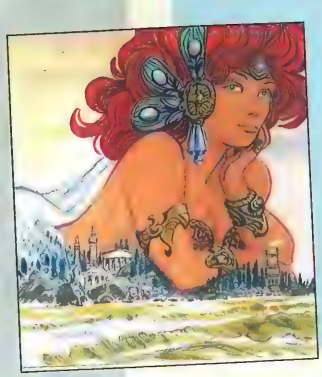

Ravian n° 22:
Herinneringen aan de toekomst
Tekst/tekeningen:
Christin / Mézières
Dargaud, 56 blz., SC: 7,50 euro

BRIES

- Snow (Dieter vdo) (HC)

CASTERMAN

- Alex 13: Het Spook van Carthago (Jacques Martin) (herdruk)
- Alex 24: Roma, Roma... (Rafaël Moralès + Jacques Martin) (herdruk)
- Historische Personages - Napoleon Bonaparte 3 (Jean Torton + Pascal Davoz)

DAEDALUS

- Dierenriem 11: De Vervloeking van de Waterman (Vukasin Gajic + Eric Corbeyran)
- Vito 1: De Andere Kant (Éric Stalner) (HC)
- Plankgas 6. Chapman 3: Roem en Drama (Christian Papazoglakis / Robert Paquet / Nedzad Kamenica + Denis Bernard) Propellor
- 2. Woestijnvalk 2: Hal Far (Franz Zumstein) (HC)

DARGAUD

- Insiders Genesis 3: Miami's Fever (Luc Brahy + Jean-Claude Bartoll)
- Marina 1: De Kinderen van de Doge (Matteo + Zidrou)
- Ravian en Laureline 22: Herinneringen aan de Toekomst (JC Mézières + Pierre Christin)

DARK DRAGON BOOKS

Crown Collection

- Verloren Paradijs - Psalm 2 3: Ten Zuiden van Eden (Brice Cossu + Ange) (HC)

● Verloren Paradijs - Psalm 2 4: Eindes
(Brice Cossu + Ange)
(HC)
Dark Dragon Books Games Collection
● Assassin's Creed 3: Brahman
(Cameron Stewart / Karl Kerschl + Brendan Fletcher / Cameron Stewart)
(HC)

DUPUIS
● Guust: Wapenstokken, Fluitjes en 'n Grote Lolly
(André Franquin)
● Zombillenium 3: Control Freaks
(Arthur de Pins)

GLÉNAT
● Bouncer 9: And Back
(François Boucq + Alejandro Jodorowsky)
(HC)
● Waar Sprookjes Vandaan Komen: Sneeuwwitje
(Fabrice Meddour + Philippe Bonifay)
(HC)
● Waar Sprookjes Vandaan Komen: Blauwbaard
(Stéphane Duval + Philippe Bonifay)
(HC)
● Waar Sprookjes Vandaan Komen: Pinokkio
(Thibaud De Rochebrune + Philippe Bonifay)
(HC)

GRAFICA
● Het Derde Testament - Julius III: De Openbaring - Hoofdstuk 2/2
(Thimothée Montaigne + Alex Alice / Xavier Dorison)
(HC)
● Vorstenbloed 3: Wolven en Koningen
(Dongzi Liu + Alejandro Jodorowsky)
(HC)

LEBOWSKI PUBLISHERS
Kakhiel
(Kakhiel)

LE LOMBARD
● De Balling 2: De Purperen Koningin
(Tarumbana + Henscher)
● Medina 3: De Slachtoffers
(Yacine Elghorri + Jean Dufaux)
Derde Stroming
● Niklos Koda 11: De Dans van de Duivel
(Olivier Grenson + Jean Dufaux)

Beste western van het moment

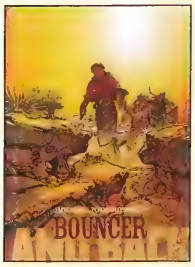

● Op het einde van het vorige album lazen we hoe Bouncer terecht komt in de cel van Deep End, een rattenhol in het midden van de woestijn. Hij wil zich kost wat kost wreken op de schurk Pretty John, die een zwangere squaw heeft vermoord. Bouncer wil tegen alle prijs ontsnappen. Deep End blijkt na een gewelddadige opstand enkele jaren geleden omgetoverd te zijn in een toevluchtsoord voor allerlei outlaws die willen onderduiken nadat ze hun misdaden gepleegd hebben. Daarvoor moet hij op een goed blaadje komen te staan bij de moeder van Pretty John die de leiding heeft over Deep End. Ik drukte me de voorbije jaren altijd vol lof uit over deze westernreeks. En ik kan dit ook dit jaar alleen maar beamen. *Bouncer* is voor mij de beste western van het moment. Vlot leesbaar, veel actie, veel duels en afgeronde tweeluiken. Er zit nog lang geen sleet op de tandem Jodorowsky-Boucq. (TV)

Bouncer n° 9: And back
Tekst/tekeningen: Jodorowsky / Boucq
Glénat, 56 blz.,
HC: 14,95 euro

Queeste vol hindernissen

● De zeven uitverkorenen trekken al maandenlang rond richting oosten. Net wanneer ze denken dat het ergste van hun zoektocht naar het Derde Testament achter de rug is, komen ze in de vochtige en broeierige Indische jungle terecht waar ze helemaal het noorden verliezen. Letterlijk en figuurlijk. Hun geloof en vooral ook hun onderlinge vriendschap zal serieus op de proef gesteld worden. Er komt verdeeldheid onder de groepsleden. Het blinde geloof in de vermeende broer van Christus ebt stilaan maar zeker weg. Enkelen willen dan ook terugkeren naar Judea terwijl anderen kost wat kost willen verder trekken. Enkelen zullen het er zelfs niet levend van af brengen. Spanning ten top in dit album. Het dynamische tekenwerk van de jonge Thimothée Montaigne spat van de pagina's. In een levendige realistische stijl brengt hij het boeiende scenario van Alex Alice tot leven. Dit epos blijft boeien. (TV)

Het Derde Testament: Julius 3: De openbaring
Tekst/tekeningen: Alex Alice/Thimothée Montaigne
Glénat, 56 blz., HC: 16,95 euro

MANDARIJN
● DirkJan 3
(Mark Retera)
(herdruk)

MARSU PRODUCTIONS
● Marsupilami 27: Sterrenhart
(Batem + Stéphane Colman)

PODIUM
● De Wake
(Nanne Meulendijks + Ronald Giphart)

RW UITGEVERIJ
● Before Watchmen: Comedian
(J.G. Jones + Brian Azzarello)
(HC)
● Before Watchmen: Minutemen
(Darwyn Cooke)
(HC)
● Death Deluxe
(Chris Bachalo / Mark Buckingham / Jeffrey Jones / P. Craig Russell / Dave McKean / Mark Pennington + Neil Gaiman)
(HC)
● Mad vs. Maffia
(diverse auteurs)
● Superman: Kryptonite
(Tim Sale + Darwyn Cooke)
(HC)

SAGA UITGAVEN
● Bernard Prince integraal 3
(Hermann + Greg)
(HC)
● Western Valley 1: Chicanas
(Cristina Mormille + Jean-François Di Giorgio)
(HC)
● Western Valley 2: De Kulas van de Duivel
(Cristina Mormille + Jean-François Di Giorgio)
(HC)
Collectie Bamboe
● Hollywood Boulevard integraal
(Ingrid Liman + Jérôme Félix)
(HC)
Extra
● Sir Arthur Benton 1: Operatie Marmara
(Stéphane Perger + Tarek)
● Sir Arthur Benton 2: Wanssee 1942
(Stéphane Perger + Tarek)
● Sir Arthur Benton 3: De Finale Aanval
(Stéphane Perger + Tarek)

SHERPA
● Diosamante & De Kinderen van

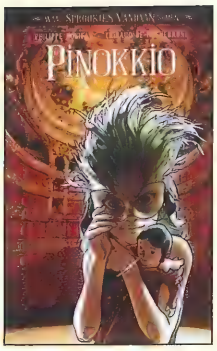

Lang, heel lang geleden en nog daarvoor...

● Begin dit jaar werden meteen drie delen tegelijk uitgebracht in deze nieuwe conceptreeks. Scenarist Philippe Bonifay (vooral bekend als scenarist van het sublieme *Zoo*) probeert verhalen te verzinnen die aan de basis zouden kunnen liggen van wereldberoemde sprookjes van Grimm, Perrault en Andersen. Met *Blauwbaard* gaat scenarist Bonifay terug naar een van de bekendste verhalen van Perrault. De sprookjesschrijver is zelf de verteller in dit album maar toch brengt Bonifay zijn eigen versie van het bekende verhaal. We krijgen een donker en bloederig verhaal voorgeschoteld van twee rivaliserende tweelingbroers Marc en Jean. Dat zorgt voor een vrij complexe vertelling waarbij je als lezer te vaak heen en weer wordt geslingerd tussen de verteller en het verhaal dat zich afspeelt in de veertiende eeuw. Het tekenwerk van Stéphane Duval straalt wel vakwerk uit. Hij hanteert de camera als een volleerd regisseur en dat levert vaak duizelingwekkende perspectieven op. Zijn close-ups van de gezichten vond ik wel niet altijd overtuigend. Een echte aanrader nee, een verdienstelijke poging om een eeuwenoud sprookje in een iets moderner jasje te steken is het wel. De bewerking van *Sneeuwwitje* beviel me iets beter. Het scenario maar vooral de tekeningen zijn van een hoger niveau. Vooral in het weergeven van de decors van het 19de eeuwse Duitsland gooit Meddour hoge ogen. Ook hier brengt Bonifay een heel eigen versie. De boze stiefmoeder is er maar veel meer linken met het origineel kon ik niet bespeuren. Tenslotte is er nog *Pinokkio*. Het beste album van de drie. Het vertelt de belevenissen van de kleine Louise. Ze groeit op in het 'palais Garnier', het bekende operagebouw van Parijs. Ze is immers geadopteerd door conciërge Gaston. Louise houdt niet van school en verzint dan ook de meest uiteenlopende redenen om te kunnen spijbelen. In 1875 leert ze de Italiaanse journalist Carlo Collodi kennen. Zou het Louise zijn die Collodi inspireerde voor zijn *Pinokkio*? Elke keer als ze liegt, krabt ze immers aan haar neus. Collodi wil dolgraag kinderverhaaltjes schrijven en dan zou Louise wel eens zijn ideale muze kunnen zijn. Zowel het scenario en de tekeningen zijn het meest geslaagd van de drie albums. Tekenaar Thibaud De Rochebrune was tot nu toe een nobele onbekende in Vlaanderen en Nederland maar dit album is een meer dan aangename kennismaking. (TV)

Waar sprookjes vandaan komen n° 1, 2 en 3
Tekst/tekeningen: Bonifay/Duval (deel 1), Meddour (deel 2), De Rochebrune (deel 3)
Glénat, HC: 16,95 euro

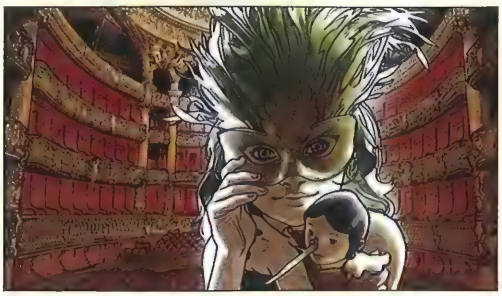

Diosomante
(Jean-Claude Gal + Alejandro Jodorowsky)
(HC/luxe)

SILVESTER

● **Hemel in Puin 2: Alarmstart**
(Olivier Dauger + Philipe Pinard)
(HC)

● **Merlijn - Queeste naar het Zwaard 3: Swerg de Vervloekte**
(Nicolas Demare + Jean-Luc Istin)
(HC)

● **Walking Dead 18: Hoe Nu Verder**
(Charlie Adlard + Robert Kirkman)
(HC)

STANDAARD UITGEVERIJ

● **De Avonturen van Urbanus 157: Woehaha!**
(Willy Linthout met assistentie van Steven de Rie + Urbanus / Willy Linthout)

● **F.C. De Kampioenen Presenteert: Vertongen & Co 7: De Bastaard van Benidorm**
(Wim Swerts / Vanas + Hec Leemans)

● Dit is eigenlijk het laatste album dat Hec Leemans zelf schrijft. Vanaf het volgende album levert de Franse scenarist François Corteggiani (De jonge jaren van Blueberry) de scenario's die nog wel grondig worden bewerkt door Leemans. Corteggiani woont in de buurt van Leemans' buitenverblijf in Zuid-Frankrijk.

UITGEVERIJ DE BOEMERANG

● **The Champions 23**
(Gürsel)

● **Rooie Oortjes 45**
(Gürsel)

UITGEVERIJ RAINBOW

Rainbow

● **1090. Er Kan Wel Wat Zout Uit**
(Peter van Straaten)

UITGEVERIJ VRIJDAG

● **Dansen Drinken Betalen**
(Philip Paquet + Adriaan Van Aken + cd van Joris Caluwaerts)

STICHTING ZET.EL

● **IJstijd**
(Nicolas de Crécy)
(HC)

De stripspeciaalzaak waar beweging in zit!!

• 160 m² winkelruimte met speelhoek voor de kleinste bezoekers

• Zeer ruim aanbod aan nieuwe strips

• 20% korting op alle nieuwe strips (inclusief luxe-edities) met onze klantenkaart.

• Maandelijks signeersessies met tekenaars uit binnen- en buitenland

• Verzorgd antiquariaat aan betaalbare prijzen

• Groot aanbod aan 2de hands strips aan de beste prijzen.

• Uitgaven in eigen beheer: op regelmatige basis brengen wij in samenwerking met striptekenaars en hun uitgevers producten in een kleine oplage uit.

Het pad van Jessica - delen 1,2 en 3
Hardcover: 21,95 € - luxe: 59.95 €

Jeremiah - delen 29 en 30
Hardcover: 21,95 € - luxe: 59.95 €
(deel 29 uitgeput, deel 30 zéér beperkt leverbaar)

Konvooi delen 0 t.e.m. 10 18.95 €
De jeugdjaren van Nävis delen 1,2,3 18,95 €

Albums met exlibris: o.a: Bernard Prince 18, Kruistocht, Largo Winch, Antares, De Havik, e.a

• Limited Edition Club (L.E.C): Een door ons opgerichte club waarbij de leden in ruil voor een jaarlijkse ledenbijdrage genieten van tal van voordelen. Gratis prenten bij aankoop van bepaalde strips, originele en exclusieve clubuitgaven, kortingen en/of andere voordelen op uitgaven in eigen beheer.

Openingsuren:
Maandag t.e.m. vrijdag: 12u00 – 18u00
Zaterdag: 10u00 – 18u00*
*Tijdens de maanden juli en augustus is de winkel zaterdag open vanaf 11u00

GITSCHOTELLEI 143
2600 BERCHEM
TEL: 03/236.25.40

André Franquin, geniale bedenker van de *Marsupilami*, *Guust Flater* en tal van andere papieren helden, is in 1924 in de Brusselse gemeente Etterbeek geboren. Trouw aan de natuurwet, die wil dat succesvolle striptekenaars steevast kunnen tekenen nog voor ze kunnen lopen, is André inderdaad als het ware met het potlood in de hand geboren. Zijn inspiratie haalt hij voornamelijk uit de albums van Mickey, toen gepubliceerd door uitgeverij Hachette. Hij is ook geboeid door de tekenfilms van Walt Disney en de komische filmpjes van Laurel en Hardy, Buster Keaton en andere grapjassen. "Het is in deze films", zal hij later zeggen, "dat mensen als Morris, Peyo, Uderzo, ik en Co een zekere vorm van humor hebben ontdekt; dat is onze school geweest". En het is inderdaad als humoristische tekenaar dat Franquin naam zal maken als één van de allerbeste stripmakers van de 20e eeuw.

Hoezo, realistische tekenaar? Franquin???

DOOR **PHILIPPE MOUVET**

Wat weinigen weten, is dat Franquin in 1944 zijn carrière begon als realistische illustrator. Na het behalen van zijn diploma middelbaar onderwijs in 1942, schrijft hij zich in op de Brusselse Sint Lucas Academie om er op een serieuze manier te leren tekenen. Hij zal er anderhalf jaar blijven en hij leert daar inderdaad vrij degelijk realistische tekeningen maken, al tekent hij in die jaren ook heel graag karikaturen. Uit gemakzucht, zal hij later zeggen...

Franquin vertelt: "Sint-Lucas was vooral een instituut voor religieuze kunst. In die tijd was ik wel heel geïnteresseerd in strips maar had niet de ambitie er zelf te tekenen. Ik zag me eerder als illustrator door het leven gaan. We kregen doorgedreven lessen in hagiografie, waarin we leerden hoe religieuze taferelen doorheen de eeuwen werden voorgesteld. Ik was daar een kei in. In die tijd was in wezen de bedoeling van zo'n kunstopleiding voornamelijk religieus. Maar de 'broederkes' hadden vrij snel door dat ik niet echt gemaakt was om fresco's en religieuze epossen in beeld te brengen en ze hadden mij opgedragen om de fabels van La Fontaine te illustreren".

In september 1944 wordt Sint-Lucas echter gebombardeerd en tijdelijk gesloten. Franquin keert niet terug naar de schoolbanken. Hij zoekt werk en kan eind 1944 bij de Brusselse tekenfilmstudio CBA beginnen, waar hij Eddy Paape, Morris en wat later Peyo zal leren kennen.

Maar parallel aan deze eerste humoristische productie gaat Franquin ook realistische tekeningen maken voor de geschreven pers. Het zullen zijn eerste gepubliceerde illustraties worden. Franquin gaat eind 1944 namelijk ook beginnen werken voor de FSC (de Belgische Franstalige Katholieke Scoutbeweging) en hij maakt een eerste realistische tekening bij de tekst 'Grandeur de notre peuple' in het decembernummertje van het scoutsblad *Carrefour des routiers*, gevolgd door allerlei illustraties voor een andere FSC-blad *Plein Jeu* vanaf N°2 van februari 1945. De kaftil-

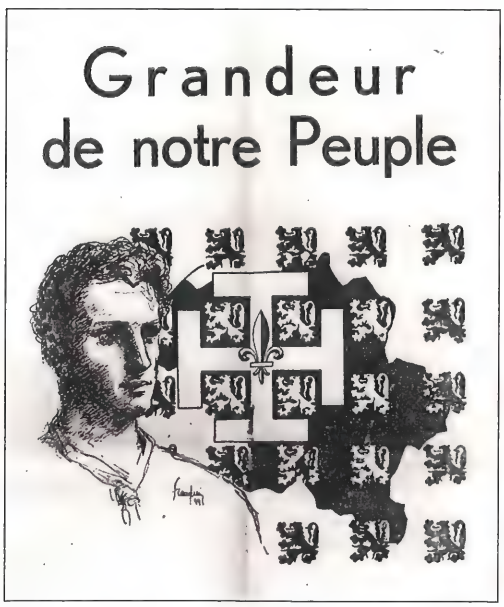

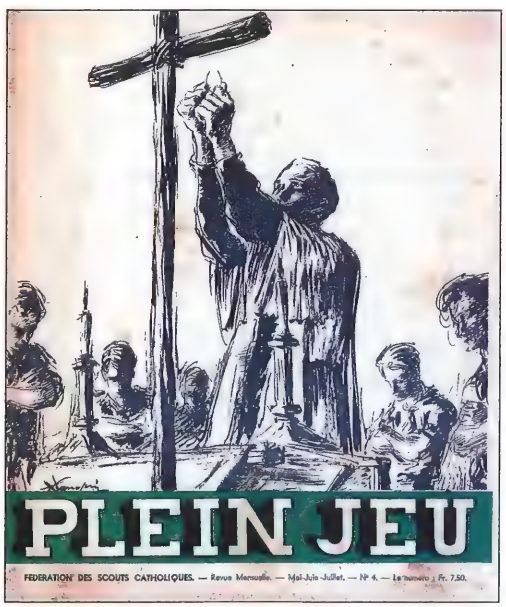

Links:
Carrefour des Routiers FSC - déc 1944 (1ste tekening Franquin)

Rechts:
Plein Jeu N°4 (mei-jun-juli 1945)

NUMMER 1 APRIL 1945

PYGMALION

6881

VAN HET GEHEIM LEGER

Redactie en Administratie : 45, Kunstlaan, Brussel — Telef. 12.94.60 — Postcheckrek. nr 74.59.09

OFFICIEREN, ONDEROFFICIEREN, SOLDATEN VAN HET GEHEIM LEGER,

En gij, mannen en vrouwen die onze gevaren en ons werk hebt willen deelen, aan U allen, mijn gezellen en gezellinnen, die ik met vreugde en fierheid ten gosden strijd mocht voeren, dank.

Links:
Pygmalion N°1 (april 1945)

Onder:
Pygmalion N°2 - p3

lustratie van N°4 (mei-juni-juli 1945) van *Plein Jeu* is een mooi staaltje van religieuze kunst dat we van Franquin niet gewoon zijn. De 'broederkes' zouden fier zijn geweest! Het is pas vanaf het volgend nummertje van het blad dat hij geleidelijk aan de humoristische toer opgaat, in een stijl waarin hij beroemd zal worden.

De meeste Franquin-verzamelaars kennen deze illustraties voor de FSC, maar weinigen kennen zijn bijdragen voor het maandblad *PYGMALION*, officieel orgaan 'der Verbroedering van het (Belgische) Geheim Leger' (ja, U leest het goed...!), dat vanaf april 1945 verschijnt.

Om beter te begrijpen hoe Franquin daar verzeild is geraakt moeten we even terugkeren naar de jaren van de bezetting, toen officiële scoutbewegingen verboden werden en een aanzienlijk aantal oudere trekkers en leiders naast lokale clandestiene vergaderingen en activiteiten, ook actief betrokken werden bij verschillende verzetsbewegingen. Zo ook bij het Geheim Leger, dat de grootste geheime verzetsorganisatie van België was en 54.000 erkende leden telde. Het was de enige gewapende weerstandsorganisatie die tijdens WO II afhing van het Belgische Ministerie van Landsverdediging in Londen en zodoende deel uitmaakte van het Belgisch leger in zijn geheel. Luitenant-generaal Jules Pire was de laatste bevelhebber van het G.L.; zijn oorlogsnaam was Pygmalion. Vandaar de naam van het Verbroederingsblad.
Naast allerlei (verzets-)activiteiten zetten lokale scoutgroepen tijdens de oorlogsjaren ook eigen bladen op. Eén ervan is *l'Etape*, in september 1941 opgestart op initiatief van de scoutverantwoordelijken van Groot-Brussel. Er was blijkbaar nood aan een tastbaar communicatiemiddel ter coördinatie en ondersteuning van de verschillende plaatselijke groepen en hun versnipperde initiatieven. Het initiatief is blijkbaar gretig onthaald want in 1944 loopt de oplage van *l'Etape* na een 30-tal nummertjes op tot 550 exemplaren.
In juni 1944 zijn alle verantwoordelijken van het blad ondergedoken bij de verzetsbeweging van het Geheim Leger, van waaruit ze een extra nummertje in elkaar knutselen en verdelen. Na de bevrijding zullen bladen als *l'Etape* verdwijnen en vervangen worden officiële bladen van de scoutingfederatie.

Carrefour des Routiers (zie hoger) is zo'n officieel FSC-blad, waarvoor nu werkloze 'oorlogsredacteurs' ook graag een bijdrage

leveren. In de eerste nummertjes van Carrefour des Routiers worden de heldhaftige houding van de scout-verzetslieden en indrukwekkende verzetsdaden dan ook extra in de verf gezet. Maar vrij vlug wil de FSC af van al dat wapengekletter en wil het terugkeren naar de kern van scouting, met een frisse en positieve blik op de toekomst gericht. Nostalgische verzetslieden vinden gelukkig elkaar enkele maanden later in het nieuw maandblad *Pygmalion* waarin ze uitentreuren hun herinneringen aan straffe wapenfeiten kunnen bovenhalen.

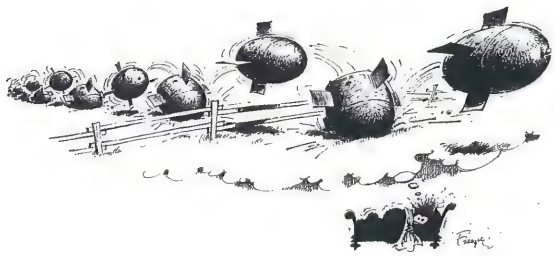

Eén zo'n wapenfeit dat in *Carrefour des Routiers N°2* verscheen, samen met de geïllustreerde tekst door Franquin, wordt integraal overgenomen in *Pygmalion N°2*. De auteur is dus uitgeweken naar het 'echte venten'-blad van de weerstand. In zijn kielzog blijkt Franquin zich te hebben laten overhalen om naast de illustraties voor de FSC, er nu ook voor *Pygmalion* te gaan maken.
Zo vinden we realistische illustraties van hem in de twee eerste nummertjes van het blad. Ongewoon straffe thema's als sterven voor God en Vaderland als de goede, ultieme keuze, of nog stukgeschoten treinsporen en onverschrokken parachutisten worden erg knap in beeld gebracht door een Franquin die we daar niet echt verwacht hadden. Hij uiteindelijk ook niet want na twee nummertjes van *Pygmalion* staakt hij zijn medewerking aan het blad. Het is blijkbaar zijn cup of tea niet...

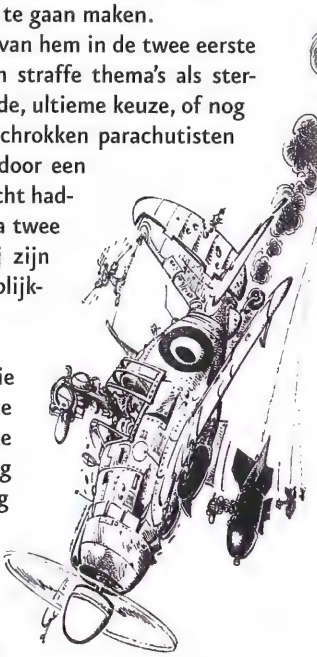

Het is dus een verrassende Franquin die we in het begin van zijn carrière in deze verschillende bladen vinden. Religieuze taferelen bij de scouts, verheerlijking van God, Vaderland en zelfopoffering in het gevecht zijn thema's die hem blijkbaar niet echt liggen en waaraan hij uiteindelijk een bloedhekel aan zal krijgen. Kerk en leger kunnen hem wel gestolen worden en hij zal ook niet nalaten om dat in zijn later werk duidelijk te maken. Denk maar aan de sarcastische Zwartkijkersplaten rond deze thema's.
Merkwaardig is wel dat deze kritische zwartgallige gags in een vrijwel zelfde zwartwitstijl met fijne pennentrekjes gemaakt zijn als de realistische tekeningen uit 1944-45.

De verwantschap aan techniek is opmerkelijk; het hemelsbreed verschil in benadering van de onderwerpen gelukkig ook. Het loont alvast de moeite om ze eens naast elkaar te plaatsen.
We deden het voor U.

BS UITGELEZEN

BENOÎT SOKAL OVER KRAA

Blz. 50

TERUG NAAR DE ESSENTIE

Het was even wachten maar eindelijk is het duo Dufaux-Xavier terug met het zevende deel in hun succesreeks *Kruistocht*. We gaan terug op weg met Gauthier van Vlaanderen. Hij bereikt eindelijk de heilige stad Saint-Jean d'Acre en vindt er zijn zus Sybille terug. Hij aanvaardt de taak om op zoek te gaan naar de bloedmooie Syria van Arcos, gevangen genomen door de zogenaamde Flagellanten. Samen met zijn trouwe vriend Osarias trekt Gauthier de woestijn in om de Qua'dj te verslaan, de duivel die aan de voeten van de heer kroop, om tegen alle prijs te vermijden dat hij de mensen zal uitroeien. Xavier kan weer al zijn duivels ontbinden en levert een heel puik, bijna filmisch verhaal af. Zijn pagina's ogen heel aantrekkelijk. Close-ups wisselen grootse vergezichten en indrukwekkende panorama's af. Ook de inkleuring van Chagnaud verdient een eervolle vermelding. Actie, mooie vrouwen en een middeleeuws fantasy-sfeertje. Alle succesingrediënten zijn weer aanwezig. (TV)

Kruistocht n° 7: De meester van het zand
Tekst/tekeningen: Dufaux / Xavier
Le Lombard, 56 blz., SC: 9,50 euro/
HC: 14,95 euro

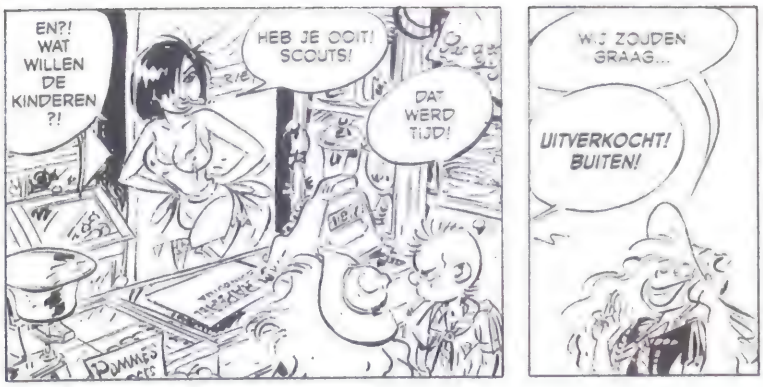

HANDLEIDING NIET INBEGREPEN

Uitgeverij Arcadia heeft met *De Libellenpatroelje* weer een strippareltje vanonder het stof opgevist. Zegt u niets? Geen zorgen, er is geen sprake van vroegtijdige dementie. De verhalen verschenen nooit eerder in het Nederlands, wel vanaf 1985 tot 1988 in het Franse stripweekblad *Circus*. Tekenaar Marc Hardy en scenarist Yann brengen in dit verhaal een ietwat onconventioneel groepje scouts ten tonele. Met welluidende namen als, Panlat, Kalfskop, Kevertje, Schildpad en tot slot Stoutmoedige Akela. We maken kennis met dit vijftal, in de omgeving van Saint-Pons, tijdens een regenbui bij het invallen der duisternis. Al snel wordt het groepje aangevuld met een zesde lid, Lynx, een cadeautje van nabijgelegen jongensscouts. Lynx is in werkelijkheid een meisje, dat een jongen wil zijn. Maar er gebeuren meer vreemde dingen. De dorpsbewoners kijken naar de scouts als waren het buitenaardse wezens. De plaatselijke winkelier weigert hen zelfs levensmiddelen te verkopen. Nog vreemder is de kennismaking met Vader Camebert, de plaatselijke priester wiens meid zijn bed deelt, een burgemeester meer op seks belust dan op het uitoefenen van zijn ambt en een overleden jeugdschrijfster die niet het gebruikelijke kinderverhaaltje schrijft maar *Het bloed van de Romanovs*. Dan weet je dat er in dit afgelegen gehucht iets goed fout zit. Nog fouter wordt het als er een groep rode Russen opduikt op zoek naar twee kinderen genaamd Alexis en Anastasia wiens moeder de dochter van de laatste Russische Tsaar is. Voeg hierbij nog een zooitje Wit-Russen die vanuit Parijs, in hun taxi's oprukken naar Saint-Pons, om een oude vete uit te vechten met de rode Russen en dan is het hek helemaal van de dam. Yann brengt een humoristisch, niet altijd politiek correct scenario, dat af en toe tegen het zere been schopt en waarbij geen enkel heilig huisje wordt ontzien, maar het is een zeurpiet die hier over valt. Hardy, tekenaar van *G. Raf Zerk*, wiens voorvader Freddy Grafzerk een bijrolletje opeist, brengt het verhaal schitterend in beeld. Hij tekent levendige figuren, met veelal lelijk verwrongen koppen, het lijken soms wel zombies. Ik kijk alvast uit naar de twee volgende albums van deze trilogie. (WG)

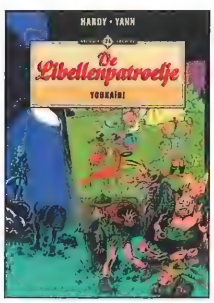

Arcadia Archief 24: Youkaïdi
Tekst/tekeningen: Yann / Hardy
Arcadia, 48 blz, hc 19,95, luxe 74,95

ZO HOORT EEN ALBUM ER UIT TE ZIEN

Bijna iedere stripliefhebber heeft ooit wel eens een *Zilverpijl*album in handen gehad Waarschijnlijk één der meest onderschatte stripreeksen ooit. Allen in beeld gebracht door Frank Sels (1942-1986) en Studio Sels. Als tekenaar van de Duitse *Bessy*-verhalen van Studio Vandersteen komt hij in contact met de Duitse uitgeverij Bastei Verlag waar vanaf 1969 de eerste *Zilverpijl*verhalen verschenen in het blad *Felix*. In 1970 kreeg de strip een eigen weekblad. De reeks liep tot eind 1988. In totaal tekende Frank Sels en zijn medewerkers, waaronder zijn zoon Erwin Sels, Robert Wuyts, Eric De Rop, Jean Bosco Safari, Edgard Gastmans, Jan Van Rooy en Claus Scholz..., meer dan 700 verhalen. Doorheen de loop der jaren doken er in Vlaanderen bij diverse uitgevers – waaronder uitgeverij Ridiga, De Peuter, Het Volk en Blitz – albums op. Nooit uitgeven zoals het hoorde. Gedrukt op wat we krantenpapier noemen. Ook de verhalen die vanaf 1971 verschijnen in het tijdschrift *Ohee* voegen niet echt een meerwaarde toe aan de reeks. Alleen *Brabant Strip* in 2006 en Bonte in 2009 geven het goede voorbeeld met een mooi uitgewerkte strip. Dat het nog beter kan bewijst diezelfde Bonte met bundeling 1 van *Zilverpijl*. Hierin opgenomen tien verhalen, waarvan er twee eerder verschenen in *Ohee*, en acht nooit eerder gepubliceerde verhalen in vertaling uit het Duits. Allen geschreven door Hugo Renaerts, een jeugdvriend van Frank Sels. Het album oogt schitterend. Uitgegeven in een fraai hardcover jasje. In een beperkte oplage van driehonderd exemplaren. Geen krantenpapier maar glanzend papier. Door het groter formaat en het gebruikte papier worden de zwart-wit tekeningen extra geaccentueerd. Ze komen tot in detail tot hun recht, iets wat bij de eerder genoemde uitgevers van ondergeschikt belang was. Ook de leesbaarheid van de teksten is optimaal. Bonte mag terecht fier zijn op zijn werk. Zo hoort een album er uit te zien. De stripliefhebber wordt hier echt in de watten gelegd. Met dit album wordt het werk van Frank Sels en zijn Studio echt opgewaardeerd. We kijken alvast uit naar de volgende bundeling. (WG)

Zilverpijl bundeling 1
tekst / tekeningen: Hugo Renaerts / Frank Sels
Uitgeverij Bonte, 320 blz., hc: 55,00 euro

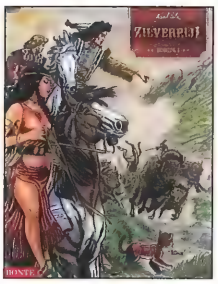

NEVENPERSONAGE IN DE KIJKER

Billy Cardwell overleeft als bij wonder een crash van een sportvliegtuigje. Zijn rijke ouders niet. Zo wordt Billy de enige erfgenaam van Cardwell Food, een bijzonder succesvolle onderneming van vegetarische kant-en-klaargerechten. Hij wordt opgevangen door Alice Stockton en haar man Jack, verre tante en oom van zijn moeder. Het koppel woont op een boerderij in Oklahoma. Billy's leven wordt hier een echte beproeving. Hij wordt immers mishandeld door Jack en dat blijft niet zonder gevolgen. Deze harde leerschool maakt van Billy een keiharde en meedogenloze moordenaar. Dit zesde oneshot kon me opnieuw bekoren. Al moet ik toegeven dat ik niet meteen begreep waarom scenarist Bollée een volledig album aan een personage wijdt dat maar heel even in de hoofdreeks opduikt. Toch verdient dit album alle lof. Het tekenwerk van Cuzor is prachtig en het verhaal zit knap verweven (met overlappende passage en plaatjes) tussen het tweede en derde album van de hoofdreeks. *XIII Mystery* heeft me nog geen enkele keer ontgoocheld. (TV)

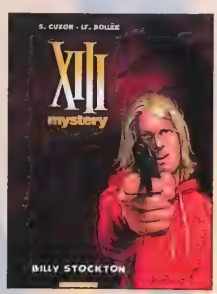

XIII Mystery n° 6: Billy Stockton
Tekst/tekeningen: Bollée / Cuzor
Dargaud, 56 blz., SC: 7,50 euro/
HC: 12,95 euro

GRAVEN IN JE GEHEUGEN

XIII viel in handen van de geheimzinnige Mayflower Foundation. Onder hypnose wordt hij de kleren van het lijf gevraagd over zijn complexe verleden. Hij zou immers de laatste afstammeling zijn van de Mayflower en dus erfgenaam zijn van degene aan wie het geheim is overgedragen waar de best bewaakte documenten van vierhonderd jaar Amerikaanse geschiedenis bewaard worden: het origineel van de Mayflower Compact en dat van de akte van de afstand van de Puriteinen. Die Puriteinen willen dan ook XIII gebruiken om hun rechten na vele eeuwen terug te krijgen. Waar het vorige album nogal bol stond van uitleg rond de hypnosetechniek, gaat het nu wel vlotter vooruit. Er is tijd voor actie en dat is toch een element dat de lezer van *XIII* al jarenlang gewend is. Echt veel nieuwe verhaalelementen serveert Sente ons niet maar het einde doet uitkijken naar het volgende album. (TV)

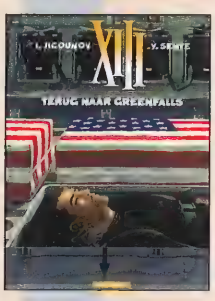

XIII n° 22: Terug naar Greenfalls
Tekst/tekeningen: Sente / Jigounov
Dargaud, 48 blz., SC: 7,50 euro /
HC: 12,95 euro

Knappe poëtische roadmovie

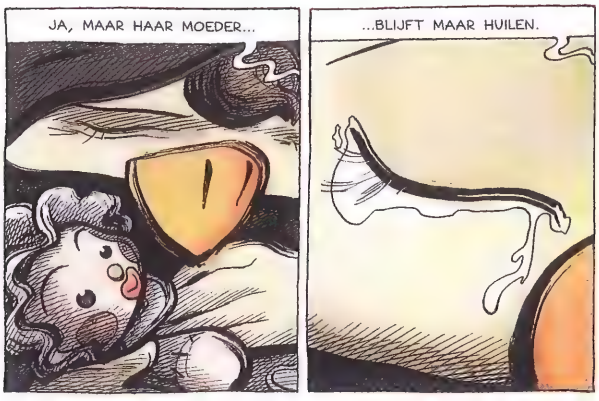

Don't judge a book by its cover. Deze uitspraak is wel echt van toepassing op dit lijvige boek. Een lieve beer en een lief vogeltje trekken er met de knapzak op uit in de schemering van de maan. Dit oogt heel lief en schattig maar het verhaal is allerminst zo lief en onschuldig. Thema's als rassendiscriminatie, liefdesverdriet, pijn en lijden zitten verweven in dit knappe verhaal. Alles begint wanneer Abeltje de knappe Epilia ontmoet. Het is liefde op het eerste gezicht voor Abeltje maar het is niet simpel om het hart van Epilia te veroveren. Abeltje hoort dat een vrouw pas echt voor je valt als je haar de maan schenkt. Abeltje trekt naar Amerika om daar een vliegende machine richting maan te nemen. Op zijn weg ontmoet hij de knorrige beer Gert. Ondanks hun tegengesteld karakter kunnen ze het toch met elkaar vinden en gaan ze samen op pad. Het belooft geen eenvoudige reis te worden. Abeltje en Gert zullen veel obstakels op hun pad tegenkomen. Ik was al onder de indruk van *Dromen en Muizenissen* van Dillies en ook nu weet hij me aangenaam te verrassen. Zijn dromerige, schattige tekenstijl werkt. De naïeve verwondering van het onschuldige vogeltje Abeltje werkt aanstekelijk maar tegelijk is het slikken bij alle emoties die Abeltje en Gert op korte tijd door moeten maken. Een echte aanrader. Voor mij een van de meest aangename ontdekking van de voorbije maanden. Als extraatje vind je achteraan vijf bladzijden met schetsen en coverstudies. (TV)

Abeltje
Tekst/tekeningen: Hautière/Dillies
Blloan, 144 blz., HC: 24,95 euro

SFEERVOL ONESHOT

De 17-jarige herder Sergueï volgt zijn vader op als bewaker van een grote kudde rendieren in het noordoosten van Siberië. Sergueï behoort tot de stam van de Evenen. Rendieren zijn voor hen heilige dieren. Ze leveren vlees als voedsel. Van de huiden maken ze kledij en dankzij hun uithoudingsvermogen zijn het ook prima last- en trekdieren. De grootste vijand van de rendieren zijn wolven. Op een dag raakt Sergueï in de ban van een roedel wolven. Het is zijn taak om hen te doden en zo te verhinderen dat ze de rendieren aanvallen. Maar dat kan Sergueï niet over zijn hart krijgen en hij sluit vriendschap met de roedel. Dit grote geheim deelt hij alleen met zijn geliefde Nastazia. Dit verhaal is bijzonder aangenaam. Het is vlot verteld en heel sfeervol in beeld gebracht. Je voelt aan alles dat Stalner heel veel plezier heeft beleefd bij het maken van dit verhaal. Dit album is een ideale kennismaking voor al wie nog niet vertrouwd is met het werk van Stalner. Na het lezen van Wolf ga je sowieso op zoek naar meer werk van hem. Daar ben ik zeker van. (TV)

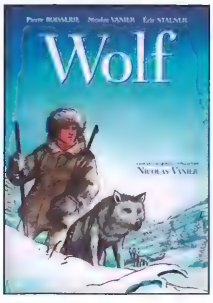

Wolf
Tekst/tekeningen: Pierre Boisserie/Eric Stalner
Daedalus, 48 blz., HC: 17,95 euro

LEVE DE MARINE

Jean-Yves Delitte is sinds enkele jaren de officiële tekenaar van de Franse marine. En dat is niet meer dan verdiend. Hij is een meester in het tekenen van schepen. In deze spin-off van *Black Crow* vertelt het hoofdpersonage in aparte oneshots belangrijke episodes uit de geschiedenis van de zeevaart. In dit eerste verhaal zijn we getuige van de expeditie van Jean-François de Galaup, graaf van La Pérouse. Eind 18de eeuw kreeg hij van Lodewijk XVI de opdracht om de ontdekkingsreis van James Cook verder te zetten. Frankrijk wil ook tonen dat ze meetelt op vlak van de zeevaart. Maar de Pérouse verdwijnt plots en er moeten andere schepen op weg om hen op te sporen. Knap getekend tot in elk detail. Al moeten we opnieuw zeggen dat Delitte nog altijd weinig variatie legt in het tekenen van zijn personages. De mannenfiguren lijken echt wel heel goed op elkaar. Het is dan ook niet evident om ze uit elkaar te houden. (TV)

Black Crow vertelt:
De expeditie van La Pérouse
Tekst/tekeningen: Delitte
Glénat, 48 blz., HC: 14,95 euro

EEN VERHAAL MET EEN STAART

Wat zelden tot nooit opduikt in deze rubriek zijn strips voor jonge lezertjes tussen drie en zes jaar. Zij vallen meestal uit de boot. In de periode 2007 tot en met 2009 lanceerde uitgeverij Dupuis een aantal verdienstelijke strips voor aankomende lezertjes maar al snel was het over en uit. Waarna de jeugd op zijn honger bleef zitten. En met strips voor jonge lezertjes bedoel ik niet *Jommeke*, *F.C. De kampioen* of *Urbanus vertelt*. Neen het gaat hem net om dat ietsje meerwaarde dat een strip moet bieden, Leuk, onderhoudend, griezelig of avontuurlijk. Bestaan er dan zulke strips? We kunnen hierop volmondig ja antwoorden. Vooral de Nederlandse Uitgeverijen Zwijsen en Leopold steken hier met kop en schouder bovenuit. Een tijdje terug brachten ze drie albums van *Kik* (Gerben Valkema) en *Joep* (Michiel van de Vijver) om er een paar te noemen. Nu is het de beurt aan *Dolfje Weerwolfje*. *Dolfje Weerwolfje* ontstond in de bekende jeugdserie van de Nederlandse schrijver Paul van Loon. Ondertussen zijn er zestien leesboeken omheen Dolfje verschenen. Als de boeken toch zo populair zijn, waarom er dan geen strip van maken? Ondertussen is de strip gebaseerd op het eerste jeugdboek een feit. Michiel van de Vijver herwerkte het boek naar een stripscenario, waarna hij samen met Robby van der Meulen het verhaal in beeld bracht.

Dolfje lijkt in alles een normaal jongetje. Maar op zijn zevende verjaardag ondergaat hij een ware metamorfose. Hij krijgt ineens overal haar, een staart en hij huilt naar de volle maan. Wat is er aan de hand? Blijkt dat zijn opa, eveneens een weerwolf, Dolfje te vondeling legde omdat zijn ouders het niet aankonden dat hij kan transformeren tot een weerwolf. Gelukkig is er zijn vriend Timmy in wiens gezin Dolfje liefdevol word opgenomen. Timmy en Dolfje doen er alles aan om te verbergen wat Dolfje in werkelijkheid is. Met als gevolg een heleboel leuke misverstanden en doldwaze toestanden. Wat de buurvrouw aan den lijve ondervindt. Gelukkig transformeert Dolfje alleen bij volle maan, bij het krieken van de dag valt alles weer in zijn normale plooi. Voor wie niet genoeg kan krijgen van Dolfje is er nog de Dolfje Weerwolffilm, het zes maal per jaar verschijnende *Dolfje Weerwolfje Magazine* en de website www.dolfjeweerwolfje.nl (WG)

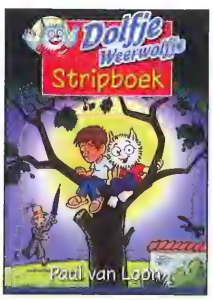

Dolfje Weerwolfje stripboek
Tekst/tekeningen:
Michiel van de Vijver naar Paul van Loon / Michiel van de Vijver & Robby van der Meulen
Leopold, 59 blz., sc: 8,95 euro

BROOD EN SPELEN

Het ondertussen vertrouwde vijftal Dodji, Leïla, Yvan, Camille en Terry worden samen met de andere kinderen van Markstad naar Neosalem gebracht, een oude stad waar alles draait rond een immense Romeinse arena. Ze moeten er allemaal proeven doorstaan. Overleven is de boodschap al blijft de vraag of hun verdere leven in vrijheid of slavernij zal verlopen. De leiders van Neosalem vermoeden dat een van het vijftal de Messias van het Kwaad is. *Alleen* is al een tijd meer dan een jeugdstrip. De gruwel is dan ook in dit achtste album alom tegenwoordig. Vehlmann houdt er een razend tempo in en voor je het weet is het album dan ook uitgelezen. Ook niets dan lof voor het tekenwerk van Gazzotti. Zijn tekenstijl oogt heel fris en dynamisch. (TV)

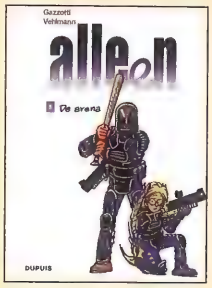

Alleen n° 8: De arena
Tekst/tekeningen: Vehlmann / Gazzotti
Dupuis, 56 blz., SC: 7,50 euro

GESLAAGDE VERSTRIPPING VAN ZWEEDSE KLASSIEKER

Het moordonderzoek van journalist Blomkvist gaat in dit spannende vervolg verder. Hij probeert er alles aan te doen om de mysterieuze verdwijning van Harriet Vanger, meer dan twintig jaar geleden, op te helderen. Zijn onderzoek legt bijzonder veel schandalen van de Vangers bloot. Gothic Lisbeth Salander wil Blomkvist helpen bij het uitpluizen van deze smerige zaak. Wat volgt is een spannend verhaal met veel onverwachte plotwendingen, actie en ook wel de nodige gruwelijke scènes. Met dit album eindigt de verstripping van *Mannen die vrouwen haten*, het eerste deel van de beroemde *Millennium*-trilogie. Ik liet me in het verleden al positief uit over het tekenwerk van de Spanjaard Homs. Na het aangrijpende *Angelus* en het eerste deel van *Millennium* was ik op slag fan van zijn tekenstijl. En ook met het vervolg van de cultklassier van Stieg Larsson blijft Homs overtuigen. Als je noch de boeken, noch de verfilming hebt gezien, is het aan te raden om het vorige album nog eens te herlezen om de plot te kunnen volgen. (TV)

Millennium n° 2
Tekst / tekeningen: Runberg / Homs
Dupuis, 64 blz., SC: 9,50 euro

HEEL FLAUW VERVOLG OP KLASSIEKER HET GELE TEKEN

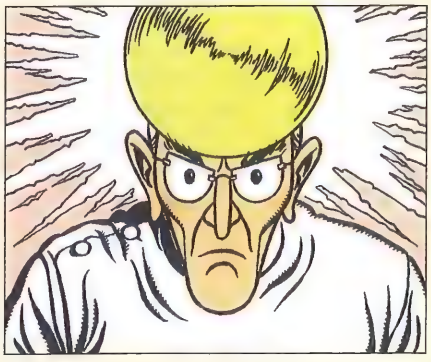

Dit album speelt zich af in juni 1954 en dient gelezen te worden als een vervolg op de klassieker *Het Gele Teken* van geestelijke vader Edgar P. Jacobs. Professor Mortimer zoekt in zijn lab naar de zogenaamde Mega-Golven. Met deze Mega-Golven zou men het menselijk brein kunnen beïnvloeden en nieuwe krachten geven aan het zenuwstelsel dat de verdedigingsmechanismen van het lichaam beheerst. Deze Mega-Golf kan dorst, honger en vermoeidheid tegenhouden. Dus wie weet ook wel ziektes en trauma's. Maar het lukt Mortimer niet om de Mega-Golven te isoleren, te vangen en te meten. De Golf lijkt wel te ontsnappen alsof hij een eigen willetje heeft. Ook aartsvijand Olrik speelt een belangrijke rol in dit verhaal. Hij zit in gehypnotiseerde toestand verborgen in het legendarische Chinatown. Mortimer is echter niet de enige die er alles aan doet om Olrik te vinden. Ook oude bekende Septimus is van de partij om roet in het eten te gooien. Septimus kennen we als de gekke geleerde voor wie Olrik als proefkonijn, het zogenaamde *guinea pig*, heeft gewerkt. Dit album is het eerste dat geschreven is door duizendpoot Jean Dufaux. En ik mag hopen dat het meteen ook zijn laatste was. Het verhaal overtuigt helemaal niet. Meer dan driekwart van het album worden de absurde toevalligheden op elkaar gestapeld. Het tenenkrullende einde is wellicht als spannend en dreigend bedoeld maar de meute Septimus-klonen die de helden als een hoop zombies opjagen, werken meer op de lachspieren dan ze angstaanjagend zijn. De tekeningen kunnen de meubelen nog enigszins redden.

De samenwerking tussen Antoine Aubin en Etienne Schréder kan zelfs als een eerbetoon aan het werk van Jacobs beschouwd worden. (TV)

Blake & Mortimer n° 22: De Septimus-golf
Tekst / tekeningen: Bollée / Cuzor
Uitgeverij Blake & Mortimer, 72 blz.,
SC: 9,50 euro

VERRASSING VAN HET JAAR

In lang vervlogen tijden stond de mens nog niet aan de top van het dierenrijk. Mythes en legenden werden verteld om heel veel mysteries van de wereld uit te leggen. Het was in die tijd dat de goden Inlandsis hebben opgericht. De goden vertrouwden de mensen immers niet. Ze werden door hen de twee-armen-twee-benen genoemd. Ze vreesden dat de drang naar macht en heerschappij van de mens te bedreigend zou kunnen worden en daarom bouwden ze een dikke, ondoordringbare muur van ijs tussen het rijk van de mensen en dat van de dieren. De dieren kregen de gave van de taal en grote intelligentie om hun rijk te bewaken. Antropoloog Mauss trok in het vorige album naar de noordpool om er een stokoude eskimovrouw te interviewen. Hij had ze eerder al ontmoet en toen was hij zwaar onder de indruk van haar boeiende verhalen. Voor zijn tweede ontmoeting verkeert hij in het gezelschap van een tolk en opnameapparatuur om alle unieke verhalen klaar en duidelijk vast te leggen. Soms vergist een mens zich en laat hij onterecht het eerste deel van een nieuwe reeks links liggen. Je moet dan ook keuzes maken in het immense aanbod aan nieuwe titels die er wekelijks in de rekken liggen. Wel, ik geef toe dat ik een serieuze inschattingsfout maakte toen ik deel 1 van *Inlandsis* vorig jaar over het hoofd zag. Dit is echt een heel knap verhaal. *Inlandsis* biedt een mengelmoes van mysterie, geweld en avontuur. Tel daar nog eens een bont allegaartje op van aardse mensen, goden, pratende ijsberen en monsterachtige creaturen. Tekenaar Frichet levert ook knap werk. Zowel zijn decors, personages als dieren zijn heel realistisch getekend al sluipt er hier en daar toch wat karikaturale expressie bij de dieren tussen. Daar heeft zijn verleden als tekenaar bij de Disney-studio's zeker veel mee te maken. (TV)

Inlandsis n° 2: Broer van mijn hart, zus van mijn bloed
Tekst/tekeningen : Stéphane Betbéder / Paul Frichet
Daedalus, 48 blz.,
HC: 17,95 euro

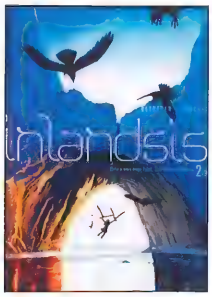

STERK LÉO-ALBUM

De expeditie onder leiding van Kim landt op de vervloekte planeet waar de mysterieuze lichtstraal vandaan kwam waarin Kims dochtertje Lynn verdween. Gek veel gebeurt er niet in dit voorlaatste album van *Antares*. Alle vertrouwde ingrediënten van een sterk Léo-album zijn gelukkig wel aanwezig: bizarre creaturen, buitenaardse fenomenen, onderlinge ruzies tussen de expeditieleden en een vleugje seks. Het vertrouwde recept smaakt nog altijd. De vaak gehoorde kritiek dat Léo's personages houterig zijn, zonder emotie en allemaal met parelwitte tanden is voor mij totaal geen probleem meer. Het hoort gewoon bij Léo. (TV)

Antares n° 5
Tekst/tekeningen: Léo
Dargaud, 48 blz., SC: 7,50 euro

DE VAILLANT-CLAN

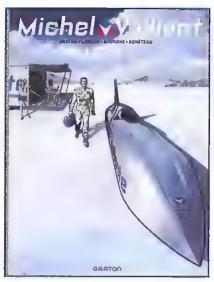

De capriolen van Michel Vaillant tijdens de WTCC-race van Portimao in Portugal, waarbij hij met zijn bolide het circuit verliet, om in Zwitserland zijn zoon op te sporen, worden niet in dank afgenomen door de FIA. Met als gevolg, een schorsing tot het einde van het seizoen en de nodige heisa in de familie Vaillant. Alsof de duivel ermee speelt, besluit Vaillant net op dat ogenblik om het snelheidsrecord aan te vallen met een elektrische Vaillant Venturi. Gelukkig voor Michel maakt de tuchtraad een uitzondering, waardoor hij mee kan dingen naar het record in Salt Lake City (USA). Hier ontmoet hij Steve Warson, die niet langer wil racen maar zich kandidaat wil stellen voor de Senaatsverkiezingen in Texas. Ook Bob Payntor en de Leader ontbreken niet op het appel. Tijdens een proefrit met de elektrische wagen gaat het meteen fout. Het elektronische circuit werd gehackt, waardoor de batterijen oververhitten. De wedstrijd is zo goed als verloren, tot Michel zijn zoon en diens medewerkers ter hulp roept. Zij hebben de nodige kennis via hun bedrijfje, dat elektrische componenten ontwerpt voor de auto-industrie, om de wagen te herprogrammeren. Helaas tijdens het herprogrammeren gaat het fout. Bij een explosie van een batterij wordt Michels zoon zwaar gewond. Een extra stimulans om door te gaan voor Michel om het record te breken. De restyling van de serie *Michel Vaillant* mag gerust een succes genoemd worden. Niet langer staat alleen de hoofdfiguur in de kijker maar een ganse familie. Een overbezorgde Françoise, niet alleen om haar zoon Patrick, maar ook om Michel. Een knorrige pa Vaillant die met iedereen in de clinch gaat. We krijgen een inkijk op de penibele situatie van de fabriek, die onvoldoende kapitaal heeft om mee te draaien in de Formule 1. Maar die zich wel richt op de nieuwste evoluties met name de elektrische wagen en deze volop promoot. Uiteraard wordt ook het avontuur, het racen en het technische aspect uitgebreid in de kijker gezet. Op dus naar album drie. (WG)

Michel Vaillant 2: Volt
Tekst/tekeningen: Graton & Lapierre / Bourgne & Benéteau
Graton, 54 blz, sc 7,50 euro, hc 12,95

PASSENDE PUZZELSTUKJE

In de vorige delen kwam hoofdpersoon Kathy in contact met doden die weer tot leven komen, gigantische insecten en een nieuwe Messias die het einde van de mensheid voorspelt. Het heeft er alle schijn van dat al deze vreemde fenomenen in Namibië allemaal dezelfde oorsprong hebben. UFO's proberen de aarde over te nemen. Spanning ten top in een universum dat alleen Rodolphe en Leo kunnen bedenken. Een aantal puzzelstukjes liggen al op hun plaats. De laatste mysteries zullen opgehelderd worden in het volgende album dat deze tweede cyclus van *Kenya* afsluit. (TV)

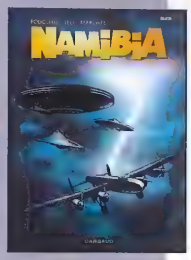

Namibia n° 4
Tekst/tekeningen: Rodolphe & Leo / Marchal
Dargaud, 48 blz., SC: 7,50 euro

Mooie tekeningen, flinterdun verhaal

Dit oneshot werd op verschillende fora en in verschillende magazines keer op keer neergesabeld. Op vlak van scenario kan ik me wel vinden in de kritiek maar het tekenwerk van de 76-jarige Hermann blijft op een heel hoog niveau en maakt dit album toch nog de moeite waard. De broeierige en dreigende sfeer van de Afrikaanse brousse brengt hij magistraal in beeld. Het eerdere oneshot *Afrika* bewees al dat hij graag dieren tekent. Ook nu leeft hij zich volop uit met het schilderen van leeuwen, giraffen, neushoorns en krokodillen. Ik moet toegeven dat de linkjes en knipogen naar Kuifje en zijn geestelijke vader Hergé talrijk zijn en misschien ligt het er allemaal wat te veel op. We volgen immers twee reporters, de vadsige Alfred Lambillon en de bescheiden Rémy Georget (what's in a name !?). Beiden werken voor *Le Matin*. Rémy ontdekt dat zijn oom Célestin in Congo verblijft. Hij wil hem beter leren kennen. Hij is dan ook heel

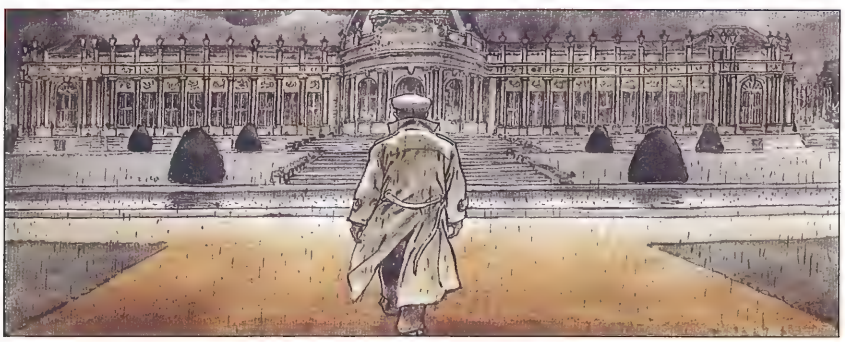

blij als hij de kans krijgt om in 1928 naar Congo af te reizen op het moment van het eerste bezoek van koning Leopold II aan de kolonie. Samen met de conservator van het Museum in Tervuren en zijn collega Lambillon gaat hij aan boord van een groot schip. Tijdens de boottocht wordt de conservator vermoord en wordt Rémy valselijk beschuldigd. Eens aangekomen weet Rémy te ontsnappen en kan hij echt op zoek naar zijn 'verloren' oom. (TV)

Terug naar Congo
Tekst/tekeningen: Yves H. / Hermann
Glénat, 56 blz., HC: 14,95 euro

...

BENOÎT SOKAL OVER KRAA

Benoît Sokal wordt dit jaar 60. Hij combineert het maken van strips met het bedenken en ontwerpen van computergames. Zijn bekendste creatie is en blijft ongetwijfeld de depressieve detective Canardo. Van deze reeks verschenen sinds 1981 al 22 albums. Toch wilden we het met hem vooral hebben over het ontstaan en het slot van zijn succesvol drieluik *Kraa*. Het slotalbum verscheen begin dit jaar. Sokal beschouwt dit verhaal als zijn grote terugkeer naar de wereld van het beeldverhaal na jarenlang in de gamewereld actief te zijn geweest.

"VRAAG MIJ NOOIT OM XIII OF LARGO WINCH TE TEKENEN!"

DOOR **GERT BUSSENS** EN **TOM VERMEEREN**

Kan je eens vertellen hoe *Kraa* is ontstaan?
Vijf jaar geleden was ik begonnen met het bedenken van een nieuw concept voor een computerspel. Ik baseerde me op de waaier van reeds bestaande *flight simulators* waarbij je als gamer als het ware vanuit de cockpit zelf een vliegtuig bestuurt. Als natuurliefhebber dacht ik dat het best origineel zou zijn om eens in de huid van een vogel te kruipen en dat dier zelf te gaan besturen. Vrij snel koos ik voor een adelaar. Een indrukwekkend dier dat gebruik maakt van bewegende luchtstromingen om op en neer te gaan en urenlang te zweven op zoek naar een prooi al dan niet op de begane grond. Jammer genoeg vond ik niet onmiddellijk voldoende financiële middelen om dit project met succes te beginnen. Daarom besloot ik dan maar om het over een andere boeg te gooien en het basisidee van de adelaar als hoofdpersonage in een stripverhaal om te zetten. Ik voegde tal van andere elementen toe om tot een stevig stripscenario te komen. Ik wilde het verhaal brengen van mensen die op zoek gingen naar een nieuw Klondike in de jaren twintig van de vorige eeuw. Door het smelten van het ijs waren veel nieuwe lagen kostbare ertsen bloot komen te liggen. De rush van avonturiers op zoek naar nieuwe rijkdommen kon dan ook niet lang uitblijven. Het zou een race tegen de klok worden tussen Canada, Rusland en Denemarken om uit te maken wie nu echt recht heeft op de nieuwe gronden. Ik wilde vooral die *goldrush* in beeld brengen verteld vanuit het standpunt van een adelaar en een Indianenjongen Yuma.

Heb je dit project onmiddellijk aan uitgeverij Casterman voorgesteld of ben je ook bij andere uitgevers langs geweest?
Casterman was voor mij een logische keuze. Ik ben trouw aan

Rechts:
Wolvenogen uit epiloog beschreven door Corine Sombrun in trance en nagetekend door Sokal

Onder:
Sjamanisme en trance spelen een belangrijke rol in Kraa

hen. Ze hebben mij van bij het begin gesteund. Zowel mijn allereerste albums als mijn allereerste games heb ik gerealiseerd omdat zij in mij geloofden. Dus waarom zou ik ook dit project niet aan hen voorstellen?

Op het einde van het derde album staat er een nawoord van de Franse journaliste Corine Sombrun. Zij heeft een woordje uitleg over de rol van sjamanisme. Hoe ben je met haar in contact gekomen?
Toen ik naar documentatie zocht voor *Kraa*, ben ik veel beginnen lezen over sjamanen. Ik was gepassioneerd door dit fenomeen, vooral voor de wetenschappelijke kant van het sjamanisme. Een expert in deze materie bleek Corine Sombrun te zijn. Zij is als een kritisch journalist aan de studie van sjamanisme begonnen en wilde vooral het wetenschappelijke effect van trances bestuderen. Na een lange reis in Mongolië, waar ze zelf aan trances deelnam, publiceerde ze een heel boeiend werk over de invloed van trances op delen van onze hersenen. Als een mens in trance is, worden delen van ons brein gebruikt die anders nooit of heel weinig in actie komen. Zo kan een mens zaken zien en beleven die in gewone lichaamstoestand onmogelijk zijn. Ik nam contact met haar op en dankzij deze ontmoeting heb ik het fenomeen van sjamanisme ook verweven in *Kraa*. De tekening van de wolvenogen die ik bij haar nawoord heb getekend is dan ook ontstaan door de beschrijvingen van beelden die Corine had doorgekregen toen ze in trance was. Ik heb echt wel zin om met haar verder te werken in de toekomst. Zou het niet uitdagend zijn om een verhaal te tekenen op basis van beelden die zij doorkrijgt als ze in trance is? Zij beschrijft wat ze ziet en ik probeer op basis van haar beschrijvingen die beelden op papier te zetten.

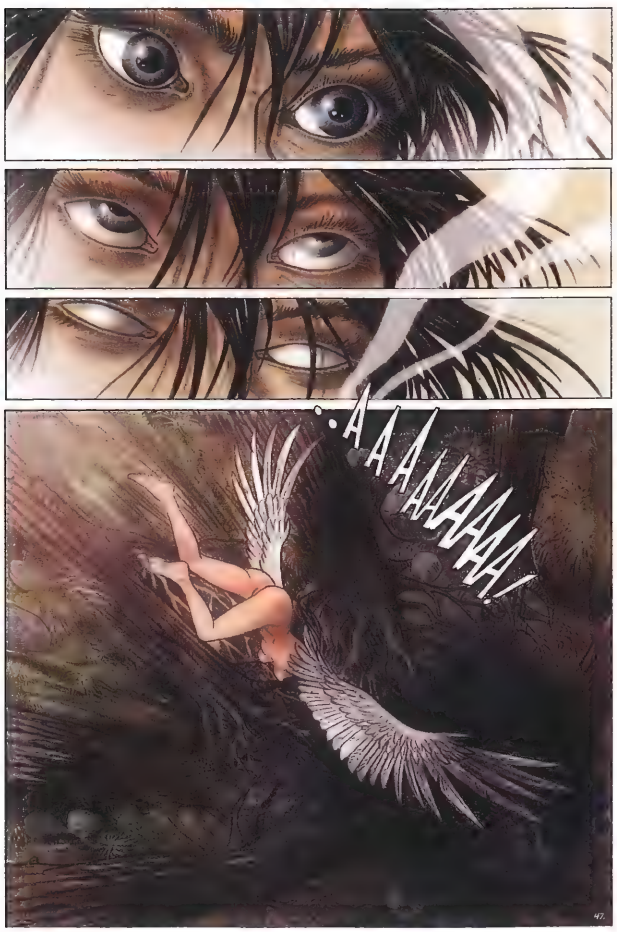

Hoe komt een pagina van *Kraa* tot stand?
Ik werk niet echt pagina per pagina. Ik verdeel mijn synopsis in sequenties. De meeste sequenties tellen 2 à 3 bladzijden. En als die sequenties zijn uitgeschreven, werk ik ze sequentie per sequentie af. Elke sequentie wordt vervolgens in detail bekeken en dan kan ik aan de découpage beginnen. Als dat gebeurd is, kan het echte tekenen beginnen. Ik teken plaatje per plaatje op losse vellen uit. Ik teken nooit op grote vellen omdat ik anders veel te snel vlekken maak op reeds getekende plaatjes. Dan kan het rechtstreeks inkleuren van de afzonderlijke plaatjes beginnen. En als dat achter de rug is, scan ik alles in en leg ik met Photoshop de laatste effecten vast. Wat ik vaak doe is, pagina's die voorafgaan aan nieuwe passages grondig herlezen. Zo probeer ik continuïteit te garanderen, zowel in de dialogen als in mijn kleurgebruik. Daarom is de computer ook zo handig. Ik heb de pc vanaf het prille begin als een heel handig werkinstrument gezien. Je kan er kleine wijzigingen mee aanbrengen zonder urenlang extra werk te hebben of je kan veel tijd besparen door bepaalde decors die je meermaals nodig hebt, met enkele muisklikken meermaals in je verhaal te laten opduiken.

Was het moeilijk om terug te keren naar het werken met een directe inkleuring?
Voor strips wel. *Kraa* is voor mij dan ook een keerpunt in mijn carrière geweest. De voorbije vijftien jaar ben ik vooral met games bezig geweest. Ik kon me dat veroorloven omdat ik *Canardo* al een tijd niet meer helemaal alleen maak. Voor mijn computergames ben ik echter wel altijd blijven schilderen. Toch is er

een groot verschil tussen het werk van een illustrator en dat van een striptekenaar. Illustraties maken is totaal iets anders dan strips maken. Velen onderschatten dat. Vandaar ook dat sommige illustratoren ontgoocheld zijn als ze de overstap maken naar de stripwereld. Ik vind het moeilijkste aan strips maken de opeenvolging van plaatjes. De sfeer moet dezelfde blijven. De waaier aan verschillende personages moet in de gaten worden gehouden. Dat wordt vaak door buitenstaanders onderschat.

Lag het verhaal van bij de prille start helemaal vast?
Ik wist waar ik wilde beginnen en wou eindigen. Ook bepaalde ankerpunten van het verhaal waren op voorhand vastgelegd maar toch heb ik al schrijvend en tekenend nog elementen toegevoegd of net weggelaten. Ik wilde vooral een sterk visueel verhaal brengen. Daarom mochten de dialogen niet te lang uitgesponnen zijn. Je kan het met een Amerikaanse film vergelijken. Sfeer, actie en korte dialogen. In tegenstelling tot de traditionele Franse cinema waar veel wordt gepraat. Ik wilde dat mijn personages konden spreken zonder woorden te gebruiken. Het decor, de setting moest op zichzelf al een personage zijn.

***Kraa* werd oorspronkelijk aangekondigd als een tweeluik. Wanneer heb je gevoeld dat een derde deel toch nodig zou zijn?**
Oh, dat voelde ik al snel. Toen ik klaar was met het lijvige eerste deel, wist ik dat ik het vervolg niet op nog eens 100 bladzijden zou verteld krijgen. Daarom besloot ik het vervolg over twee albums van een zestigtal bladzijden te verdelen. Commercieel gezien zou het niet echt een goed idee geweest zijn om een tweede deel te maken van 130 bladzijden. De kostprijs zou te hoog oplopen, vond ook de uitgever. Vandaar dus de keuze voor een trilogie.

Het derde deel zou normaal in september 2013 verschijnen, uiteindelijk is het pas vier maanden later in de rekken geraakt. Hoe komt dat?
(zucht) Ik heb dit verhaal heel graag getekend. Maar ik had het toch wat onderschat. *(korte pauze)* Weet je, ik heb eindeloos veel respect voor collega's die hun hele carrière aan één reeks werken. Ik zou dat niet kunnen. Ik heb afwisseling nodig. Ik verveel me snel als een bepaald project te lang aansleept. Strips maken is sowieso al een solitaire bezigheid. Ik vind dat het dan ook voor de stripmaker zelf een avontuur moet blijven. *(korte pauze)* Omwille van allerlei redenen vlotte het tekenen van het derde deel niet zoals ik had verhoopt. Ik ben ondermeer wat te veel met games bezig geweest tussendoor. Maar ik ben toch heel blij met het eindresultaat. Meer zelfs, ik had gehoopt toen ik het eerste deel had afgewerkt, dat ik dat niveau zou kunnen volhouden tot het eind. Wel, ik vind dat mijn tekeningen er zelfs op verbeterd zijn. Ik zie echt evolutie doorheen de drie albums. In het begin zat ik nog meer in de illustratiefase. Het waren meer losse plaatjes. Een echte stripsfeer was er nog niet echt vanaf de eerste bladzijden. Ik vind dat mijn tekeningen in het eerste deel nog vaak helderheid en precisie missen. En laat dat nu net twee elementen zijn die ikzelf hoog in het vaandel draag als ik strips maak. Ik heb er dan ook hard op geoefend om het beter te doen. Ik vergelijk het maken van strips vaak met sporten. Zeker realistische tekenaars moeten veel oefenen om vooruit te gaan.

Dus hoe meer je jezelf traint, hoe beter je wordt. Dat schijnt bij voetballers ook zo te zijn! *(knipoog en lach)*

Je hebt heel veel dieren moeten tekenen: van adelaars, paarden en geiten over moeflons en eekhoorns tot wolven en beren. Hoe fanatiek ben je geweest in het verzamelen van de juiste documentatie?

Ik heb een hekel aan het natekenen van foto's. Dat doe ik zo goed als nooit. Ik heb in mijn hoofd een databank van referenties op vlak van beelden zitten. Ik ben altijd een natuurmens geweest. Ik hou van dieren en planten. Het kost mij dan ook weinig moeite om dieren te tekenen. Daar heb ik weinig documentatie voor nodig. Ik teken als het ware vanuit mijn eigen geheugen. Als ik voor *Kraa* al eens iets heb opgezocht, dan waren het technische zaken als bepaalde auto's en wapens uit de jaren twintig van de vorige eeuw. Elke tekenaar heeft wel iets waarin hij of zij goed is. Iedereen heeft wel een bepaald universum waarin hij het liefst vertoeft. Daarom zou men mij nooit moeten vragen om *XIII* of *Largo Winch* te tekenen. Oh nee! Ik mag er niet aan denken. *(luide lach)* Dat zou pas een straf zijn voor mij. Al die pietluttige details. Dat zou me enorm vervelen! *(Sokal veert recht en neemt er deel 1 bij)* Dit plaatje met dat flatgebouw heeft me bijvoorbeeld enorm veel moeite gekost. Al die venstertjes een voor een zitten tekenen... Pfff, dat verveelde me enorm. Weet je, ik kan niet zeggen dat ik bepaalde zaken niet goed kan tekenen, ik moet zeggen dat er wel zaken zijn die me snel gaan vervelen om te tekenen. En daar horen strakke gebouwen en moderne auto's zeker bij. Ik heb zoiets van, neem er een foto van en het effect is hetzelfde. Er zit zo weinig emotie in. Er zit geen ziel in. En dat teken ik absoluut niet graag.

Beschouw je jezelf als een pionier van de digitale strip?

Toch wel. Weet je, ik kom zelf uit een familie van wetenschappers. Er zijn altijd computers in mijn omgeving geweest. Ik ben dan ook bijna op natuurlijke wijze meegezogen in die digitale wereld. In 1994 heb ik voor Casterman een manier uitgewerkt om strips digitaal in te kleuren. Dat procedé stond toen nog

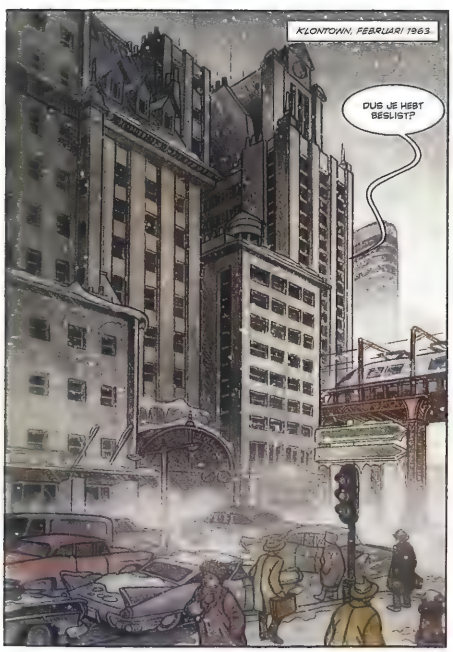

echt in zijn kinderschoenen. Ik was vanaf het prille begin heel enthousiast over computers. Ik zag meteen de eindeloze mogelijkheden die dit toestel creëerde. Gelukkig kreeg ik van de toenmalige uitgever van Casterman, Didier Platteau, carte blanche. Ik was in het begin van die jaren negentig blijkbaar een zonderling die zo hard geloofde in de mogelijkheden van de computer bij het maken en vooral inkleuren van strips en illustraties. *(licht opgewonden)* Het blijkt vandaag toch wel dat ik het bij het rechte eind had? De computer is niet meer weg te denken uit de stripwereld. Het zijn uitzonderingen die nog strips maken op de ouderwetse, artisanale manier. Men maakt zich vandaag terecht zorgen over de stripwereld. Het is pas sinds een aantal jaren dat men doorheeft dat ze de stap naar een digitale wereld van begin jaren negentig van de vorige eeuw gemist hebben. Toen geloofde bijna niemand dat strips ook een virtuele leven zouden gaan leiden. Toen was er geen enkele uitgever, ook Casterman niet, die er veel voor over had om een nieuwe weg in te slaan. Als ik nu zie hoe games als *Grand Theft Auto* enorm succesvol zijn, dan vind ik het jammer dat Casterman niet van mijn knowhow gebruik heeft gemaakt om ook dergelijke games uit te werken. Het klinkt misschien pretentieus maar had Casterman toen geïnvesteerd, dan hadden zij even goed *Grand Theft Auto* kunnen bedenken. Jammer, heel jammer. Strips hebben die trein gemist en zullen dat volgens mij niet meer zo snel inhalen. Ik zie zelf persoonlijk veel toekomst in virtuele games als *Second Life*. Jammer genoeg beperken vele gebruikers van *Second Life* zich tot het seksuele gedeelte. Ik zou heel graag iets als *Second Life* willen maken maar dan met een culturele basis. Het zou toch heel mooi zijn om virtueel exposities van stripmakers te kunnen bezoeken of rond te wandelen in het atelier van stripmakers? Via Webdeux en het internet zijn er zoveel mogelijkheden. Ik heb al veel voorstellen gelanceerd. Nu nog hopen dat er iemand genoeg in mijn ideeën gelooft en er voldoende financiën wil inpompen. Want hoe je het ook draait of keert, het draait jammer genoeg weer om geld...

Plaatje uit Kraa 3 dat Sokal niet graag heeft getekend... gebouwen met veel venstertjes... gaat héél snel vervelen

Wat zijn je toekomstprojecten?
Ik werk al een tijd aan een prestigieus animatieproject met mijn goeie vriend François Schuiten. Het project heet *Aquarica*. De regisseur is de jonge, enthousiaste Martin Villeneuve. Ondanks de problemen die er al geweest zijn, blijft Villeneuve gepassioneerd bezig met dit project en dat doet me veel plezier. Het zou een combinatie van film en game worden. Toen mijn *White Birds*-studio de deuren sloot in 2010, leek het er even op dat het project een stille dood zou sterven maar we zijn er blijven in geloven. Daarnaast ben ik ook met een ander groot project bezig. Ik zou heel graag een onontgonnen virtuele planeet op het internet willen creëren. Ik zou zelf enkel maar de oceanen en de continenten voorzien. De landen, vegetatievormen enzoverder moeten de spelers dan bepalen. Zo zou de planeet beetje bij beetje opgevuld worden. Zowel professionele stripmakers en vertellers als amateurs zouden aan dit virtuele project kunnen deelnemen. Ze kunnen hun eigen verhaal vertellen en als een ander auteur in hun decor ook een verhaal wil laten plaatsvinden, dan zou dat perfect kunnen. Zo kunnen gebruikers elkaars universum verder uitbreiden of er zaken aan toevoegen. Op de zeeën zou ik grote boten laten rondvaren met aan boord ruimte voor permanente en tijdelijke exposities van stripmakers. Zowel grote namen als beginnende stripauteurs mogen aan boord. De beginnelingen zouden dan clandestien aan boord gaan en in de buik van het schip hun werk tonen. Als ze wat aan bekendheid hebben gewonnen, zouden ze bovendeks kunnen exposeren. En alle mensen op deze planeet zouden kunnen meegenieten omdat de schepen alle landen zouden aandoen. Ik weet dat het nu nog wat vaag klinkt maar zo zie ik de toekomst van de stripwereld en de kunst in het algemeen.

MAAR IS DIT ALLES NIET VOORBARIG, WANNEER VEEL MENSEN, DIE NAAR DEZE STAD GEKOMEN ZIJN OM WERK TE VINDEN, MET MOEITE EEN FATSOENLIJK ONDERKOMEN TE VINDEN?
HUM! IK SNAP HET... EEN COMMUNISTISCHE JOURNALIST!

Een cameo van Sokals goede vriend François Schuiten in Kraa 1

Dus je ziet nog maar weinig toekomst voor strips in papieren vorm?
Strips op papier zullen nog een tijdje blijven bestaan als luxeproducten. Niet meer bedoeld voor de striplezers maar veeleer voor de echte bibliofielen. Als ook die generatie er niet meer zal zijn, valt volgens mij definitief het doek over boeken en strips in papieren vorm. We zien toch hetzelfde voor de muziekindustrie. Nu de cd op zijn retour is, komen er mensen die uit nostalgie teruggrijpen naar vinylplaten maar dat blijven minderheden. De cd verdwijnt ook om plaats te ruimen voor het downloaden van muziek. Je kan dat jammer vinden maar het zal nu eenmaal zo zijn. Het is de logische evolutie. Als je kijkt hoe snel alles evolueert, dan is er geen weg terug meer. De digitalisering van onze schermenmaatschappij neemt steeds grotere vormen aan. Ik betrap er mezelf ook op dat ik de meeste boeken en strips ook al online koop. Uitgevers moeten er zelfs voor opletten dat ze zichzelf niet buiten spel zetten. In de toekomst zullen beginnende artiesten enkel nog virtueel hun werk aan de wereld tonen. Geen uitgevers meer nodig die met een groot deel van de winst gaan lopen.

Over recente strips gesproken, welke albums konden jou onlangs nog bekoren?
Ik heb in de voorbije kerstperiode enorm genoten van de nieuwste *Mattéo* van Gibrat en het nieuwste oneshot van Romain Renard (het niet-vertaalde *Melville* bij Lombard, nvdr.) en Etienne Davodeau (het niet-vertaalde *Le chien qui louche* bij Futuropolis, nvdr.). Ook de nieuwste *Bouncer* van Boucq vond ik meer dan de moeite waard.

Hetzelfde denken wij over het derde *Kraa*-album!

SCHEEPSJOURNAAL

Nieuws vanuit het hoofdkwartier van de Reclamestripclub aan de Vlaamse Westkust, waar voorzitter Jean-Pierre Legein een oogje in het zeil houdt.

reclamestripclub@telenet.be

OUDERS & COO(tje)

Ouders & Coo is een Nederlands blad voor ouders met schoolgaande kinderen. (Nr 3, herfst 2013 losse nummers 3,95) Op de achterpagina vinden we de strip *Cootje*, die allerlei mistoestanden van het Nederlandse Ministerie van Onderwijs aanklaagt. Het verhaal wordt getekend door Studio Bajo. Meer info op www.ouders.net

OUDERS & COO
MAGAZINE
OUDERS WEER DE DUPE VAN BEZUINIGINGEN? ECHT NIET!
Cootje weet waar ouders moeten zijn (nu de oogkleppen van de minister nog af...
De kinderopvang wordt alweer duurder!
'Geweldig'... is er dan niemand die daar wat aan doet?
Ja, pap, dat doet...
Op schieten, Cootje, na 21:41 laat!
Cootje heeft moeite met rekenen, misschien heeft ze extra hulp nodig...
Ik wil wat meer weten over de Cito-toets, maar waar kunnen we terecht?
Ik over school zwemmen.
Ouders kunnen altijd naar...
Hoe betrekken we ouders bij het overblijven?
Wat een toestand elke dag bij het overblijven. Die moet toch beter/goedkoper kunnen worden? Maar hoe en waar?
Cuisusssen en overblijfpakketten kunt u...
Goed punt. Ook hebben we nog een thema nodig voor een ouderavond...
Cootje! Je moet naar het overblijf bakje!
Ja, maar ik weet niet waar Jukie...
Ga ook naar van Gogh, Cootje. We moeten de boel weer opnieuw...
Ik zie je morgen bij de MR-vergadering?
Ja, al zou ik meer willen weten over onze beheerd-heden bij de nieuwe schoolregels...
Nou, even dan
Huiswerk- en traktatie-tips, handig!
Ik lees net 'Duo's & school E-nieuws van Ouders en C...
Natuurlijk! We kunnen bij Ouders & Coo terecht!
Hé hè, dat zeg ik toch! Bij OUDERS & COO weten ze alles en hebben ze alles voor ouders en scholen om kinderen een supergoede school(tijd) te geven!
OUDERS & COO is het zat dat bij de bezuinigingen ouders en kinderen de zondebok zijn: onbetaalbare kinderopvang, studiefinanciering op de schop, minder kinderbijslag. Meine - maar goedel - scholen die écht moeten, steeds grotere klassen, minder geld voor onderwijs en veiligheid... En nu komt de overheid ook nog aan de inspraak en onder-
steuning van ouders: vanaf 1 januari 2014 stopt de subsidie aan de oudervorganisaties, waaronder OUDERS & COO, die opkomen voor de belangen en rechten van ouders. OUDERS & COO laat het er niet bij zitten, wij knokken door! Maar dat kan alleen als alle ouders met schoolgaan-
de kinderen ons steunen.
Sluit u vandaag nog bij ons aan en maak gebruik van al onze producten en services én zeg 'nee' tegen de overheidsplannen! Ga naar www.ouders.net, bel 0343 513434 of mail naar info@ouders.net.

FRANKA IN BREDA

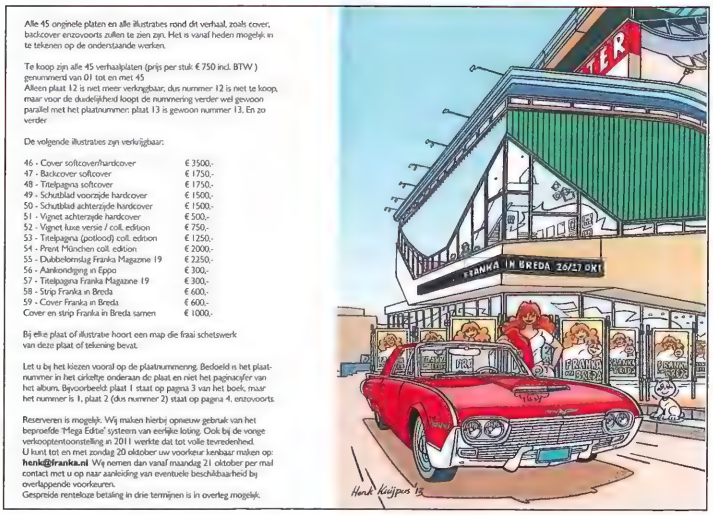
Alle 45 originele platen en alle illustraties rond dit verhaal, zoals cover, backcover enzovoorts zullen te zien zijn. Het is vanaf heden mogelijk in te tekenen op de onderstaande werken.
Te koop zijn alle 45 verhaalplaten (prijs per stuk: € 750 incl. BTW) genummerd van 01 tot en met 45
Alleen plaat 12 is niet meer verkrijgbaar, dus nummer 12 is niet te koop, maar voor de duidelijkheid loopt de nummering verder wel gewoon parallel met het platnummer: plaat 13 is gewoon nummer 13. En zo verder
De volgende illustraties zijn verkrijgbaar:
46 - Cover softcover/hardcover € 3500,-
47 - Backcover softcover € 1750,-
48 - Titelpagina softcover € 1750,-
49 - Schutblad voorzijde hardcover € 1500,-
50 - Schutblad achterzijde hardcover € 1500,-
51 - Vignet achterzijde hardcover € 500,-
52 - Vignet luxe versie / coll. edition € 750,-
53 - Titelpagina (potlood) coll. edition € 1250,-
54 - Prent München coll. edition € 2000,-
55 - Dubbelomslag Franka Magazine 19 € 2250,-
56 - Aankondiging in Eppo € 300,-
57 - Titelpagina Franka Magazine 19 € 300,-
58 - Strip Franka in Breda € 600,-
59 - Cover Franka in Breda € 600,-
Cover en strip Franka in Breda samen € 1000,-
Bij elke plaat of illustratie hoort een map die fraai schetswerk van deze plaat of tekening bevat.
Let u bij het kiezen vooral op de plaatnummering. Bedoeld is het plaat-nummer in het cirkeltje onderaan de plaat en niet het paginacijfer van het album. Bijvoorbeeld plaat 1 staat op pagina 3 van het boek, maar het nummer is 1, plaat 2 (dus nummer 2) staat op pagina 4, enzovoorts
Reserveren is mogelijk. Wij maken hierbij opnieuw gebruik van het beproefde 'Mega Editie' systeem van eerlijke loting. Ook bij de vonge verkooptentoonstelling in 2011 werkte dat tot volle tevredenheid.
U kunt tot en met zondag 20 oktober uw voorkeur kenbaar maken op: henk@franka.nl Wij nemen dan vanaf maandag 21 oktober per mail contact met u op naar aanleiding van eventuele beschikbaarheid bij overlappende voorkeuren.
Gespreide renteloze betaling in drie termijnen is in overleg mogelijk.
FRANKA IN BREDA 26/27 OKT
Henk Kuijpers '13

Henk Kuijpers is iemand die alles, maar dan ook alles, rond zijn strip *Franka* in eigen beheer heeft. En dat is te merken. Tijdens het Stripfestival Breda op 26 en 27 oktober 2013 had hij zelfs de hele foyer van het Chassé theater ter zijner beschikking. Dit voor de tentoonstelling van het volledige *Franka*-avontuur *Onderwereld*. Niet zomaar een tentoonstelling, maar een verkooptentoonstelling. Om deze verkooptentoonstelling te promoten bracht Henk een flyer met hierin een pagina *Franka*, die de bezoeker de weg wees naar de tentoonstelling. Men kon dus zeker niet naast deze tentoonstelling kijken.

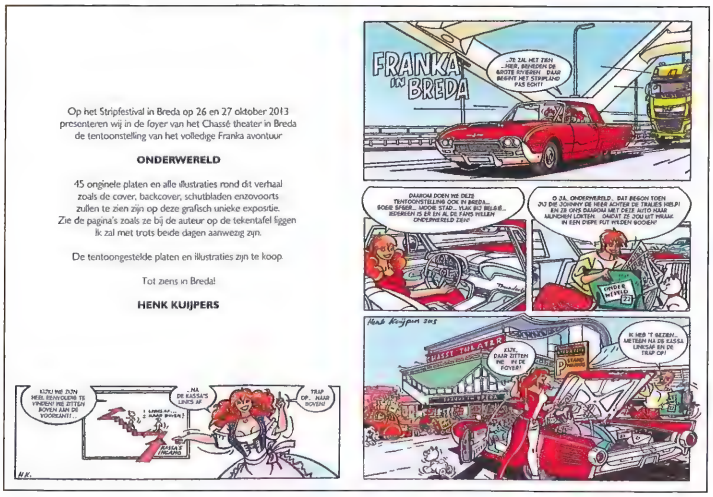
Op het Stripfestival in Breda op 26 en 27 oktober 2013 presenteren wij in de foyer van het Chassé theater in Breda de tentoonstelling van het volledige Franka avontuur
ONDERWERELD
45 originele platen en alle illustraties rond dit verhaal zoals de cover, backcover, schutbladen enzovoorts zullen te zien zijn op deze grafisch unieke expositie. Zie de pagina's zoals ze bij de auteur op de tekentafel liggen Ik zal met trots beide dagen aanwezig zijn.
De tentoongestelde platen en illustraties zijn te koop
Tot ziens in Breda!
HENK KUIJPERS
FRANKA IN BREDA
...JA ZAL HET ZIEN ...HIER, BINNEKORT DE GROTE RIVIEREN DAAR BOVEN HET STRAATJE PAS KOM?
DAAROM DOEN WE DEZE TENTOONSTELLING OOK IN BREDA... BOEG SPAKE... MOOIE STAD... HAK BIJ BILLIE... REGEREN IS ZE EN AL DE FANS HILLEN ONDERWERELD ZIEN!
O JA, ONDERWERELD... DAT BEGON TOEN JIJ DIE JOHNNY DE HEER ACHTER DE TRALIES HIELP! EN ZE ONS DAAROM MET DEZE AUTO NAAR ULMONIM LIMTEN. SCHIETEN ZE JOU UIT MIJLAK IN EEN DIEPE PUT AYLEEN BOOMEN?
KIJK'S NIE DUN MEER RENNOSERIE TE VINDEN NIE BITTEN BOVEN AAN DE VOORGANT!
...NA DE KASSA'S GAAN JE
TRAP OP... NAAR BOVEN!
KIJK'S DAAR ZITTEN NIE JE BOVEN!
IK HEB 'T BEZEM... METEEN NA DE KASSA LINKSAF EN DE TRAP OP!

GRATIS NUMMER VAN KOPER COMICS

Op diverse stripbeurzen worden gratis nummertjes uitgereikt, met hierin een aantal strips die door Koper Comics op de markt worden gebracht vanaf begin 2014. Het gratis nummer werd gebracht op formaat A5 en bevat 16 pagina's, cover en achterpagina inbegrepen. Meer info op www.superheldencomics.nl

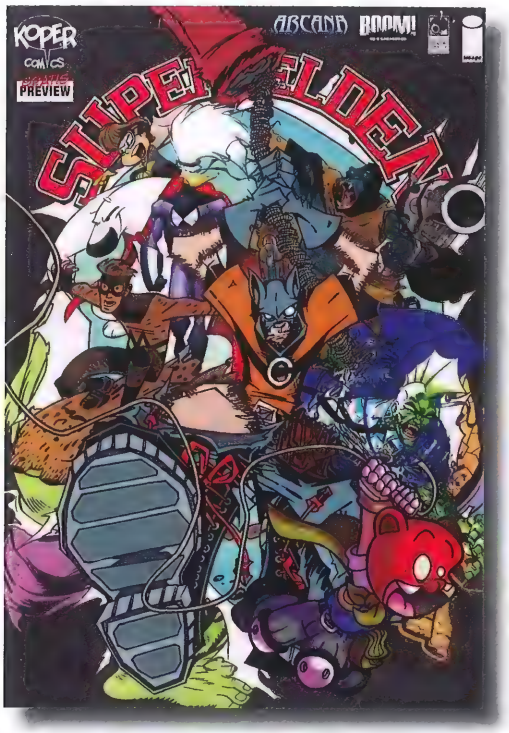

KOPER
COMICS
DE WOESTE DRAAK
CAT-MAN
MODDERMAN
ULTRA DUCK
DE RODE POEMA
HEROBEAR EN IK
ZESKLAPPER GORILLA
SUPERHELDEN, TERUG VAN WEGGEWEEST
IK BEN ALTIJD EEN GROOT FAN GEWEEST VAN SUPERHELDENCOMICS. AL SINDS MIJN EERSTE JUNIOR PRESS-COMIC, DIE IK VAN MIJN VADER KREEG TOEN IK EEN KEERTJE ZIEK WAS. DAT WAS STAR WARS NR. 10 (UIT 1983). HOU ZIJN DE HELDEN UIT STAR WARS NIET ECHT SUPERHELDEN, MAAR MET DEZE COMIC IS HET EIGENLIJK WEL ALLEMAAL BEGONNEN. VIA DE COLLECTIE VAN TWEE VAN MIJN OOMS WAKKERDE MIJN INTERESSE VOOR DE VERTAALDE MARVEL-COMICS MEER EN MEER AAN. VANAF 'DE SPEKTAKULAIRE SPIDER-MAN' NR. 85 STARTTE IK MET MIJN EIGEN SUPERHELDENCOMICSVERZAMELING.
TOEN IK WAT OUDER WERD, STAPTE IK VAN HET VERTAALDE WERK OVER NAAR HET ORIGINELE (AMERIKAANSE) WERK. DE NEDERLANDSE COMICS (VAN JUNIOR PRESS EN LATER ZPRESS) LIET IK DAARNA LINKS LIGGEN EN MET MIJ DEDEN VEEL MEER MENSEN DAT. INTEGENDEEL: VERDWENEN DE VERTAALDE COMICS VOLLEDIG VAN DE NEDERLANDSE MARKT.
INMIDDELS BEN IK ZELF VADER VAN EEN JONGETJE VAN 8, BIJNA 9. NATUURLIJK HEB IK HEM OOK KENNIS LATEN MAKEN MET DE OUDE JUNIOR PRESS-SERIES, DIE IK VIA DIVERSE STRIPHANDELAREN OP DE KOP TIKTE. IK VOND HET ONTZETTEND JAMMER, DAT ER GEEN NIEUWE, BETAALBARE, NEDERLANDSTALIGE COMICS MEER VERSCHENEN, ZODAT MEER KINDEREN (MAAR OOK VOLWASSENEN!) KENNIS KUNNEN MAKEN MET COMICS. IK VOELDE MIJ EVEN HEEL ERG SUPERHELD, EN IK BESLOOT ER WAT AAN TE DOEN!!
VANAF JANUARI 2079 ZIJN DE SUPERHELDEN DAN OOK TERUG IN NEDERLAND: IN HET NEDERLANDSE HET NIEUWE BLAD GAAT SUPERHELDEN HETEN, ALS ODE AAN JUNIOR PRESS. IK WENS IEDEREEN HEEL VEEL LEESPLEZIER EN VERGEET VOORAL NIET: "SUPERHELDEN, MAAK ER GEEN GEHEIM VAN!"
EELCO KOPER
SUPERHELDEN is een uitgave van Koper Comics in samenwerking met Irene Script.
SAVAGE DRAGON is ™ and © 1993 Erik Larsen. De Woeste Draak copyright © 2013 Koper Comics. All rights reserved. CATMAN is © 2013 Koper Comics. MUDMAN is ™ and © 2011 Paul Grist. Modderman copyright © 2013 Koper Comics. ULTRA DUCK is ™ and © 2011 Edgar Delgado. Ultra Duck copyright © 2013 Koper Comics. DE ROODE PUMA is © 2012 Andy Genen. De Rode Poema © 2013 Andy Genen en Koper Comics. HEROBEAR AND THE KID: THE INHERITANCE is copyright © 2013, Herobear en Ik © 2013, Mike Kunkel. All rights reserved. KaBOOM! ™ and the BOOM! Studios logo are trademarks of BOOM! Entertainment, Inc., registered in various countries and categories. All rights reserved. SIX-GUN GORILLA is copyright © 2013, Zesklapper Gorilla © 2013, Boom Entertainment, Inc. All rights reserved. BOOM! Studios ™ and the BOOK! Studios logo are trademarks of BOOM! Entertainment, Inc., registered in various countries and categories. All rights reserved.
www.superheldencomics.nl
In Nederland gedrukt door:
DRUKWERKDISCOUNTER.COM

GRATIS AMSTERDAMSE STRIPKRANT 'WAT WIL WEST'

Eind januari verscheen de gratis stripkrant *Wat Wil West*, een initiatief van Maia Matches en Stijn Schenk., in een oplage van 20.000 exemplaren. Amsterdam Oud-West wordt in de stripkrant in kaart gebracht door 25 striptekenaars. De krant wordt in het gehele (voormalige) stadsdeel Amsterdam Oud-West in de brievenbus geduwd en is daarnaast in de hele stad af te halen, net als in stripspeciaalzaken in het ganse land. *Wat Wil West* bevat bijdrages van Maaike Hartjes, Wasco, Floor de Goede en uiteraard Amsterdammer Jan Cleijne, die speciaal voor de krant "De Hallen" illustreerde, geïnspireerd op de voormalige en gelijknamige tramremise. Het complex wordt momenteel verbouwd tot multifunctioneel en cultureel centrum.

Deze rubriek kwam tot stand met dank aan o.a. Willem Gay, Marc Lezy, Gunter Piot, Stefaan Lezy, Rob den Houter, Hans Matla, Danny Warmoes, Johan Van Ransbeeck, Christian Van Lint, Willy Bouve, Rob Bosman, Ronny Vander Elst,...

Paul Teng (1955) is al dertig jaar een van de beste Nederlandse realistische striptekenaars, die zich heeft bekwaamd in het tekenen van historische strips zoals *Delgadito*, *De vrienden van Igor Steiner*, *Sint Vladimir* en *Shane*. Een uitzondering is *De telescoop*, een oneshot uit 2009 op scenario van Jean van Hamme. Hierna keerde Teng terug naar de geschiedenis en werkte aan een stripbiografie over de Nederlandse schilder Jan van Scorel, op scenario van Jan Paul Schutten. Bij de verschijning van het boek in oktober 2013 werd ook het integrale stripverhaal tentoongesteld in het Centraal Museum te Utrecht. In dit interview praat Teng over de totstandkoming van *Jan van Scorel. Sede vacante 1523*.

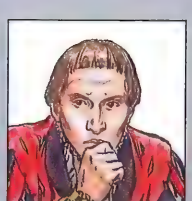

Paul Teng over Jan van Scorel

DOOR **ROBIN SCHOUTEN**

Vier jaar heeft het geduurd voordat Tengs nieuwe stripboek het licht zag. Op 18 oktober 2013 was het zover met de feestelijke presentatie van de stripbiografie *Jan van Scorel. Sede vacante 1523*. Daarbij hoorde de tentoonstelling 'Paul Teng aan de tekentafel' waarbij alle 80 originele platen te zien waren in het Centraal Museum in Utrecht (tot 19 januari 2014). Hij is pas de tweede Nederlandse striptekenaar van wie een complete strip in een museum is tentoongesteld. Dick Matena ging Paul Teng twee keer voor: in 2004 met alle platen van *De avonden* in Museum De Hallen in Haarlem, en in 2008 toen zijn integrale stripbewerking van Willem Elsschots roman *Kaas* werd tentoongesteld in het Koninklijk Museum voor de Schone Kunsten in Antwerpen. Dankzij *Jan van Scorel* behoort Paul Teng tot een select gezelschap.

Wanneer ben je bij het *Jan van Scorel*-project betrokken geraakt?
Paul Teng: Na *De telescoop* was ik begonnen met een nieuw *Igor Steiner*-verhaal. Ik had er een werksubsidie van het Stimuleringsfonds voor gekregen, voor een

Originele covertekening Jan van Scorel

half jaar. Daar heb ik vrij lang mee doorgewerkt, tot en met 2010. Toen kwam *Jan van Scorel* op mijn pad en heb ik *Steiner* terzijde geschoven. Het Centraal Museum in Utrecht wilde graag oude kunst onder de aandacht brengen van een ander publiek dan ze gewend waren binnen te krijgen. De conservator Oude Kunst, Liesbeth Helmus, had bedacht dat een stripverhaal een leuke manier zou zijn. Zij vroeg vervolgens Gert Jan Pos, stripintendant van het Fonds BKVB, om een aantal namen van striptekenaars die in aanmerking zouden kunnen komen en mijn naam zat daar ook bij. De strip moest gaan over Jan van Scorel, een schilder uit Utrecht die de Italiaanse renaissance heeft geïntroduceerd in de Nederlandse schilderkunst, en het museum was zo vriendelijk om een beknopt dossier over de man mee te sturen. Een paar tekenaars reageerden en zonden een proefpagina in. Het museum vond uiteindelijk dat mijn stijl het meest overeen kwam met de stijl die zij voor ogen hadden.

En daarna?

Toen ben ik gaan praten met Liesbeth Helmus en de directeur van het Centraal Museum, Edwin Jacobs, om te weten wat de insteek was. In eerste instantie dachten zij aan een pure biografie over Scorel in stripvorm. Dat heb ik ze direct ontraden want als strip is dat niet zo boeiend. Hij was heel succesvol als kunstschilder en zakenman, en was ook uitvinder en architect. Eigenlijk van alles wat, de universele mens zoals dat in zwang was in de renaissance. Maar een groot deel van zijn leven was te saai om een strip over te maken. Ik heb uitgelegd dat je een boeiende vertelling nodig hebt om de aandacht vast te houden. Dat zagen ze ook wel in. Op kunsthistorisch en historisch gebied moest het allemaal kloppen dus voorzag ik al een hoop werk. Het museum had speciaal een medewerkster op het project gezet om mij te ondersteunen bij het zoeken naar de documentatie. Ik gaf door wat ik nodig had over de tijd: gebouwen, kleding en interieur. En daar kreeg ik – oh luxe – een heel dik pak fotokopieën van thuisgestuurd. Intussen hadden we afgesproken dat ik alleen zou tekenen en een scenarist het verhaal zou bedenken en uitschrijven.

Je hebt twee boeken van Jan Paul Schutten geïllustreerd, *Kinderen van Amsterdam* (2007) en *Kinderen van Nederland* (2008). Die samenwerking was je blijkbaar goed bevallen?

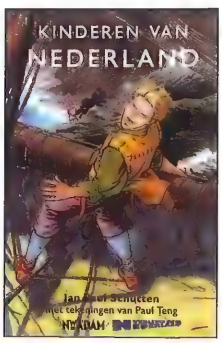

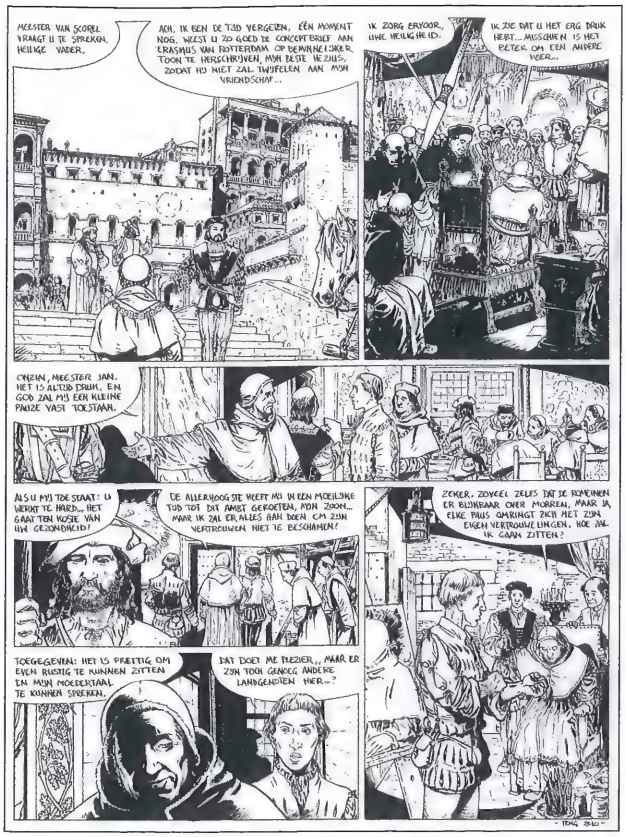
MEESTER VAN SCOREL VRAAGT U TE SPREKEN, HEILIGE VADER.
AH, IK BEN DE TIJD VERGETEN, ÉÉN MOMENT NOG, WEEST U ZO GOED TE CONCEPTBRIEF AAN ERASMUS VAN ROTTERDAM OP BEHANDELAKER TOON TE HERSCHRIJVEN, MIJN BESTE HEZELS... ZODAAT HIJ NIET ZAL TWIJFELEN AAN MIJN VRIENDSCHAP...
IK ZORG ERVOOR... UWE HEILIGHEID.
IK ZIE DAT U HET ERG DRUK HEBT... MISSCHIEN IS HET BETER OM EEN ANDERE KEER...
OKEH, MEESTER JAN. HET IS ALTIJD ERUIK, EN GOD ZAL MIJ EEN KLEINE PAUZE VAST TOESTAAN.
ALS U MIJ TOE STAAT: U WERKT TE HARD... HET GAAT TEN KOSTE VAN UW GEZONDHEID!
DE ALLERHOOGSTE HEEFT MIJ IN EEN MOEILIJKE TIJD TOT DAT AMBT GEROEPEN, MIJN ZOON... MAAR IK ZAL ER ALLES AAN DOEN OM ZIJN VERTROUWEN NIET TE BESCHAMEN!
ZEKER. ZOVEEL ZELFS DAT JE ROMEINEN ER BLIJKBAAR OVER MORREN. MAAR JA, ELKE PAUS OMRINGT ZICH MET ZIJN EIGEN VERTROUWELINGEN. HOE ZIJN WE GAAN ZITTEN?
TOEGEGEVEN: HET IS PRETTIG OM EVEN RUSTIG TE KUNNEN ZITTEN EN MIJN MOEDERTAAL TE KUNNEN SPREKEN.
DAT DOET ME PLEZIER... MAAR ER ZIJN TOCH GENOEG ANDERE LANDGENOTEN HIER...?

Jan van Scorel proefpagina (2010), niet eerder gepubliceerd

Jan van Scorel, advertentie-tekening (2013)

Ja, dat was heel leuk. Jan Paul kan goed uit de voeten met historische onderwerpen. Non-fictie is zijn sterke kant. Hij heeft een voorliefde voor geschiedkundige onderwerpen en schrijft meestal voor de wat oudere jeugd, van 12-14 jaar. Maar ook veel volwassenen kunnen de twee boeken die ik voor hem heb geïllustreerd erg waarderen. Gewoon door de verteltrant en de hoeveelheid anekdotes. *Kinderen van Amsterdam* is echt een bestseller op kinderboekengebied en heeft ook de Gouden Griffel gekregen. Jan Paul was meteen heel enthousiast toen ik hem vroeg om het scenario te schrijven voor *Jan van Scorel*.

Het is zijn eerste stripscenario. Tijdens de Sit-in van het Centraal Museum vertelde Jan Paul dat jij hem af en toe tot de orde moest roepen. Wat bedoelde hij daarmee?
Hij wist niet precies hoe zijn teksten zouden uitwerken in tekeningen. Soms ging hij iets te ver door met een dialoog, wat heel natuurlijk is, maar in plaatjes gewoon te lang wordt. Dan comprimeerde ik dat wat. Ook als hij iets teveel wilde uitleggen terwijl je gewoon door middel van beeld een hoop informatie kan overbrengen. Iemand die dat nog niet gedaan heeft, overziet dat soms niet. Maar dat is detaillering. Hij heeft het verhaal goed uitgewerkt. We hadden samen besloten dat het voor het stripverhaal het interessantst was om Scorels tijd in Rome te nemen als uitgangspunt. Want daar gebeurt het. Hij is dan nog jong en avontuurlijk. Hij reist helemaal tot aan Jeruzalem en maakt daar ook tekeningen en schilderijen. Via Italië gaat Scorel weer terug en dan speelt het hele verhaal van de Nederlandse paus Adrianus die toen gekozen is. Hij vraagt aan Scorel om de kunstcollectie van het Vaticaan te beheren. Scorels voorganger in die functie was Rafaël, die twee jaar daarvoor was overleden. Vlak voor zijn dood was hij nog bezig met het beschilderen van de pauselijke vertrekken in het Vaticaan. Dat was nog niet af

Links: Paul Teng bij Jan van Scorel tentoonstelling (Centraal Museum in Utrecht op 18 oktober 2013)

Rechts: Paul Teng & Dina Kathelyn, inkleurster Jan van Scorel (Centraal Museum in Utrecht op 18 oktober 2013)

(foto's Robin Schouten)

Jan van Scorel, personages voor expositie

toen Scorel kwam. In de strip zie je af en toe wat bouwstellages staan, en dat het rommelig is. Voor het tekenen was dat wel makkelijk, want daarmee had ik wat vrijheid met het aankleden van de vertrekken uit die tijd. Ook omdat het toch niet meer precies te achterhalen is. De indeling wel, dat is min of meer bekend. Met mozaïekwerk en schilderingen uit die tijd kwam ik een heel eind.

In het verhaal wordt geswitcht tussen twee verschillende periodes: als Scorel in Rome is en ruim veertig jaar later ten tijde van de Beeldenstorm in Utrecht, met de zoon van Scorel.

De opdracht was om het leven van Scorel in grote lijnen te vertellen en daarom moesten we ook een manier zien te vinden om zijn leven ná Rome te belichten. Zijn glorietijd als schilder en alles wat van hem bewaard is gebleven, dateert ook van na die periode. Zelfs van het pauselijke portret dat Scorel gemaakt heeft, is niets meer over. We hadden in overleg bedacht dat het overlijden van de paus een spannend moment was om het boek mee te openen. Om daarna terug te gaan naar een soort raamvertelling, want we zaten met verschillende jaartallen. We konden een willekeurig jaartal nemen tijdens Scorels leven, maar 1566 vonden we zo mooi vanwege de Beeldenstorm in Nederland. Een mooi moment omdat er dan ook iets gebeurt. Door die vertelling konden we Scorels schilderscarrière in de strip krijgen en zijn grafmonument in de Mariakerk in Utrecht tonen. Tegelijkertijd stond het ons toe om ook zijn leerling Anthonie Mor ten tonele te voeren en de zoon van Scorel, Victor. Het zwaartepunt van de strip ligt wel in Rome.

Er is ook fictie in het verhaal. Wat is er verzonnen?

Eigenlijk twee dingen. De scènes in Rome spelen rondom het overlijden van Adrianus VI. Dat gegeven lag voor de hand omdat vrijwel direct na het overlijden de geruchten de ronde deden dat hij vermoord was. En dat was in die periode niet zo heel erg raar, want een aantal notabelen en bekende lieden is toen vergiftigd of vermoord. Als je van je tegenstander af wilde, dan gebeurde dat. Een van de eerste keren dat we met het museum vergaderden was ook Peter Nissen uitgenodigd, een kerkhistoricus. We hebben hem het gegeven voorgelegd en gevraagd of we dat konden gebruiken. En hij zag daar geen bezwaar in; het zou de geschiedenis geen geweld aandoen. Het is twijfelachtig of deze paus echt is vermoord, maar er waren wel aanwijzingen. De Zwitserse wachten die de paus meteen na zijn overlijden gezien hebben, vertelden dat hij erg snel opzwol, wat kan duiden op vergiftiging. Een aspect wat we ook gechargeerd hebben, is dat Scorel een deel van de kunstcollectie van het Vaticaan moest verkopen. We weten niet of Adrianus echt opdracht heeft gegeven tot verkoop, maar wèl dat het Vaticaan ten tijde van Adrianus erg krap bij kas zat, want zijn voorgangers hadden allebei nogal wild geleefd, veel aangekocht ook en dat allemaal op de pof. Adranius moest eigenlijk orde op zaken stellen en dat maakte hem weinig geliefd in Rome, waar de mensen gewend waren dat het Vaticaan veel geld uitgaf en nogal consumeerde.

Het vrouwelijke personage Gioa hebben jullie ook bedacht voor het verhaal?

Ja. Het gevaar met het onderwerp was natuurlijk dat er alleen maar mannen zouden voorkomen in de strip. Het speelt zich af in het Vaticaan en veel vrouwen liepen daar niet rond. Al waren ze er wel, want het scheen er nogal losjes aan toe te

Jan van Scorel, advertentie-tekeningen (2013)

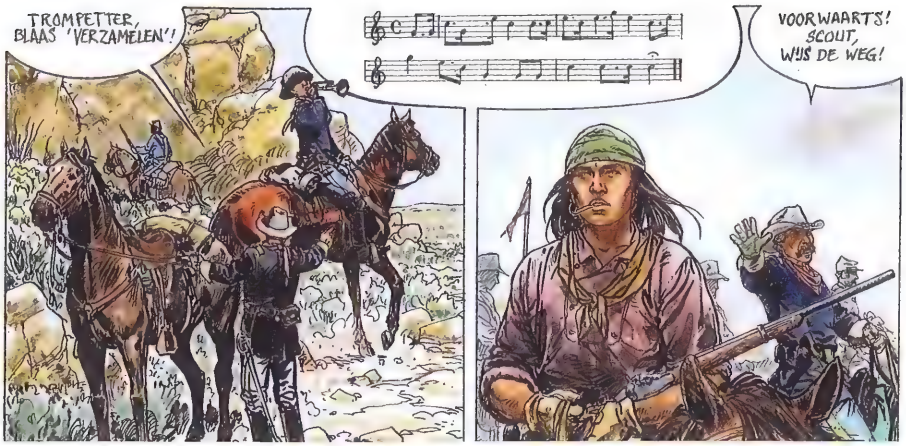

Delgadito stripje voor Catawiki stripenvelop (2013)

gaan in die tijd. Dus het was leuk om een vrouw te introduceren. Een vrouw tussen mannen zorgt ook altijd voor wat spanning. Buiten dat hadden we ook een paar fictieve personen nodig om fictieve elementen aan op te hangen. Want Scorel is niet de geschikte persoon voor allerlei actie, gevechten en achtervolgingen. Je moet je houden aan wat er over hem bekend is. We hadden hem meteen een soort sidekick gegeven die zou kunnen vechten of in elkaar geslagen kon worden, dingen die Scorel niet kon doen. Dat is Remo de Blonay, zijn Zwitserse lijfwacht die er uiteindelijk ook vandoor gaat met Gioa. Van Scorel wisten we dat hij nog steeds hoopte dat zijn grote liefde Anna op hem zou wachten in Nederland.

Vond je die bedachte verhaallijnen het leukst bij het maken van deze stripbiografie?
Ik denk dat het leuk is als je alle elementen kan samensmeden tot een boeiend verhaal. Als je daarin slaagt, dan is dát het plezier. Wat het project extra bijzonder maakt, is dat de originele pagina's in de collectie Hedendaagse Tekenkunst van het Centraal Museum terechtkomen.

Het moet een grote eer voor je zijn dat het integrale stripverhaal is tentoongesteld en nog wel in een regulier museum.
Dat is het ook. De inrichting van de tentoonstelling met de tekentafels, de werkplaats voor de bezoekers en de video's die gemaakt zijn: alles is heel goed geregeld. Het mooie is dat er ook geld voor was, omdat het *Jan van Scorel*-project ruimhartig is gesponsord door de BankGiro Loterij.

In maart 2013 ontving je de Stripschapprijs met daaraan vast een tentoonstelling. Heb je daardoor het werk aan Jan van Scorel moeten onderbreken?
Dat viel wel mee. Ik heb een weekend gesigneerd in Gorinchem. Het maken van die *Delgadito*-tekening voor de Stripschapkalender en het *Delgadito*-stripje voor Catawiki heeft ook niet echt geremd. Ik heb ongeveer 3 jaar aan het boek getekend en heb tussendoor nog wat illustratiewerk gedaan voor schoolboeken. Wat wel tijd kostte, was dat de logistiek rond het album niet van tevoren geregeld was. Toen we begonnen moest er een uitgever gezocht worden en een inkleurster. We hebben meteen besproken dat het boek zo mooi en zo ambachtelijk mogelijk gemaakt zou worden. De lettering met de hand, evenals het inkleuren. Een letteraar was snel gevonden, Frits Jonker. Dat was voor mij een hernieuwde samenwerking want Frits heeft al mijn strips geletterd voor het stripblad *Wordt Vervolgd*. Met Dina Kathelyn had ik ook eerder samengewerkt, zij heeft het moderne gedeelte ingekleurd van *De oneven orde* deel 2. De inkleuring heeft een extra dimensie toegevoegd aan de strip. We hadden Jan van Scorel niet beter kunnen doen dan het gedaan is. Het was een luxe project omdat we de tijd er voor hadden en ook heel veel vrijheid.

Zit een nieuwe strip met Jean van Hamme er nog in?
Dat denk ik niet. Toen ik in 2008 begon met het tekenen van *De telescoop* was Van Hamme al series aan het afbouwen en van meet af aan was het de bedoeling dat het bij een oneshot zou blijven. Maar het was een prettige samenwerking en ik heb met veel plezier het verhaal getekend.

Tot slot, wat zijn je toekomstplannen?
Ik ben, vrijblijvend, in gesprek met uitgeverij Casterman. Mocht dat project niet doorgaan dan ga ik waarschijnlijk weer verder met het nieuwe *Igor Steiner*-verhaal. Een stuk of vijftig platen zijn daar inmiddels van af. Een nieuwe indianenstrip zou ik ook wel willen maken, maar alleen als er van tevoren een uitgever voor is.

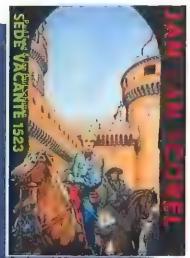

Jan van Scorel. Sede vacante 1523
Paul Teng (tek) en Jan Paul Schutten (tekst)
Uitgeverij Lecturis, 2013

Het boek is in Nederland te koop bij het Centraal Museum in Utrecht, de stripspeciaalzaken en de reguliere boekhandels.
Er is ook een genummerde en gesigneerde oplage van 100 exemplaren waarvan de pagina's op ware grootte zijn afgebeeld. Deze editie is te verkrijgen via de uitgever (www.lecturis.com/uitgever.html) en het Centraal Museum in Utrecht (NL) http://centraalmuseum.nl/

Paul Teng bij de tentoonstelling 'Strips! 200 jaar Nederlands beeldverhaal' in Museum Meermanno (Den Haag, 27 september 2013) (foto Robin Schouten)

Biografie

Paul Teng (Rotterdam, 6 maart 1955), voluit Paul Teng Ping Ya, maakte in 1981 zijn debuut als stripauteur met de indianenstrip *Delgadito*. Reeds in deze vroege verhalen valt op hoeveel interesse de Nederlander heeft in het opvoeren van geloofwaardige figuren: geen papieren poppetjes maar echte mensen met goede maar zeker ook met hun minder aangename karaktereigenschappen. Vier *Delgadito*-boeken en enkele korte verhalen in het stripmaandblad *Wordt Vervolgd* later begon hij aan zijn eerste literaire strip, *Libertair intermezzo*. Dat werd gevolgd door *De vrienden van Igor Steiner* waarbij Tengs interesse in de Russische geschiedenis naar voren komt. Beide stripromans maakten de weg vrij naar een lange en vruchtbare samenwerking met uitgeverij Le Lombard. Vanaf de jaren negentig zouden de strips van Teng verschijnen in een aantal Europese landen, wat vrij bijzonder is voor een Nederlandse stripauteur. Voor Le Lombard tekende Paul Teng twee historische stripbiografieën (*Sint Vladimir: De stralende zon* en *Alexander Nevsky*) die zich in Rusland afspelen en zijn naam vestigden als tekenaar van historische strips. Dat hij niet zelf meer zijn scenario's schreef nam hij voor lief. Tengs gedetailleerde realistische stijl en interesse om zich zo accuraat mogelijk te documenteren leende zich uitstekend voor de series *Shane* en *De oneven orde* (beide vijf delen). Als bekroning op zijn werk vroeg uitgeverij Casterman hem om een scenario van Jean van Hamme te tekenen. Dat werd *De telescoop*, een hedendaags verhaal over een groep zestigers die een call girl delen. Enkele platen uit dit verhaal waren ook te zien in 2009 op de overzichtstentoonstelling van Jean van Hamme in Reims. Het was de ultieme bevestiging dat Paul Teng in Frankrijk wordt gezien als een bekende en gewaardeerde striptekenaar. Eind januari 2014 keerde Teng terug naar Frankrijk om deel uit te maken van een selectie Nederlandse striptekenaars tijdens het stripfestival in Angoulême. Onder de naam *Atelier Populaire Néerlandais* maakten zij daar elke dag verschillende affiches die door de hele stad aangeplakt werden.

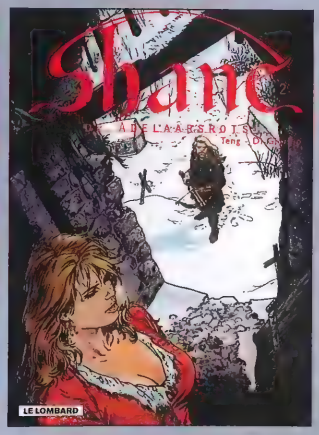

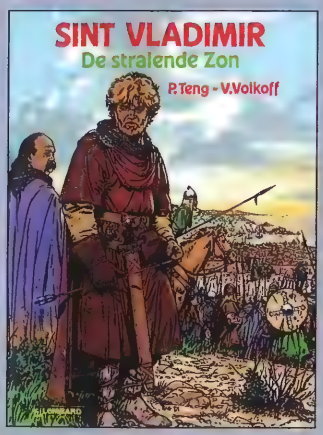

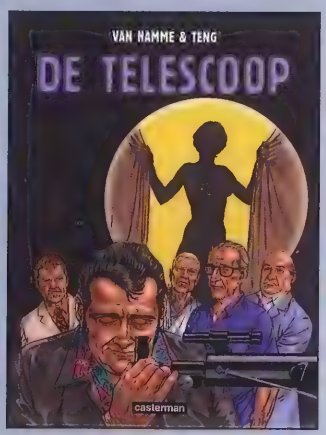

14-18
de Grote Oorlog in de strip

Geen "Duizend bommen en granaten..!" voor de modale burger. Het Organisatiecomité voor de Herdenking van de Eerste Wereldoorlog en verscheidene organisaties en toeristische diensten zullen 4 jaar lang persberichten, flyers, folders e.d. afvuren op de goegemeente, vooral op de welgestelde burger die gek is op tripjes. *Brabant Strip Magazine* biedt strips aan.

Naast *In Vlaamse velden* (fictiereeks VRT) komen er nog andere beelden op ons af. Gerolf Van de Perre met *Gewonde stad* (De Bezige Bij, 2014) en Ivan Adriaenssens met *Elsie en Mairi* (Lannoo, 2013), grafische romans over de Grote Oorlog, komen weldra in het vizier. Heeft het zin om de Eerste Wereldoorlog te herdenken? Enerzijds wel. Europa stond toen op de rand van de afgrond en de vele onschuldige slachtoffers verdienen respect. Onderzoek naar de vele aspecten van die oorlog kan bijdragen tot een sereen, integer en waarheidsgetrouw beeld van '14-'18. Anderzijds is de herdenking een feest voor organisaties die tentoonstellingen, herdenkingen en colloquia aanbieden mits uit de staatsruif te eten. Een feest ook voor uitgevers – het aantal onnuttige publicaties neemt al toe – en vooral voor de horeca en het hotelwezen in Vlaanderen en Wallonië. Duik in de loopgraaf. Een eerste knaller van formaat komt eraan.

DOOR **JEF PEETERS**

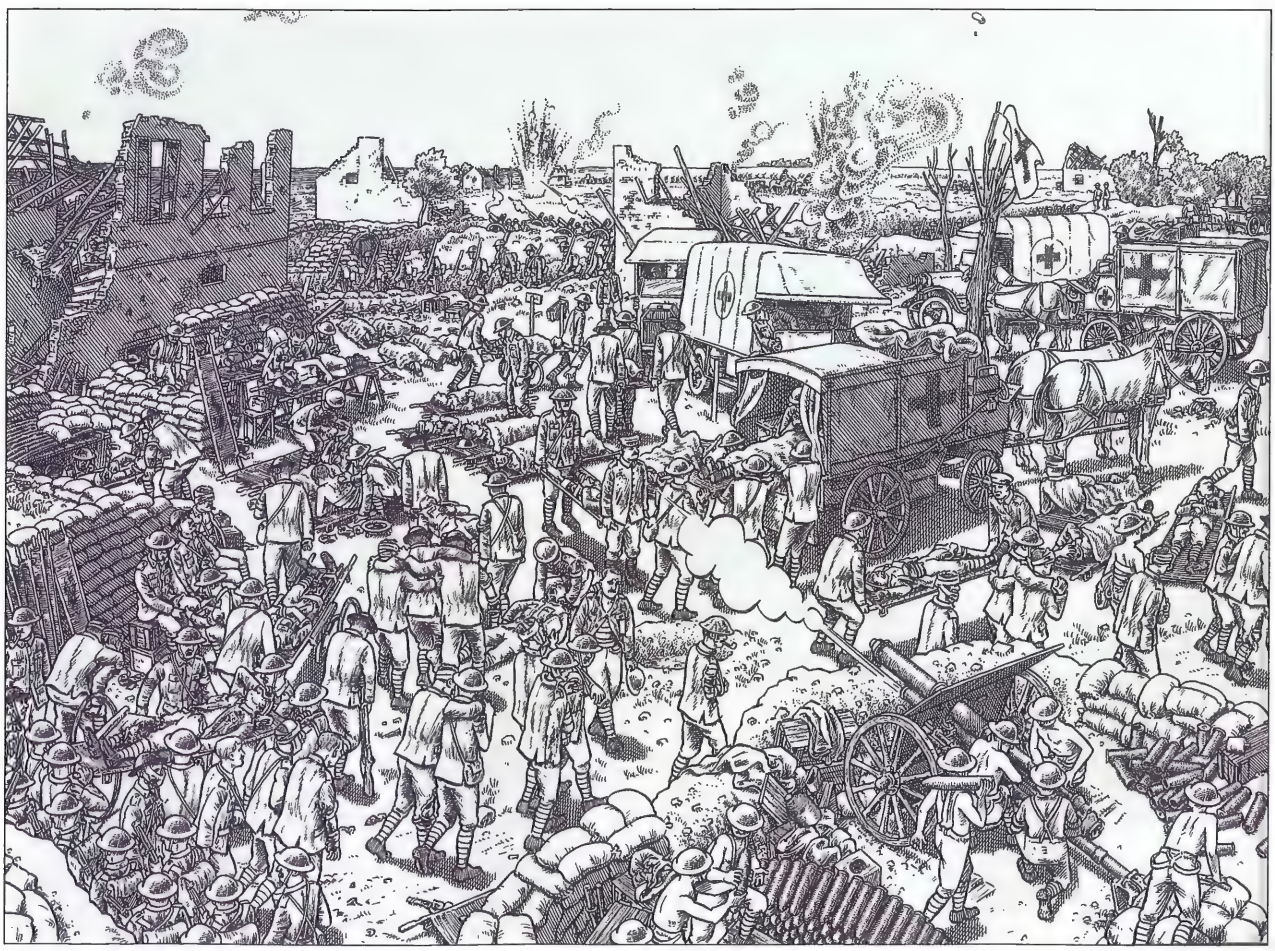

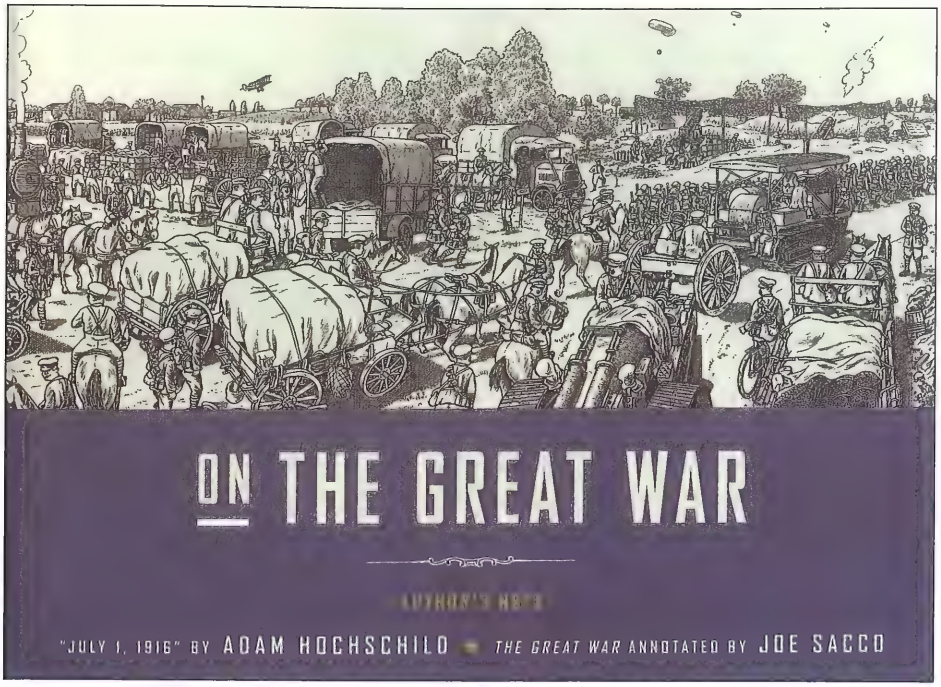

Het werk van Joe Sacco (geboren in Malta, 1960) wordt wereldwijd gewaardeerd en erkend als grafisch hoogstaand. Sacco trekt naar conflictgebieden en geeft het relaas van ontmoetingen en bevindingen weer in aangrijpend tekenwerk. Sacco is een journalist met de tekenpen. In het Nederlandse taalgebied maakten we o.m. kennis met zijn *Onder Palestijnen, de intifada in beeld* (Xtra, 2005) en *Gaza 1956, in de marge van de geschiedenis* (Atlas, 2011). Zijn neutrale waarnemingen worden versterkt door de uitwerking ervan in zwart en wit. Met als resultaat dat het lijkt alsof zijn verhalen al tot de geschiedenis behoren. De tekenaar neemt geen stelling in. Sacco neemt waar en tekent het beeld van mensen en situaties en dit vanuit een objectief standpunt. Een aandachtig lezer achterhaalt soms bij lectuur dat de tekenaar zijn engagement voor sommige groepen en personen niet kan verbergen.

Op vraag van een verre bekende uit de uitgeverswereld boog hij zich na enige aarzeling over de Eerste Wereldoorlog. Een indrukwekkend werkstuk was het resultaat. Zijn benadering – een panoramatekening van ongeveer 7 meter lang – van de eerste dag van de veldslag aan de Somme – werd mooi verzorgd uitgegeven. Zijn grafisch beeldverhaal zal allicht niet ontbreken in latere publicaties over de Grote Oorlog.

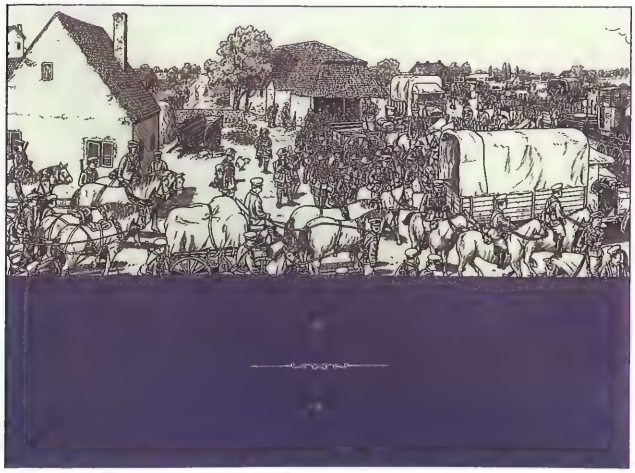

The Great War fascineerde de jeugdige tekenaar. Na het tekenen van verschillende verhalen over oorlogssituaties was zijn enthousiasme echter bekoeld om opnieuw 'ten strijde te trekken'. Uiteindelijk nam hij de uitdaging aan na grondig onderzoek naar bronnen en personen die hem tijdens de tekentocht met raad en informatie bijstonden. Als uitgangspunt nam hij het boek van Adam Hochschild: *To End All Wars: A Story of Loyalty and Rebellion, 1914-1918* (2011). En koos hij de eerste dag van de veldslag die begon op 1 juli 1916 en gestaakt werd op 18 november 1916. Het werd een afschuwelijke veldslag die tijdens het eerste uur al 20.000 levens zou kosten. Het Engelse leger – meer dan 140.000 soldaten - wandelde de grootste nederlaag tegemoet uit de geschiedenis van het Verenigd Koninkrijk. Detaillistisch werkt Sacco troepenbewegingen, opstelling, aanval, verloop van de strijd, gewonden en gesneuvelden, woordloos uit. In een bijlage geeft de tekenaar toelichting bij een verkleinde versie van het panoramisch beeld.

Beslist geen koffietafelboek, maar ook onhandig om in een knusse zetel te ontdekken: in ieder geval het ontdekken waard. Een sterke graphic novel.

We onthouden ook de laatste zin in de "Author's note": "All I could do was show what happened between the general and the grave, and hope that even after a hundred years the bad taste has not been washed from our mouths". De Britse bevelhebber was generaal Douglas Haig.

Joe Sacco. The Great War. July 1, 1916: the First Day of the Battle of the Somme, an illustrated Panorama. New York, W.W. Norton, 2013. In schuifdoos. Een uitklapbare panoramatekening op 56 bladzijden. Oblong formaat. Met een bijlage waarin een verantwoording en toelichting door de tekenaar bij de prent en een korte tekst van Adam Hochschild.

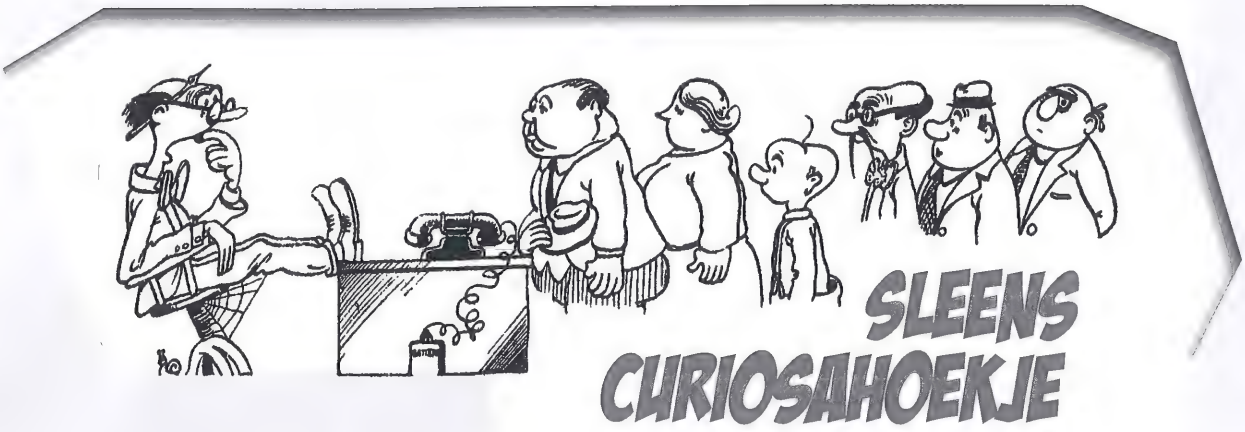

Overal, het 'geïllustreerd weekblad voor Ons Volk' was de opvolger van het weekendblad _Ons Volk_ toen De Standaard in 1947 haar kranten- en tijdschriftentitels terugeiste van De Gids. De Gids veranderde noodgedwongen de namen van haar uitgaven: _Ons Volk_ werd daarom _Overal_, _Ons Volkske_ werd _'t Kapoentje_ en _De Nieuwe Standaard_ werd _De Nieuwe Gids_. Om het geheel nog verwarrender te maken voor de toenmalige lezers en de huidige verzamelaars begon De Standaard de oorspronkelijke namen gewoon verder te gebruiken.

DOOR **YVES KERREMANS**

Ons Volk en de opvolger _Overal_ publiceerde wekelijks een schaakrubriek waarin de lezers een prijs konden winnen door het oplossen van een schaakprobleem. In het nummer van 23 november 1947 werd de 'Vijfde Grote Kosteloze Volksprijskamp' aangekondigd. Gedurende zeven weken publiceerde _Overal_ zes gewone en één buitengewone opgave. Voor elke opgave kregen de lezers twee weken tijd om een oplossing in te sturen. De oplossingen dienden bij voorkeur genoteerd te worden op schaakbriefkaarten die de redactie van _Overal_ gratis ter beschikking stelde. Iedere deelnemer die tenminste één juiste oplossing instuurde, kreeg een 'keurig deelnemingsdiploma dat tekenkunstenaar Marc Sleen voorzag van een artistiek cachet'. Volgens een bericht in _Overal nr. 5_ van 1 februari waren er in totaal 161 schakers die een oplossing (juist of onjuist) instuurden. Een schaakbriefkaart dook nog niet op maar een deelnemingsdiploma wel. Het diploma van Roger d'Amour uit Sint-Gillis-Brussel is gedateerd op 11 februari 1948 en gehandtekend door een driekoppige jury. Het document is gedrukt op stevig papier en heeft de ongewone afmetingen 34cm x 22cm. De redactie deed haar belofte gestand want het diploma is inderdaad door Marc Sleen voorzien van een sfeervolle exclusieve tekening van 2 strijdende ridders gezeten op een schaakpaardstuk.

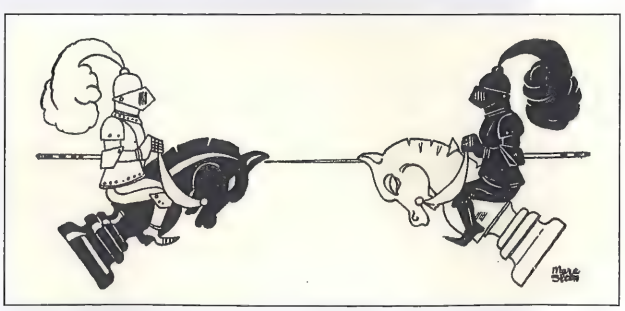

Vde SCHAAKWEDSTRIJD

INGERICHT DOOR HET
GEILLUSTREERD WEEKBLAD
Overal
ZANDSTRAAT, 13-17, BRUSSEL

INGEVOLGE artikel 6 der "DEELNEMINGSVOORWAARDEN VAN DE KERSTPRIJSKAMP 1947" verschenen in "OVERAL" van 23 November 1947, verklaart de door de Directie aangestelde jury dat

Mijnheer Roger D' AMOUR
wonende ..... straat, Nr. 13 te SINT-GILLIS - BRUSSEL
deelgenomen heeft aan voornoemde wedstrijd welke omvatte :

A. GEWONE OPGAVEN :

1) het oplossen van drie tweezetten, respectievelijk van R. GEVERS te Antwerpen (eerste publicatie), JOS. OPDENOORDT (Nederlander), REV. G. DOBBS (U.S.A.);
2) het ophelderen van één eindspel op naam van de Engelsman J. H. BLAKE;
3) het in het reine brengen van één partijstelling waarin de Duitssprekende Meesters WOLF A. R. en POSCHAUKO schitterden;
4) het vinden van de kortste winstweg in een partijtje tussen de twee Russische Meesters BRECH en BOROBLIOFF, waarvan de eerste 10 zetten gegeven zijn.

B. BUITENGEWONE OPGAVE

Deze bestond in : ofwel pittig en bondig zeggen hoe de standing der schaakrubrieken in OVERAL, DE NIEUWE GIDS en DE ANTWERPSE GIDS kan worden opgedreven, ofwel in het distilleren van een druppel schakerswijsheid, hetzij in proza, hetzij op rijm.

De jury getuigt dat hij een prijs verdiende voor ...

De jury bevestigt bovendien dat hij 3 tweezetten, het eindspel, de partijstelling en de partijvoortzetting juist oploste.

Ten blijke waarvan hem dit diploma wordt afgeleverd.

Brussel, 11 Februari 1948 De Jury,

Schaakdiploma van het weekblad Overal

Rechts:
Piet Fluwijn leert Bolleke schaken
in 't Kapoentje (1961)

Onder:
Detective Van Zwam en Jef Pedal schaken
in De Man met het Gouden Hoofd (1950)

Geheel onder:
Adhemar en Nero schaken
in De Blauwe Mannen (1969)

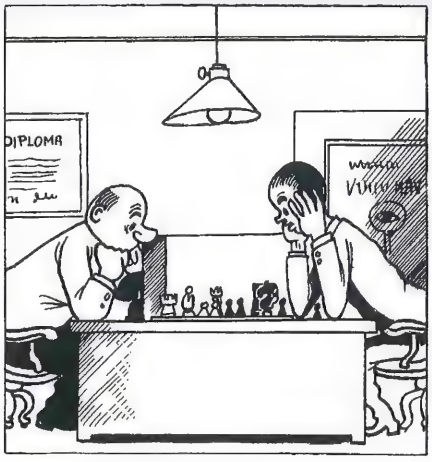

PIET FLUWIJN en BOLLEKE
Nº 693
door Marc Sleen
PA, LEER ME EENS SCHAKEN!
MAAR, VENTJE. DAT IS VOOR GROTE MENSEN.
TOE PA!
GOED DAN! DIT ZIJN DE LOPERS. DIT IS EEN PAARD. HIER DE TOREN EN DAAR DE KONINGIN!
PAARDEN SPRINGEN. ZO!
PIET. WILT GE EENS...
ST. MOEDER! IK LEER BOLLEKE SCHAKEN!
WIE HEEFT GEWONNEN?

De redactie zal niet veel moeite gehad hebben om Marc Sleen te overtuigen om de illustratie te maken. De tekenaar is immers zelf een verwoed en verdienstelijk schaker en heeft die passie overgedragen op zijn stripheldhelden...

BS DE FAVORIETE DÉDICACE VAN...

In deze rubriek laten we steeds een favoriete tekening zien, die een striptekenaar voor een verzamelaar of stripfan heeft gemaakt: een dédicace. Striptekenaar Eric Heuvel (*January Jones*, *Carbeau*, *Geheim van de tijd*, educatieve strips) vertelt over zijn favoriete dédicace, eentje van André Franquin. "Ik vind het zelf ook leuk om originelen van collega's in handen te hebben."

DOOR **ROBIN SCHOUTEN**

"Drieëntwintig jaar geleden alweer dat niemand minder dan André Franquin me een getalenteerde collega noemde. Wat kon die man jokken. Hoe dan ook, het voelde in ieder geval aan als: vooral doorgaan! Ik had die dag in 1991 de gelegenheid de hele middag door te brengen met Franquin op uitnodiging van Martin Lodewijk. Wat precies de aanleiding was, weet ik niet meer maar ik weet wel dat Martin vrij goed met Franquin be-

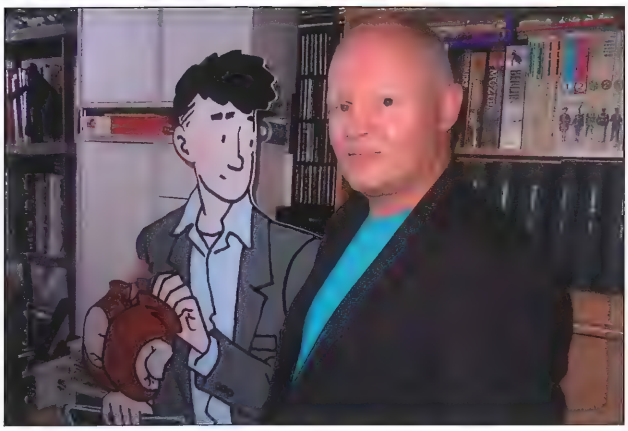

Foto's Robin Schouten (2012)

vriend was. In de ochtend reden we naar Brussel waar Martin een aantal stripwinkels bezocht. Tegen de middag waren we bij Franquin en zijn we met zijn drieën wezen lunchen in een Aziatisch restaurant. Het kan best zijn dat ik toen voor het eerst Thais heb gegeten. Daarna ben ik op zijn werkkamer geweest in zijn woning in Brussel. Een echte 'Giornata Particolare'! Hij liet trots een modelletje van Guusts Ford zien dat een fan voor hem had gemaakt. Een uniek stuk dat er heel goed en gedetailleerd uitzag. Er lag ook een model van het schip dat gezonken is in *Robbedoes: Het schuilhol van het zeemonster*. Heel bijzonder, want bij mijn geboorte stond er al een meter jaargangen van het blad *Robbedoes* uit 1946 tot 1956. Die strips hebben mij gevormd. Franquin maakte zonder dat ik erom vroeg een dédicace voor me in een album van *De Banjers*. Een tekening van *Guust* had ik ook helemaal niet verwacht! Wat ik heel apart vond, was dat Franquin en Martin die middag echt op dezelfde golflengte zaten. Hoe noemden ze dat...? "Dichter bij het einde dan bij het begin..." Een filosofische insteek. Ik was toen nog een onbekommerde en enthousiaste dertiger die dat niet zo vatte. Nu begrijp ik veel beter wat ze bedoelden."

BS
BRABANTSTRIPNIEUWS

DE RATELENDE RATAL

blz. 72

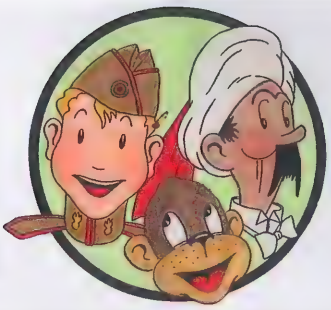

DE COLLECTIE FENIX IN 2014

Twee nieuwe albums van Kari Lente

De vloek van de kluizenaar & Het superelixir.

Kari Lente is al jaren een vaste waarde in de collectie Fenix. Met deze twee albums staan we weer een stap dichter bij de volledige albumuitgave van al haar avonturen, een engagement dat we vorig jaar van uitgeverij Adhemar hebben overgenomen. Stallaert tekende de twee prachtige covers.

Twee onuitgegeven albums van **De vrolijke bengels** uit de topperiode van **Willy Vandersteen**!

Weekblad — 15e Jaargang. Nr 32
DONDERDAG 9 AUGUSTUS 1951
Ons Volkske
REDACTIE EN BEHEER : EM. JACQMAINLAAN, 127, BRUSSEL
DE VROLIJKE BENGELS
DONDERDAG 5 JULI 1951
127, BRUSSEL

Een reeks amusante avonturen met onze kostelijke fantast Lambik als commissaris en zijn trouwe vrienden Suske en Wiske.

We zetten onze reeks *De vrolijke bengels* verder met een chronologische uitgave in oorspronkelijke kleuren van de gags die verschenen in *Ons Volkske* vanaf 1949. Vorig jaar brachten we delen 5 en 6, dit jaar brengen we delen 3 en 4 met de afleveringen die verschenen van 15 juni 1950 tot 8 november 1951.

Ook Dees Dubbel mag niet onbreken

De vampier van Langshier

Na het verschijnen van het album *Het geheim van Dulle Griet* is de albumpublicatie van de verhalen van Dees Dubbel en Cesar bij Het Volk stopgezet. Het was echter de bedoeling dat dit album effectief ging verschijnen. De titel werd immers weergegeven op de achterkaft van het album *De Lolspoken* van Thomas Pips. Brabant Strip is trots om een 'nieuw' verhaal van Dees Dubbel en Cesar voor te stellen. Vlaamse humor, suspens en misschien wel wat bloed in *De Vampier van Langshier*.

Jim Lont: Sluwe Baviaan door Erik

Maar liefst 45 (!) jaar na de publicatie in Gazet Van Antwerpen verschijnt eindelijk het allerlaatste Jim Lont-verhaal in album. Dankzij de clichés die de tekenaar terug vond in zijn archief kunnen we u deze ongewone James Bond persiflage in een perfecte druk presenteren. Zoals beloofd in BSM 196 wordt dit album aangevuld met een geïllustreerde en uitgebreide bibliografie van Erik Vandemeulebroucke.

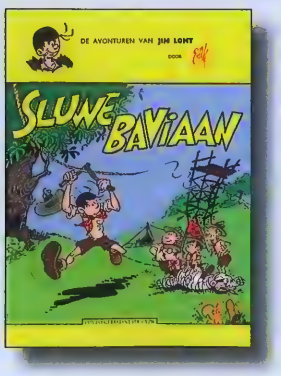

Het mysterie van de oude burcht

door Bob de Moor

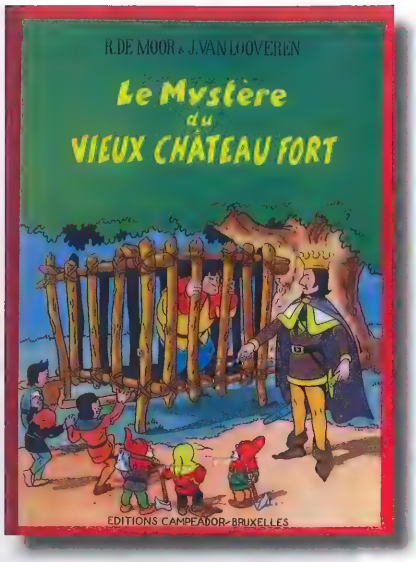

Het 100ste album in de Fenix-reeks mocht ons inziens heel bijzonder worden: we zijn blij en trots dat we van de familie De Moor de toestemming kregen om het allereerste album van hun vader uit te brengen. Vermits facsimilés "in" zijn, brengen we dit in 1948 uitsluitend in het Frans verschenen album nu zo getrouw mogelijk in het Nederlands: uiteraard in kleur, maar dus ook gekartonneerd. Dit sprookje, dat zonder voorpublicatie in album verscheen, is een hoogtepunt in het vakmanschap van Bob De Moor in de tekenfilmstijl die hij in die jaren vervolmaakte.

Bimmelabom

door Jacques Laudy

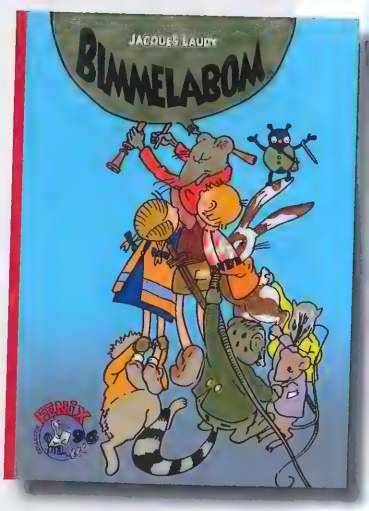

Aangemoedigd door het enthousiast onthaal van *Gust de vrijbuiter* in 2012, brengen we dit jaar het allereerste stripverhaal van Jacques Laudy: *Bimmelabom*. Het verscheen in *Bravo!* in de periode 1944 - 1945 en wat op het eerste gezicht een onschuldig sprookje lijkt voor kinderen, krijgt door de oorlogsomstandigheden een dubbele bodem! Volgens Frans Lambeau in zijn *Dictionnaire illustré de la bande dessinée belge sous l'occupation* gaat het hier om een authentiek meesterwerk van één van de grote Belgische stripauteurs uit de periode 1943-1960. Voor de albumuitgave werden de platen vakkundig gerestaureerd voor optimaal lees- en kijkplezier.

Acht splinternieuwe albums in 2014

FENIX 94 - Kari Lente - *De vloek van de kluizenaar*
FENIX 95 - Kari Lente – *Het superelixir*
FENIX 96 - Bimmelabom door Jacques Laudy
FENIX 97 - De vrolijke bengels - Deel 3
FENIX 98 - De vrolijke bengels - Deel 4
FENIX 99 - Dees Dubbel en Cesar - *De vampier van Langshier*
FENIX 101 - Jim Lont - *Sluwe baviaan*

En om het verschijnen van Fenix 100 te vieren een gekartonneerde uitgave van:
FENIX 100 - Het mysterie van de oude burcht door Bob De Moor

Hoe kan je deze mooie albums bemachtigen?

Enkel leden kunnen intekenen voor **62 euro** als ze de 8 albums afhalen op een van onze ledendagen of op een van de beurzen waar Brabant Strip vzw aanwezig is.
Thuis sturen kan ook voor **90 euro**.
Nog eens benadrukken dat per album reserveren niet kan.
Betalen kan door overschrijving:
voor België en Nederland op:
IBAN : BE76 0012 9809 2695
BIC : GEBA BE BB
Brabant Strip vzw,
Dewandelaerstraat 8,
1930 Nossegem
met vermelding : FENIX 2014

Intekenen kan tot 31 maart 2014

Wie niet intekent, kan terecht in de stripwinkels die onze albums aanbieden.
De officiële verkoopprijs is 9,95 euro per deel behalve Fenix 100: 19,95 euro.

GEZOCHT

(12/01)
Ik zoek een originele tekening met de 4 hoofdfiguren van Kiekeboe, ook zoek ik nog een originele tekening of pagina van Dees Dubbel en Cesar en dan ook nog het luxe album van Sam (Jan Bosschaert) Metaal keitof op 18 exemplaren en dan nog het pixi beeldje van Kuifje (Tintin et Milou a velo).
erwin.kellens1@telenet.be

(21/12)
Ik zoek het figuur / beeldje van professor Pancratius (Robbedoes en Kwabber noot) van de beelden set "Bololo" van Aroutcheff. Enkel dit beeldje, niet de volledige set.
nijs.tom@hotmail.com

(17/11)
Brabant Strip Magazines nummers 104, 105, 106, 107, 108, 109 en nummer 114. Deze nummers zijn van 2003 en 2004.
smet.filip@hotmail.com

AANGEBODEN

(30/11)
- Luxe hardcover met linnen rug Tijl Uilenspiegel "Opstand der geuzen", gen.-en gesigneerd door Willy Vandersteen
- Rikki en Wiske, softcover met alle bijlages, genummerd en gesigneerd door Willy Vandersteen.
Beide albums zijn in absolute nieuwstaat.
je-pe@home.nl

DE RATELENDE RATAL: PAUL VERBEECK, VERGETEN VLAAMS STRIPAUTEUR

Vooral voor Franstalige stripliefhebbers was 1947 een jaar om te koesteren. Ja, ik weet het, men sprak nog niet van 'strips', men sprak amper van 'bandes dessinées', men sprak niet over 'collectionneurs', laat staan over 'spécialistes de la BD' of van 'historiens de la BD'. Neuneuneu. Maar dat er liefhebbers waren, dat zullen we geweten hebben. En dat wisten de uitgevers ook. Die een nieuw speelgoed ontdekten. Iets waar centen mee te verdienen was. Het mooie, gekleurde 'album de bandes dessinées'...

DOOR **DANNY DE LAET**

In 1947 verscheen bij Casterman *Le trésor de Rackham le rouge* van Hergé en bij Dupuis dat o zo mooie verhaal van Sirius, *Caramel et Romulus*. Bij Dupuis hadden ze wel de impact van albums met prentjes op de lezer onderschat, want technisch waren die albums (dat jaar verscheen ook de *Christophe Colomb* van Jijé in albumeditie) toch niet zo netjes afgewerkt als die van Casterman. Maar Casterman had al enkele jaren ervaring met het uitgeven van solide gekartonneerde albums. En dus kopieerden enkele nieuwe kapers op de kust dat kwaliteitsprincipe. Datzelfde jaar immers kwam ook *Le secret du calumet* van Editions Bravo van de persen gerold; het eerste album van Jacques Martin, ofschoon het getekend was Marleb, omdat Martin toen nog samenwerkte met ene Leblicq. Bravo, toen al een zinkend schip met overal bressen in de romp, zou die inspanning niet voortzetten. Jammer, want het tweede verhaal van Marlebs held, *Oeil-de-perdrix*, was stukken beter. Soit, het album – een van mijn eerste stripalbums – koesterde ik als een juweel.

Even mooi zoniet nog fraaier waren de albums uitgegeven door de nieuwe Brusselse uitgever Campéador. Die had de stiel geleerd bij de Brugse uitgever Desclée De Brouwer en dat stond garant voor kwaliteit. In 1947 bracht Campéador drie (of vier?) albums uit; eentje in blauwe inkt gedrukt, van Christo, die toen in ijltempo diverse albums liet verschijnen. Dan eentje van de vorig jaar overleden veteraan Fredje Funcken, *Le cimetière des Baleines*, zeker niet het beste van deze nochtans hoogbegaafde tekenaar, die strips kakte in Bimbo en Héroïc Albums. Daarnaast verscheen ook *Le mystère du vieux château fort*, het eerste album van Bob – pardon, Robert De Moor (op tekst van J. Van Looveren), die strips kakte in *Kleine Zondagsvriend* en elders. En dan

IL REVIENT SUR NOUS!
NOUS L'AVONS ÉCHAPPÉ BELLE, UNE FOIS DE PLUS!
PAN
PAM
ILS NOUS FONT LA CHASSE AVEC L'AUTRE CAMION!... VIZIR,... PRENEZ UN MOMENT LE VOLANT
PAN
BAM..
EN PLEIN PNEU! BRAVO, PUCK! ... BON DÉBARRAS!

Vers Kaboul originele plaat

Le Cercle Medical (februari 1946)

Le Cercle Medical (februari 1947)

L'Escholier

had je ene Marc Ratal van wie dat jaar *Le trésor du baron Goudman* verscheen en einde dat jaar, of begin 1948, een tweede album, *Vers Kaboul*.

En toen was het amen en uit. 5 albums en het liedje van Campéador was uitgezongen. Uitgevers waren allesbehalve overtuigd van de commerciële waarde van het duurdere stripalbum. Dupuis deed aarzelend voort maar opteerde toch maar voor het goedkopere gebrocheerde album. Leblanc van uitgeverij Le Lombard aarzelde heel lang voor hij de stap waagde naar het gekartonneerde album. Depière bracht heel laat zijn vier albums van *Tommy Tuller* en één *Geneviève* en dan nog via een heel ander distributie, nl. via het warenhuis Priba.

De markt – voor zover die bestond – werd wel overspoeld door de goedkope(re) gebrocheerde albums van Gordinne (*Bernard Chamblet*, *Wrill le renard*, etc). Bovendien waren die albums, zowel de duurdere als de goedkope, jaaaarenlang te krijgen. Het was een product dat niet meteen van de markt verdween.

In Vlaanderen waren de albums van Vandersteen (*Suske en Wiske*, *De familie Snoek*) wel een schot in de roos, maar Sleen had enige moeite om zijn *detective Van Zwam* aan één uitgever te slijten. Het zou nog enkele jaren duren vooraleer in Vlaanderen als in francofonenland het product alweer een opstoot kreeg via kranten (*la Libre Belgique*, *Le Soir*, *Le Peuple*, *Gazet van Antwerpen*, *Het Volk*...) maar dan in zwart-wit uitvoering. Enfin, ik ga hier geen geschiedenis brengen van het album (moet toch eens gebeuren, hoor!) want ik heb het hier over Ratal.

In de jaren negentig van vorige eeuw deden al maar meer geruchten de ronde dat die Ratal nog leefde, dat hij dokter van beroep was, etc. En ondertussen had ik tot mijn grote verbazing nog tekeningen van die Ratal herkend in een obscuur blaadje van de abdij van Tongerlo. Toen ook Philippe Capart zijn tanden in het onderwerp zette, waren we eindelijk vertrokken om de sluier te lichten over het korte oeuvre van deze onbekende en miskende Vlaamse stripauteur.

Paul Verbeeck werd geboren te Antwerpen in 1922. Daar hield zijn vader (afkomstig uit Niel bij Boom) een drogisterij op het Astridplein, alvorens te gaan werken voor een houtbedrijf dat importeerde uit Congo. Het een leidt naar het ander, vermits vader Verbeeck naar Brussel verhuist en daar in de Brabantstraat een bedrijfje begint voor muziekinstrumenten, zeg maar houten snaarinstrumenten, banjo's, mandolines enz. Merkwaardig genoeg kent hij geen noot muziek en moet hij in de jaren dertig de nodige tegenslag pareren, met de opkomst van de radio, waardoor heel wat cafés en restaurants hun muzikanten op straat zetten.

Inmiddels was zoonlief op 18-jarige leeftijd begonnen aan studies in de geneeskunde aan de Brusselse universiteit (ULB). Omdat de universiteit in 1940, omwille van de bezetting, haar deuren sloot, ging Paul dan maar studeren in Leuven zodat hij kon ontsnappen aan 'verplichte tewerkstelling'.
Onverdroten zette hij zijn hobby voort: tekenen. Dat zat een beetje in de familie blijkbaar want vader Verbeeck schilderde, zijn negen jaar oudere zuster (ze werd later fröbelonderwijzeres) tekende en zelf tekende Paul liefst postzegels die hij op brieven kleefde en naar zichzelf zond! Paul Verbeeck tekende ook voor studentenbladen, zoals *Le Cercle Médical* en *L'Escholier*, vertelde hij aan Philippe Capart. Van strips had hij weinig kaas gegeten, hij las de albums van Hergé, de verhalen van *Les Pieds Nickélés* van Forton en vooral van *Bécassine*; elk jaar kreeg hij zo'n album van *Bécassine* (tekenaar J.P. Pichon) cadeau.

Via de faculteit komt Verbeeck in contact met Pater Werenfried[1] op de abdij van Tongerlo (mogelijk tijdens een retraite), waar hem wordt voorgesteld mee te werken aan het tijdschriftje *Toren*. Dat was een klein formaatje (12/15,5 en later gegroeid tot 13,5/18,5), niet groter dan een *Vlaams Filmpje*, een maandblad dat in november 44 van de persen rolt. Redactie en beheer berusten bij de Norbertijner Abdij van Tongerlo. Er zijn 'grootsche plannen', er moet worden gebeden voor de koning, Werenfried is al van de partij, evenals Marc Ratal die wordt vermeld bij 'teekeningen en advertenties'. In het januari-nummer brengt Ratal op

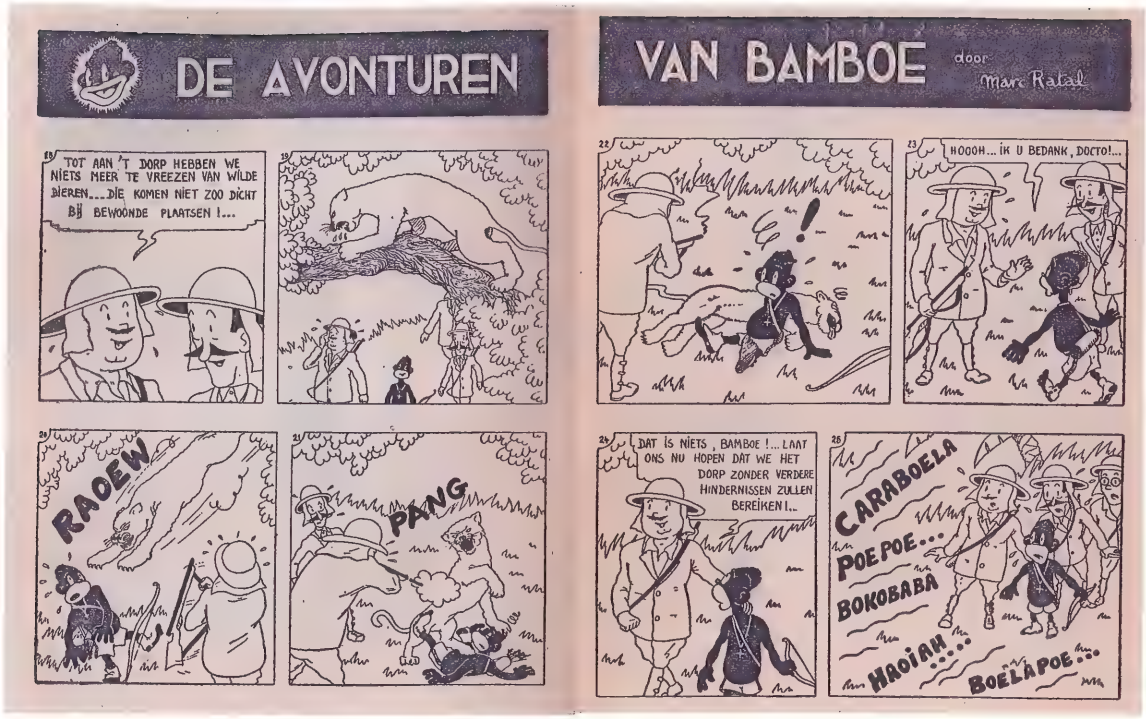
DE AVONTUREN
VAN BAMBOE
door Marc Ratal
TOT AAN 'T DORP HEBBEN WE NIETS MEER TE VREEZEN VAN WILDE DIEREN... DIE KOMEN NIET ZOO DICHT BIJ BEWOONDE PLAATSEN !...
HOOOH... IK U BEDANK, DOCTO!...
DAT IS NIETS, BAMBOE !... LAAT ONS NU HOPEN DAT WE HET DORP ZONDER VERDERE HINDERNISSEN ZULLEN BEREIKEN !...
RAOEW
PANG
CARABOELA
POE POE...
BOKOBABA
HAOIAH...
BOELAPOE...

één bladzijde vier advertenties, waaronder één voor banjos en guitaren (sic) van het vaderlijk Huis Verbeeck! Hij levert ook illustraties en cartoons (o.a. bij de rubriek Dans der Dwaasheid) maar vooral twee mooie covers (februari '46 en februari '48, die later nog zullen worden gebruikt!). Na '48 duiken nog maar piepkleine illustraties op, tot in 1953, alsook de herbruikte covers. Mogelijk was die cover van februari '48 wel zijn laatste grote bijdrage aan *Toren*.[2]

Dit blad(je) geeft hem hoe dan ook in 1945 de kans een eerste strip te publiceren, en dat wordt *De avonturen van Bamboe*, een zwart jongetje in Koloniaal Congo; meer dan zwaar beïnvloed door hoe-heet-die-ook-alweer? Hergé zeker?
Het is een vrij onschuldig verhaaltje, a ratio van twee prentjes per pagina en twee pagina's per nummer en die verschijnt van januari 1945 tot en met augustus 1945 want de strip blijft helaas onafgewerkt; na zeven afleveringen geeft Verbeeck er de brui van. De reden waarom is niet meteen duidelijk maar in een later nummer van *Toren* wordt, bijna verdoken, verteld dat de strip later zal verder verschijnen. Niet dus.
Het is natuurlijk zo dat Verbeeck voorrang gaf aan zijn studies, maar ook omdat *Toren* nooit echt een succes werd. Het feit dat Verbeeck zijn studies de voorkeur gaf telt niet echt mede, wel het feit dat Campéador hem betere vooruitzichten schonk en dus het ene voor het andere moest wijken. Verbeeck werkte mee aan *Toren* van 1945 tot ongeveer 1948. In die periode van 1946-47 af werkt hij zeker aan zijn twee *Pluck* –albums die meer tijd en aandacht vergen. Maar het blijft jammer dat de *Bamboe*-strip onvoltooid bleef, al is ook best mogelijk dat juist die illustraties en deze strip er voor zorgen dat hij wordt opgemerkt en benaderd door een uitgever met grootse plannen.

Uitgeverij Campéador wou namelijk beeldverhalen in mooi gekleurde albums brengen en vroeg Verbeeck om een verhaal te tekenen. Dat werd dan *Le trésor du Baron Goudman*, met als held de jonge reporter Puck en zijn huisdier, een chimpansee, Phlogiston genaamd. *"De naam Puck klinkt een beetje Iers en Ierland is een land waarvoor ik altijd veel sympathie had al ben ik er nooit geweest"*, vertelde Verbeeck. De naam Phlogiston is dan weer afgeleid van phlogistique en phlox (= vlam), een term die Verbeeck overhield aan zijn studies.

Ligt de invloed van Hergé er bovendik op, toch zou het overdreven zijn te beweren (zoals sommigen hebben gedaan) dat Hergé de albums van Ratal als een plagiaat van eigen werk beschouwde. Hoop en al verklaarde hij aan een medewerker *"voilà un concurrent sérieux"* en dat was wel als compliment bedoeld. Helden vergezeld door een huisdier waren toen legio. Heeft Hergé dan afgekeken van Saint-Ogan omdat *Zig et Puce* met een 'Pingouin' rondlopen of erger nog dat Mickey Mouse met de hond Pluto zit opgescheept? In een proces en aanklacht omwille van plagiaat had Hergé zich alleen maar hopeloos belachelijk gemaakt en zo dom was hij niet.

Sermoen voor de
SLAPENDE KERK
Wat zal er met het verdorde geschieden? (evangelist Lucas).
Het is niet voor deze of 't geen, beminde parochianen, maar ik zeg : die lange droogte heeft ook heur goei kanten ! Altijd zeker : ze heeft uw gras afgevreten, uw nawel verstrooiseld, uw spurrie verneukt en uw rapen om zeep gebracht... allemaal slechte kanten, alwaar ge in uw lompigheid vlijtiglijk over gejammerd, geduveld en gesakkerd hebt — tot uwe schande !
Ik zeg, in uw lompigheid en tot uwe schande, beminde parochianen. Want voorwaar, een schand is het altijd alleenlijk en nikske als de kwaai kanten te willen zien, en toenjoer te zitten dikkoppen tegen den lieven Heer, nu omdat het te nat is, dan omdat het te droog is, vandaag omdat de eieren afslagen, morgen omdat de lollen op het spek zitten en overmorgen
400
Toren 1945 illustratie

Puck verschijnt (begin '48?) is het liedje van Campéador reeds uitgezongen. De uitgever zag te groots en te ver. Problemen met de distributie? Waarschijnlijk wel en ook een te grote (en dure) oplage. Vertelt Verbeeck: *"De uitgever had mij naar een entrepot gebracht en daar lag wel een ton van die albums. Een formidabele stock die daar geïmmobiliseerd lag want het faillissement dreigde en de voorraad was in beslag genomen. Die brave man, een charmante kerel uit Brugge of Gent, ik ben zijn naam kwijt, wij hadden veel sympathie voor elkaar, maar nadien heb ik hem nooit weergezien, had ik graag willen helpen. Had ik het geld, ik had hem uit de nood kunnen helpen, maar ik was maar een arme student."*
Trouwens, in 1947 voltooit Verbeeck zijn studies en installeert zijn kabinet op de bovenverdieping van het atelier van zijn vader in de Brabantstraat. Hij heeft gekozen en het beeldverhaal de rug toegekeerd. Enkel in *Toren* verschijnen nog enkele tekeningen. Had het anders kunnen lopen mocht Campéador zich als concurrent voor Casterman en andere uitgevers hebben gemanifesteerd? Mogelijk maar niet zeker, al hoor je Verbeeck ook niet klagen over zijn kortstondige stripcarrière en het feit dat hij zeker al tekenend zijn boterham had kunnen verdienen.

Van waar dat pseudoniem Marc Ratal trouwens? *"Marc als voornaam omdat mijn zuster Marcelle heette. Ra komt van Flora, de naam van mijn moeder en de Tal van Vital, de voornaam van mijn vader. De naam Marc Ratal bestond toen reeds; mijn vader gebruikte die naam toen hij als journalist werkte, uit liefhebberij; hij was o.m. correspondent voor een Frans sportblad, L'Equipe toen hij nog in Antwerpen woonde."*

die tekenaars allemaal nieuwe strips vroeg. Het feit alleen dat een jonge, beginnende uitgever meteen zoveel talent aan zijn voornemens kan binden, is sprekend. Ratal had hij opgemerkt in een studentenblad of in een Patersblad. Waar en hoe heeft hij Funcken, Christo en De Moor leren kennen?

Funcken tekende toen al een tijdje voor Guy Depière en zijn werk verscheen in *Bimbo*. Christo had twee albums gepubliceerd en De Moor was actief in *Kleine Zondagsvriend*. Het is allemaal heel uiteenlopend, ofschoon het allemaal in dezelfde richting duidt: jonge striptalenten (nou ja) die potentieel bevatten Men kent uiteraard de connecties niet die uitgever Campéador had toen hij werknemer was bij Desclée De Brouwer, maar het zal allicht aan de basis hebben gelegen. Dat hij Ratal er uit pikt, enkel voortgaande op wat illustraties in een studentenblad of in *Toren*, bewijst alleszins dat die onbekende Campéador-man heilig geloofde in het commercieel product dat een beeldverhaal kon leveren. In dit geval is het wel schrijnend dat hij andere commerciële factoren (distributie, kostprijs, reclame ???) niet voldoende in rekenschap nam.

Campéador had trouwens het voornemen om nog een andere jonge tekenaar uit te geven: niemand minder dan Maurice Tillieux. Men mag niet vergeten dat Tillieux – zoals zovelen – op zoek naar werk en uitgevers, enkele jeugdverhalen uitgaf bij de Sint-Carolus Boekhandel te Brugge, een toen niet onaardige uitgever van jeugd- en avonturenromans die in de twee landsta-

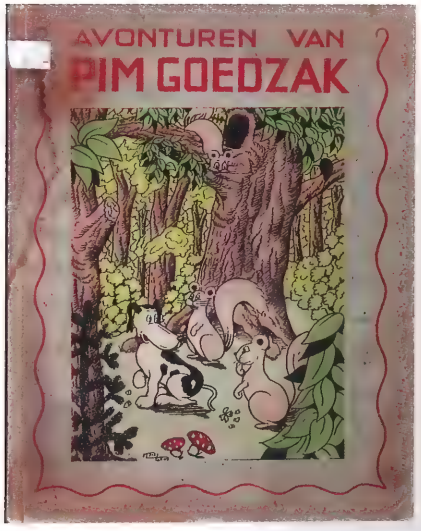

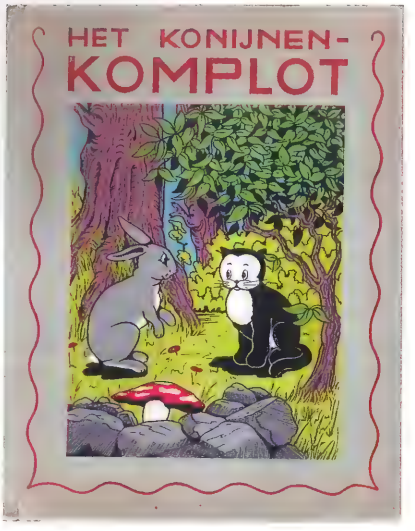

Natuurlijk heeft Verbeeck spijt over de korte carrière van Ratal: *"quelque chose que vous avez aimé faire et que vous devez arrêter, manque toujours"*, maar dat compenseerde hij dan weer met het uitoefenen van zijn beroep en dat liet geen tijd meer over voor beeldverhalen.

THE BRUGES CONNECTION?

Het is duidelijk dat de onbekende uitgever die de naam Campéador als uithangbord gebruikte een neus had voor tekentalent; niet zo meteen duidelijk met het album van Funcken noch het zwart-wit album van Christo die nogal erbarmelijk getekend zijn, wel met de albums van Ratal en Bob De Moor, maar hoe dan ook, quelle brochette! Funcken, Christo, Ratal en De Moor! Met dat ploegje was zeker heel veel te doen, te meer de uitgever aan

len uitgaf (o.m. Aster Berkhofs eerste misdaadroman verscheen daar in het Frans: *L'Homme au manteau gris*). Tillieux publiceerde hier drie boekjes, waaronder twee verhalen van de hond, *Paillasson* (vertaald als *Pim Goedzak* door ene J. Dickmans), die hijzelf illustreerde. Deze boekjes werden gedrukt door Welles & Godenne, Roemeniëstraat 45 te Brussel. Is het via de drukker of via de Brugse uitgever dat Tillieux in contact kwam met Campéador? Hij had meteen één en ander te tonen dat overtuigend oogde. Ofschoon er een al dan niet duidelijke link is met Brugge (Desclée De Brouwer zowel als de Sint-Carolus Boekhandel), wijst veel er toch naar dat de Campéador-man eerder Brussel als uitvalbasis en woonplaats heeft.

Maar helaas het aangekondigde verhaal van Tillieux is nooit ver-

schenen. We weten dat het gedeeltelijk bestond omdat er platen van werden getoond op het 15ième *Salon des Humoristes*, aldus de melding in de catalogus van La Mine Souriante. Op dat salon, gehouden in de Gulden Vliesgalerij te Brussel, van december '47 tot januari '48 werden platen vertoond van *L'Or des Zapatec*.[3] Maar einde '47 was het liedje van Campéador zo goed als uitgezongen. Meer dan waarschijnlijk had de uitgever reeds veel eerder contact opgenomen met Tillieux en was deze reeds flink opgeschoten met wat zijn eerste kleuralbum ging worden.
Hoe dan ook, bij Tillieux ging niets verloren: enkele jaren later hoopt hij dat verhaal kwijt te raken in een nieuw blad *Le Journal de Paddy* van Michel Greg. Dat verhaal loopt nu onder de titel *Le Trésor de Zapatec* en heeft als held ene *Cris Vallon*. Helaas, *Le journal de Paddy* raakt niet van de grond en na vijf nummers is het amen en uit. Opvallend voor kenners van het Tillieux-oeuvre: het verhaal dat zo beloftevol begon in *Le journal de Paddy* is een variante op een realistisch volledig verhaal dat Tillieux publiceerde in de *Héroïc Albums nr 20* onder de titel *La ville morte*...in 1947! Het basisconcept zal nogmaals dienst doen voor het scenario van *Aventure Birmane*, verschenen in 1975 in *Spirou/Robbedoes*, in de serie *Tif et Tondu/Baard en Kale*, getekend door Will. En dat allemaal omdat Campéador failliet ging.

---

1. Pater Norbertijn Werenfried Van Straaten (1913-2003), bekend als de 'spekpater', die zich ontfermde over de Oost-Duitse vluchtelingen en o.m. kleding en voedsel (heel veel spek) inzamelde. Een mythische figuur!
2. Andere illustrators van *Toren* waren o.m. Luc De Ro en Fred Garrels. Deze laatste was in die jaren ook de tekenaar van de omslagen bij De Nieuwe Lord Lister, een Antwerpse uitgave van Frans Buyle, die roemloos ten onder ging en verkocht werd aan...De Slegte.
3. Zie Thierry Winants: M. Tillieux Repères, L'âge d'or, Charleroi, 2004.

DE ALBUMS VAN CAMPÉADOR

Christo: LE DEMON VERT (Les aventures de Domino)
Campéador, 124 Avenue Charles-Quint, Bruxelles [1946]

Het album telt 64 pagina's waarvan 58 voor het stripverhaal. Voorplaat in kleur, beeldverhaal in blauwe inkt.
Formaat is 31,5/23,5.
Drukkerij: Etablissements Cicéron Belge, rue Jules Lahaye 205, Bruxelles.
De naam van Christo prijkt enkel op het voorplat. Recht tegenover de titelpagina (met enkel titel + tekening) staan twee eerder verschenen albums van Christo: *Les aventures de Toche et Mac Slip* en *Les Aventures de Toche et Jim Chewing*.
Er wordt ook een 'roman policier' vermeld (*Le vengeur*) die achteraan wordt aangekondigd als te verschijnen in 1947 samen met *Puck en Afghanistan* (wordt later *Vers Kaboul*).
Op het achterplat worden lezers opgeroepen hun adres te laten weten zodat de uitgever "vous tiendra au courant de ses parutions" en wordt dan weer *Le trésor du baron Goudman* aangekondigd. Tekenaar Christo (Christian Godard) zou later naam maken als tekenaar van historische verhalen in de Héroïc-Albums. Hij schreef later wel één of twee misdaadromans maar *Le Vengeur* vonden we nergens terug.

De twee eerder genoemde en gebrocheerde albums (*Les aventures de Toche et Mac Slip* en *Les aventures de Toche et Jim Chewing*) werden uitgegeven door La Cité Nouvelle, "grand quotidien d'information", na verschijning in die krant, waarin ook *Le Domino Vert* werd gepubliceerd en die trouwens met coverillustratie en al wordt aangekondigd als te verschijnen in dezelfde reeks albums.
Hield La Cité Nouvelle het voor bekeken of maaide Campéador hen het gras voor de voeten? Mogelijk vond de krant zijn draai niet in albumedities en kwam Campéador toen met het idee van mooiere gekartonneerde albums voor de proppen. Het verklaart ook (deels toch) dat de krantenstrip *Le Démon Vert* bij Campéador niet in kleur verscheen. Maar het legt niet uit wie voor kleur koos bij de Ratal en De Moor albums. Campéador zag het hoe dan ook grootser en mooier dan de niettemin lovenswaardige poging van La Cité Nouvelle.

De twee Toche-albums werden gedrukt bij Puvrez te Brussel, maar voor zijn eerste publicatie (*Le Démon Vert*) koos Campéador reeds voor een andere drukker en zag zich nadien, voor het drukken van kleurenalbums, genoodzaakt nogmaals een andere drukker te zoeken. Dat wordt dan de Papeteries de Genval (Division Electrotype) die best verdienstelijk werk leveren. Vooral het album van De Moor is qua kleur uiterst geslaagd. Maar ook album twee uit de reeks, de eersteling van Ratal, is best mooi van presentatie en niet alleen door de vierkleurendruk. De tekenstijl van Ratal is rustiger, ofschoon nog aarzelend, dan die van de grillige, vaak overladen grafische stijl van Christo. De twee albums van Ratal (ook die van De Moor) worden bovendien opgesmukt door volle blad illustraties "hors texte" die best fraai zijn. Voor de illustratie op pagina 7 van *Le trésor du baron Goudman* was Ratal trouwens foto's gaan nemen in het toenmalige Noordstation te Brussel.

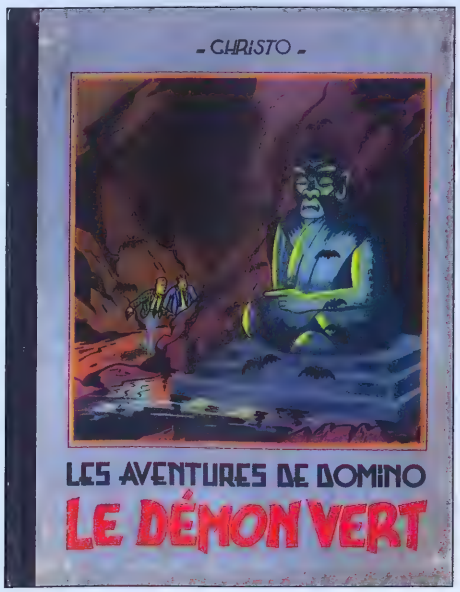

CRIS VALLON
LE TRÉSOR DE ZAPATEC
1ère PARTIE LES FANTÔMES D'ARGILE
par MILLIEUX
Le 8 décembre 1938, deux indiens, partis de Manaos (Brésil) pour chasser le cochon d'eau, firent une étrange découverte dans la forêt équatoriale.....
?
HÉ ! REGARDE LÀ-BAS !!!...
C'EST UN SQUELETTE !!!

Marc Ratal: LE TRESOR DU BARON GOUDMAN
(Les aventures de Puck, reporter).
Editions Campéador, 124 Avenue Charles-Quint, Bruxelles [1947]

56 pagina's waarvan 50 voor de strip. Op het schutblad prijkt, onder de titel, een mooi logo (een ridder met lans te paard) van Editions Campéador. Op de titelpagina prijken de twee helden – Puck en Phlogiston – in een medaillon, onder de titel maar boven naam en adres van de uitgever. Dat medaillon staat ook op het achterplat.
Op het laatste blad van de strip (blz. 55, niet genummerd) wordt aangekondigd voor 1947: *Puck en Afghanistan*.
Formaat: 21,5/28,5 m.a.w. iets kleiner dan de andere albums. Ratal had de strip iets te klein getekend; dat verklaart ook de stutvakjes naast elke strip, kwestie van de pagina's op het juiste formaat te kunnen drukken.

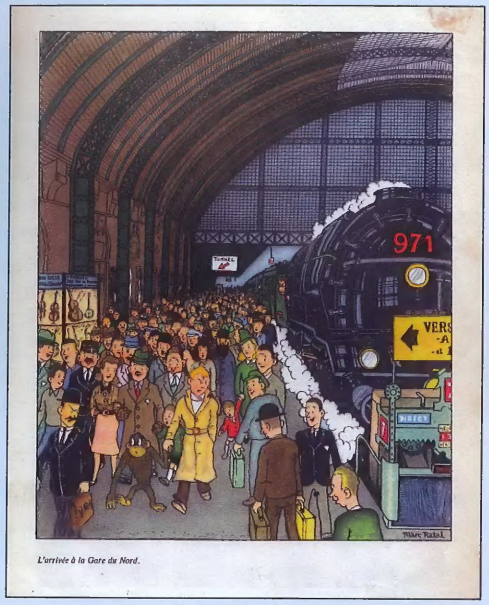

L'arrivée à la Gare du Nord.

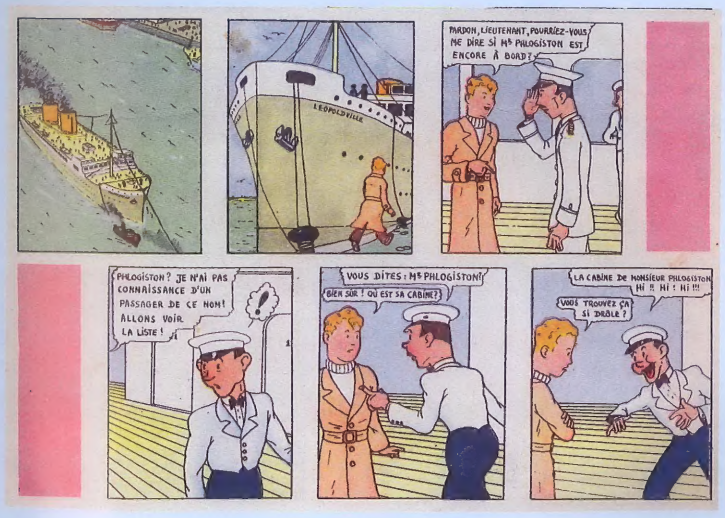
LEOPOLDVILLE
PARDON, LIEUTENANT, POURRIEZ-VOUS ME DIRE SI Mr PHLOGISTON EST ENCORE À BORD ?
PHLOGISTON ? JE N'AI PAS CONNAISSANCE D'UN PASSAGER DE CE NOM ! ALLONS VOIR LA LISTE !
VOUS DITES : Mr PHLOGISTON ? BIEN SÛR ! OU EST SA CABINE ?
LA CABINE DE MONSIEUR PHLOGISTON ! HI ! HI ! HI !!!
VOUS TROUVEZ ÇA SI DRÔLE ?

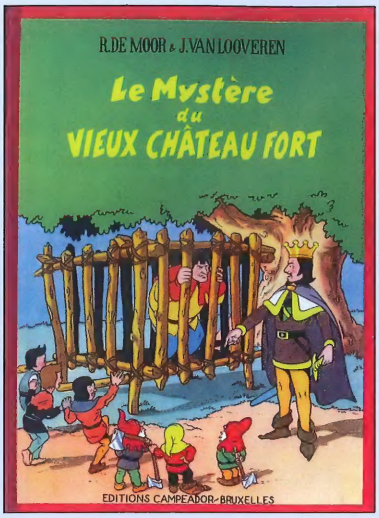

B. De Moor & J. Van Looveren: LE MYSTERE DU VIEUX CHATEAUX FORT

Formaat: 22,5/30 - 48 pagina's – 2 illustraties hors texte – [1947]
Op de titelpagina staat eerst de naam van scenarioschrijver Van Looveren. Het is een sprookje dit keer, in de stijl die we kennen uit *Kleine Zondagsvriend*. De scenarioschrijver liet zich duidelijk inspireren door toen bekende tekenfilms (Gulliver, Mickey) wat trouwens ook in de tekeningen te zien is. Maar veelbelovend is dit eerste album van De Moor wis en warempel.

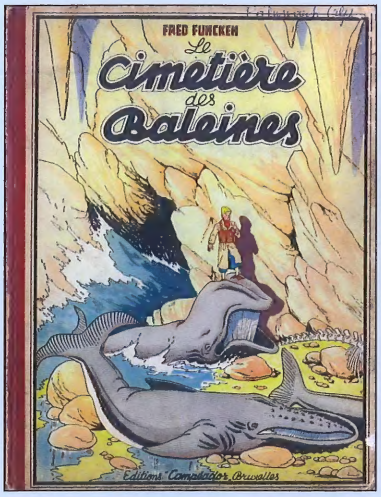

Fred Funcken: LE CIMETIERE DES BALEINES

Formaat: 22,5/30 – 44 pagina's – [1947]
Op de titelpagina staat Fred Funcken. Het is een nog onhandige tekenaar die vreselijk beïnvloed is door Hergé en toen blijkbaar beter af was in een meer realistische stijl, zoals hij reeds bewezen had in *Bimbo*. Op de (niet genummerde) pagina 44 wordt een tweede album van Funcken aangekondigd, nl. *La patrouille des Bisons*, over padvinders, van wie de verhalen nadien verschijnen in de Héroïc Albums en in *Kuifje* (*Het Scharlaken Tapijt*).

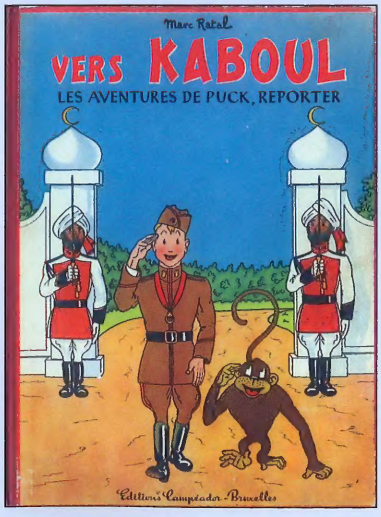

Marc Ratal: VERS KABOUL (Les aventures de Puck, reporter)

Formaat: 22,5/30 - 62 pagina's - vier illustraties hors texte [1947 ?]
Het laatste album dat verschijnt bij Campéador, einde '47 of begin '48. Campéador heeft zich niet kunnen vestigen op de markt en verdwijnt met stille trom. Er zat nochtans schwung in dit tweede avontuur van Puck, een flinke dosis humor en veel beweging. Ook grafisch maakt Ratal vooruitgang, torenhoog en mijlen breed.
Te hoge kostprijs (wat was trouwens de prijs van zo'n album vergeleken met de Kuifjes albums?), slechte distributie, te weinig reclame? Ik kreeg de albums midden de jaren vijftig, toen Campéador reeds lang failliet was verklaard en de stocks maar niet verkocht raakten. Erg jammer, want van alle toenmalige albumuitgevers was Campéador – op Casterman na – wel de meest bekoorlijke.

Met heel veel dank aan Philippe Capart voor de tekst en Ivan Thoma alsook Jean-Marie Smits en Philippe Mouvet voor de illustraties en het zoekwerk.

BS AGENDA

Organisatoren kunnen info sturen via e-mail naar:

johan.van.ransbeeck@telenet.be.
De agenda wordt afgesloten op de 1ste van iedere maand.

Meer up-to-date info over beurzen vindt u op www.brabantstrip.be.

15 en 16 maart
Wilrijk
26ste Wilrijkse Stripdagen
In Valaarhof, Letterkundestraat 135
van 10u00 tot 17u00
Met tal van signeersessies, stripveilingen, stripverzamelbeurs
Info: http://www.vlaamsstripcentrum.be

23 maart
Geraardsbergen
3de stripfestival BD
In JC De Spiraal, Zakkaai 29
van 10u00 tot 18u00
Met signeersessies van Brice Goepfert, Olivier Pâques/Ingrid De Vuyst, Riccardo Federici, Baloo,...
Info: http://www.bloggen.be/geraardsbergsstripfestival_2012/

5 april
Ieper
Stripfestival
In De Neerstaat, hoek Weverijstraat/Polenlaan van 09u00 tot 18u00
Met signeersessies van Daan Jippes, Hec Leemans, Viviane Nicaise, Alain Henriet/Usagi, Jan Bosschaert,...
Info: http://www.stripfestivalieper.be/

6 april
Gent
Stripbeurs
VIP School Gent, Martelaarslaan 13, 9000 Gent. Van 10u00 tot 17u00
Info: www.gentsestripbeurs.be

13 april
Aarschot
2de grote internationale signeerdag
In Damiaaninstituut, Pastoor Dergentlaan 220
van 13u00 tot 18u00
Met signeersessies van Rossana Berretta & Alessandro Sidoti Thomas Du Caju, Klier, Tom MDP, Yurg
Info: catherine.dejonghe@telenet.be

13 april
Maasmechelen
Maaslandstrip
In CC Maasmechelen, Koniginnelaan 42
van 10u00 tot 17u00
Met signeersessies van Eugeen Goossens, Walterell, Wim Swerts, Ron Van Riet, François Walthéry...
Info: http://www.maasland-strip.be/

Noteer vast de volgende ledendagen in je agenda!

22 juni
Nazareth
Met viering BSM 200 met om 16u00 receptie voor de aanwezigen.
Ieder lid heeft recht op een gratis ruilstand maar vooraf reserveren bij Hendrik Neyts: hendrik.neyts@skynet.be

5 oktober
Wilrijk
Meer info volgt nog.

14 december
Turnhout
Viering Fenix 100. Meer info volgt nog.

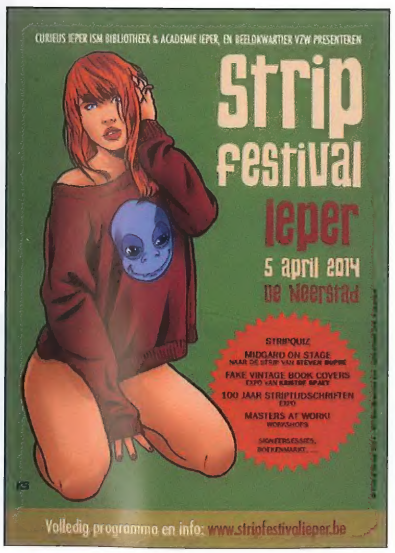

catawiki

Wekelijkse **Stripveilingen**

bieden vanaf €1

- De Stripveilingen beginnen **elke vrijdag**
- De veilingen lopen af op **maandag, dinsdag, woensdag** en **donderdag**

catawiki.nl/stripveiling **catawiki.be/stripveiling**